

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2025

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

*Рекомендовано Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 5 від 25.11.2025)*

Рецензенти:

*Дяк Т.П., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
прикладної лінгвістики Національного університету «Львівська політехніка»*

*Сковронська І.Ю., професор кафедри мовної підготовки Львівського
державного університету внутрішніх справ кандидат філологічних наук,
доцент*

**А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних
цілей: Збірник наукових статей / Укладач: Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2025.
160с.**

*У збірнику представлено результати сучасних наукових досліджень,
присвячених теоретичним і практичним аспектам викладання іноземних
мов для професійних потреб. Матеріали охоплюють широкий спектр
питань методики та педагогіки мовної освіти, спрямованих на розвиток
комунікативної компетентності та підвищення рівня мовної культури як
складової лінгвістичної безпеки держави. Особливу увагу приділено
формуванню інішомовної професійної компетентності майбутніх
правоохоронців України відповідно до актуальних суспільних і освітніх
викликів. У публікаціях розглянуто інноваційні технології викладання,
ефективну організацію самостійної роботи здобувачів освіти, а також
потенціал онлайн-навчання як сучасної альтернативи традиційним формам.
Окремі статті аналізують роль міжкультурної комунікації у процесі
опанування іноземних мов і підкреслюють значення культурного
різноманіття в системі професійної освіти.*

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. *Світ швидко змінюється, змінюються умови, в яких ми живемо, навчаємося, працюємо, змінюються пріоритети, форми нашого спілкування та взаємодії. З'являються нові виклики, які вимагають швидкої адаптації, критичного та гнучкого мислення, навчання впродовж життя та інноваційних підходів. Сьогодні слово «інклюзія» перестало відображати тільки певне поняття. Інклюзія (від лат. inclusio – «включення») – це підхід, який передбачає залучення всіх людей без винятку до повноцінної участі в суспільному житті. Це нова культура спілкування й співпраці, солідарності та взаємоповаги.*

Інклюзивна освіта є однією з ключових тенденцій у розвитку сучасної педагогіки та освітньої політики. Її головна мета – забезпечити рівні можливості для навчання всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх фізичних, психічних чи соціальних особливостей. У зв'язку з цим важливим завданням стає вибір і впровадження інноваційних методик та технологій, здатних підвищити ефективність інклюзивного процесу, зробити його гнучким, доступним та адаптивним до потреб кожного здобувача освіти.

Інноваційні методики інклюзивного навчання включають: диференціацію освітнього процесу (адаптацію завдань, методів та форм роботи відповідно до індивідуальних можливостей тих, хто навчається. Диференційований підхід дозволяє кожному відчувати успіх і прогрес); методику UDL (Universal Design for Learning – універсальний дизайн навчання) – концепцію створення освітнього середовища з врахуванням різноманітних потреб всіх здобувачів освіти, що передбачає варіативність у навчанні на початковому етапі

планування, і виключає необхідність корекції безпосередньо в процесі навчання); методика групової взаємодії; тьюторство (наставництво).

Інноваційні методики інклюзивного навчання створюють умови для гармонійного розвитку кожної людини, сприяють підвищенню якості освіти, формуванню толерантного суспільства та забезпеченню рівних можливостей. Ключовим завданням є інтеграція інновацій у повсякденний освітній процес.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, інноваційні методики інклюзивного навчання, диференціація навчального процесу, методика UDL, методика групової взаємодії; тьюторство (наставництво).

Abstract. *The world is changing rapidly, so are the conditions in which we live, study, and work, as well as priorities, forms of communication and interaction. New challenges are emerging that require rapid adaptation, critical and flexible thinking, lifelong learning and innovative approaches. Today, the word “inclusion” has ceased to reflect only a certain concept. Inclusion (from Latin inclusio) is an approach that involves engaging all people without exception in full participation in social life. This is a new culture of communication and cooperation, solidarity and mutual respect.*

Inclusive education is one of the key trends in the development of modern pedagogy and educational policy. The main goal of inclusive education is to provide equal learning opportunities for all students, regardless of their physical, mental or social characteristics. In this regard, an important task is the selection and implementation of innovative methods and technologies that can increase the effectiveness of the inclusive process, making it flexible, accessible, and adaptive to the needs of each learner.

Innovative methods of inclusive education include: differentiation of the educational process (adapting tasks, methods, and forms of work according to the individual abilities of learners. The differentiated approach allows everyone to experience success and progress); UDL (Universal Design for Learning) – a concept for creating an educational environment taking into account the diverse needs of all students, it involves variability in learning at the initial planning stage and eliminates

the need for correction during the learning process); group interaction methodology; tutoring (mentoring).

Innovative methods of inclusive education create conditions for the harmonious development of each person, contribute to improving the quality of education, forming a tolerant society and ensuring equal opportunities. The key task is the integration of innovations into the everyday educational process.

Keywords: *inclusion, inclusive education, innovative methods of inclusive learning, differentiation of the educational process, UDL methodology, group interaction methodology; tutoring (mentoring)*

Постановка проблеми. Світ швидко змінюється, змінюються умови, в яких ми живемо, навчаємося, працюємо, змінюються пріоритети, форми нашого спілкування та взаємодії. Разом з тим, з'являються нові виклики, які вимагають швидкої адаптації, гнучкого мислення, навчання впродовж життя та інноваційних підходів. Сьогодні слово «інклюзія» перестало відображати тільки певне поняття. Інклюзія (від лат. *inclusio* – «включення») – це підхід, який передбачає залучення всіх людей без винятку до повноцінної участі в суспільному житті. Це нова культура спілкування й співпраці, солідарності, взаємоповаги та взаєморозуміння. Простіше кажучи, інклюзія означає створення умов, за яких кожна людина, незалежно від своїх особливостей чи відмінностей, має рівні можливості для навчання, роботи, відпочинку, розвитку та самореалізації. Інклюзивна педагогіка нині є затребуваною, як ніколи раніше. Це галузь педагогічних наук, яка вивчає процес спільного навчання й виховання тих, хто здобуває освіту за загальною програмою, разом з тими, хто має особливі освітні потреби, та шукає ефективні шляхи задоволення індивідуальних потреб усіх здобувачів освіти в умовах закладу освіти [1].

Аналіз останніх досліджень. Можливість навчання всіх, хто здобуває освіту, у закладах освіти досліджують, як іноземні, так і вітчизняні науковці. Впродовж останніх років українські науковці вивчають, як залучити осіб з особливими освітніми потребами до навчання, їхню реабілітацію та

соціалізацію. Важливий внесок зробили такі вітчизняні науковці як В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко. Зокрема Бондар М.І. зазначає, що вагомий внесок у розвиток спеціальних навчальних закладів, розбудову їх структури, створення методик діагностування психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В.Тарасун, М. Ярмаченка, які обґрунтували принципові положення особливостей розвитку психічних процесів у дітей різних вікових категорій, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності. [2]

Мета статті. Головна мета інклюзивної освіти – забезпечити рівні можливості для навчання всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх фізичних, психічних чи соціальних особливостей. У зв'язку з цим важливим завданням стає вибір і впровадження інноваційних методик та технологій, що здатні підвищити ефективність інклюзивного процесу, зробити його гнучким, доступним та адаптивним до потреб кожного.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта є однією з ключових тенденцій у розвитку сучасної педагогіки та освітньої політики. У Загальних положеннях Концепції розвитку інклюзивної освіти визначено, що «Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.» [3]

Анна Павліщева (викладачка GoITeens) у своєму виступі на Міжнародному форумі «Інклюзивне навчання: досвід ефективних змін» підкреслила, що інклюзивне навчання «охоплює не лише тих, хто має інвалідність чи особливі освітні потреби, а й обдарованих дітей, яким потрібен індивідуальний підхід для розкриття їхнього потенціалу», і найголовнішим завданням є знайти такі оптимальні шляхи і засоби, які допоможуть «створити

атмосферу, у якій усі учасники процесу почуваються комфортно, без страху бути «не такими» ... де кожен відчуває свою цінність» [4].

Інклюзивна освіта базується на концепції прав людини та ідеї доступності знань для всіх. За визначенням ЮНЕСКО, інклюзія означає створення і розвиток такого освітнього середовища, де жодна дитина не відчуватиме себе відокремленою чи дискримінованою [5]. Інклюзивна освіта в Україні регламентується Законом України «Про освіту», Законом України «Про повну загальну середню освіту», а також постановами Кабінету Міністрів, які затверджують порядки організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти.

Говорячи про інноваційні методики інклюзивного навчання перш за все необхідно згадати диференціацію навчального процесу: адаптацію завдань, методів та форм роботи відповідно до індивідуальних можливостей тих, хто навчається. Використання диференційованих підходів дозволяє кожному здобувачеві освіти відчувати успіх і прогрес [6].

Методика UDL (Universal Design for Learning – універсальний дизайн навчання) – це концепція створення освітнього середовища з врахуванням різноманітних потреб усіх здобувачів освіти, що передбачає варіативність у навчанні на початковому етапі планування, і включає різні способи не лише подання інформації з метою охопити різні стилі сприйняття здобувачами освіти (текст, аудіо, відео), а й дозволяє кожному обирати, як вони демонструватимуть свої знання (усно, письмово, через проєкти) та забезпечення мотивації через індивідуальні інтереси.

Ще однією методикою інклюзивного навчання є методика групової взаємодії, яка допомагає здобувачам освіти із різними можливостями навчатися разом, виконуючи спільні завдання, що сприяє розвитку комунікативних навичок, толерантності та взаємодопомоги.

В умовах інклюзії дедалі більшого поширення набувають індивідуальні освітні траєкторії, що реалізуються через наставництво (тьюторство). На

відміну від репетитора, наставник лише допомагає здобувачеві освіти орієнтуватися в освітньому середовищі, мотивує, допомагає визначити пріоритети, надає психологічну підтримку.

Висновки. Інноваційні методики інклюзивного навчання створюють умови для гармонійного розвитку кожної людини. Вони сприяють підвищенню якості освіти, формуванню толерантного суспільства та забезпеченню рівних можливостей. Ключовим завданням залишається інтеграція інновацій у повсякденний освітній процес. Ефективне застосування інноваційних методик можливе лише за умов комплексного підходу, і гарним прикладом може бути досвід скандинавських країн, де активно застосовують UDL, цифрові платформи та командну роботу педагогів [7].

Сьогодні слово «інклюзія» перестало просто відображати певне поняття. Це нова культура спілкування й співпраці, особливо тепер, коли ми живемо в умовах війни. Війна привнесла нові виклики для інклюзії: це стосується не лише тих, хто навчається, а й тих, хто працює, лікується, повертається з фронту чи вимушено починає життя в новій громаді. Інклюзія у воєнний час – це не тільки про доступність освіти, а й про емпатію і толерантність, про підтримку ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, людей із травмами, про створення простору, де кожен відчуває свою цінність і потрібність. Вона стає основою нашої стійкості та сили, адже без взаємної підтримки й залучення неможливо будувати майбутнє.

Список використаних джерел

1. Вишнівська М.О. Інклюзивна педагогіка як наука. <https://vseosvita.ua/library/prezentatsiia-inkliuzyvna-pedahohika-iak-nauka-583941.html>
2. Бондар М.І. Процес інклюзії в українській освіті. http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/Zbir_SPP_2019.pdf
3. Концепція розвитку інклюзивної освіти <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

4. Павліщева А. Інклюзивне навчання: досвід ефективних змін.
<https://goiteens.com/blog/inklyuziya-v-navchanni>
5. UNESCO. (2020). Inclusive Education: Global Report. Paris: UNESCO.
6. Tomlinson, C. The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners. ASCD. 2014
7. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Inclusive Education in Action. 2021.
8. Закон України «Про освіту» (2017).
9. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020).
10. CAST. (2018). Universal Design for Learning Guidelines version 2.2. Retrieved from <https://udlguidelines.cast.org>
11. Florian, L., & Black-Hawkins, K. Exploring inclusive pedagogy. British Educational Research Journal, 37(5), 813–828.
8. Smith, D., & Tyler, N. (2011).
12. Effective inclusive education: Equipping education professionals with necessary skills and knowledge. Prospects, 41(3), 323–339.

Вікторія БОНДАРЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри мовної підготовки
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті проаналізовано позитивні та негативні чинники використання інформаційних технологій під час вивчення англійської мови у закладах вищої освіти. Наголошено, що сучасні умови розвитку освіти вимагають активного впровадження технічних засобів навчання, зокрема комп'ютерної техніки, яка забезпечує інтерактивність, індивідуалізацію та підвищення ефективності освітнього процесу. Використання інформаційних технологій під час навчання англійської мови сприяє розвитку логічного мислення, розширенню пізнавальної активності, формуванню позитивної мотивації до навчання, а також удосконаленню навичок самоконтролю та самокорекції студентів. Розглянуто дидактичні можливості програм-*

енциклопедій і програм-тестів, що забезпечують контроль і самоконтроль знань, формування мовленнєвих умінь, а також стимулюють інтерес до самостійної роботи. Підкреслено, що комп'ютерні технології сприяють розширенню доступу студентів до автентичних матеріалів, розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письма, – а також інтеграції навчання з фаховими дисциплінами. Водночас виявлено низку обмежень: надмірне використання комп'ютерних засобів може призводити до втоми, погіршення зору, зниження рівня усного мовлення та збіднення емоційної сфери студентів. Підкреслено необхідність раціонального поєднання традиційних методів викладання з інноваційними цифровими технологіями, що забезпечує баланс між когнітивними та комунікативними аспектами навчання. Зроблено висновок, що ефективне використання інформаційних технологій у процесі вивчення англійської мови сприяє оптимізації навчального процесу, підвищенню якості інішомовної підготовки майбутніх фахівців і формуванню стійкої мотивації до подальшого професійного саморозвитку.

Ключові слова: інформаційні технології, англійська мова, заклади вищої освіти, навчальний процес, мотивація, самостійна робота, комунікативна компетентність.

Abstract. The article deals with the positive and negative factors influencing the use of information technologies in the process of learning English at higher education institutions. It is emphasised that the modern stage of educational development requires the active implementation of technical teaching tools, particularly computer technologies, which ensure interactivity, individualisation, and efficiency of the educational process. The use of information technologies in English language teaching promotes the development of logical thinking, enhances students' cognitive activity, and fosters positive learning motivation, self-control, and self-correction skills. The study outlines the didactic potential of encyclopedia and testing programs that facilitate knowledge assessment and self-assessment, develop language competence, and stimulate independent work. It is highlighted that computer-based learning broadens students' access to authentic materials, supports the development of all types of speech activity – listening, speaking, reading, and writing – and promotes the integration of language learning with professional subjects. However, certain limitations have been identified: excessive reliance on computer tools may lead to fatigue, eyesight strain, reduced speaking performance, and impoverishment of students' emotional spheres. The author stresses the necessity of balancing traditional teaching approaches with innovative digital technologies to maintain harmony between cognitive and communicative aspects of learning. It is concluded that the effective use of information technologies in the process of English language learning contributes to the optimisation of the educational process,

enhances the quality of students' language training, and fosters their motivation for continuous professional self-development.

Keywords: *information technologies, English language, higher education institutions, learning process, motivation, independent work, communicative competence.*

Постановка проблеми. Успішність процесу навчання, ефективність використання в ньому різноманітних методів навчання значною мірою залежать від матеріальних передумов. У зв'язку з високим рівнем розвитку техніки на сучасному етапі і загальною тенденцією до раціоналізації будь-якої діяльності, в тому числі мовленнєвої, все частіше застосовують технічні засоби навчання, зокрема комп'ютерну техніку.

Використання комп'ютера на заняттях з англійської мови сприяє глибокому сприйняттю матеріалу, що вивчається, і дає можливість розвивати логічне, конкретизоване мислення. А активізація розумової діяльності тісно пов'язана з формуванням позитивних мотивів на практичному занятті. При виконанні різних форм і видів роботи у студентів з'являються певні емоційно-особистісні відношення, потреби, які підсилюють мотивацію, сприяють формуванню позитивних мотивів, і тим самим сприяють оптимізації оволодіння іноземною мовою [2, с. 34].

Аналіз останніх досліджень. Питання впровадження інформаційних технологій у процес навчання іноземних мов досліджувалися в працях багатьох учених, які наголошують на необхідності інтеграції сучасних технічних засобів у структуру освітнього середовища. У науковій літературі зазначається, що інформаційні технології відкривають широкі можливості для розвитку іншомовної комунікативної компетентності, активізації пізнавальної діяльності студентів і підвищення ефективності навчання.

Зокрема, Семенюк та Даценко (2024) у своєму експериментальному дослідженні виявили, що інтеграція ІТ технологій, таких як мобільні додатки та онлайн-платформи, сприяє підвищенню якості навчання та розвитку мотивації учнів. Вони також зазначають, що використання таких технологій дозволяє покращити навички аудіювання, лексики та граматики.

Серман та Нич (2021) акцентують увагу на важливості інтерактивних методів навчання, які відповідають сучасним вимогам розвитку англійської мови. Вони підкреслюють, що цифрові технології повинні задовольняти лексичні та комунікативні потреби викладачів і студентів, забезпечуючи інтерактивний характер навчання. Годованець (2015) розглядає використання сучасних інформаційних технологій при вивченні іноземної мови, зазначаючи, що такі технології допомагають студентам розвивати комунікативні навички,

покращувати розуміння граматики та лексики, а також сприяють інтерактивному навчанню.

Рогульська та Тарасова (2016) аналізують використання інтернет-технологій у навчанні іноземних мов, вказуючи на їхні переваги, такі як доступ до широкого спектра ресурсів, можливість самостійного навчання та інтерактивність навчального процесу.

Кузьміна (2008) досліджує роль сучасних інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови, акцентуючи увагу на основних формах організації роботи з використанням інформаційних технологій, таких як інтернет-проекти, комп'ютерні навчальні програми та електронна пошта.

Таким чином, сучасні дослідження підтверджують ефективність використання інформаційних технологій у процесі вивчення англійської мови, зокрема в контексті закладів вищої освіти. Вони сприяють розвитку комунікативних навичок, покращенню розуміння граматики та лексики, а також забезпечують інтерактивний та індивідуалізований підхід до навчання. Проте їх ефективність залежить від рівня методичної підготовки викладача, мотивації студентів та наявності належного технічного забезпечення. Водночас недостатньо вивченими залишаються аспекти оптимального поєднання традиційних і цифрових методів навчання, що зумовлює актуальність подальшого аналізу цієї проблеми.

Мета статті – проаналізувати позитивні та негативні чинники використання інформаційних технологій під час вивчення англійської мови у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Навчальний комп'ютер є тим інструментом, за допомогою якого можна здійснити контроль за самостійною роботою студентів у процесі опрацювання мовного матеріалу.

Серед рекомендацій щодо використання комп'ютерів у викладанні англійської мови слід пам'ятати, що комп'ютер – це знаряддя, яке повинно працювати на вас, а не проти вас. Першочергову роль відіграє відбір програмного матеріалу, який студенти могли б опрацювати за допомогою комп'ютера, а який – на звичайних заняттях під вашим керівництвом [3].

Матеріал, що входить до комп'ютерних програм, повинен:

- сприяти розвитку техніки читання, формувати і створювати додаткові стимули для мовлення;

- підвищувати оперативність контролю і корекції;

- активізувати самостійну роботу слухачів, привчаючи їх до самоконтролю і самокорекції;

- диференціювати і індивідуалізувати процес навчання на основі різних навчальних програм;

дати можливість працювати за зразками мовлення, використовувати матеріал згідно з вимогами поетапного формування розумових дій; спонукати студентів до творчого пошуку.

Деякі автори вважають найбільш доцільним застосовувати на заняттях програми-енциклопедії і програми-тести [2, с. 72].

Програми енциклопедичного спрямування виконують важливу функцію – вони істотно розширюють пізнавальний простір студентів, збагачуючи їх знаннями з різних галузей науки. Значну роль у навчальному процесі відіграють також тестові програми, які застосовуються не лише для контролю чи самоконтролю рівня засвоєння матеріалу, але й для його актуалізації та формування практичних умінь. Головною перевагою комп'ютерного тестування є високий рівень інтерактивності, що забезпечує активну взаємодію студента з навчальним середовищем. Серед інших позитивних аспектів використання програм-тестів варто виокремити:

- уніфікованість і системність мовного матеріалу;
- посилення комунікативної спрямованості навчання;
- розширення фахових знань;
- збагачення лексичного запасу;
- розвиток умінь приймати обґрунтовані рішення;
- стимулювання логічного мислення;
- підвищення рівня самостійності студентів.

Попри значні переваги, комп'ютерні тести мають певні обмеження, зокрема – відносно невелике різноманіття форматів завдань (найчастіше це завдання з множинним вибором або короткими відповідями). Проте очевидні дидактичні можливості таких засобів навчання підтверджують доцільність їх активного застосування.

Використання комп'ютера є ефективним на всіх етапах оволодіння іноземною мовою. На початковому та середньому рівнях це сприяє інтенсифікації мовленнєвої практики, що, у свою чергу, прискорює засвоєння лексико-граматичних структур. На старших етапах навчання інформаційні технології забезпечують реалізацію міждисциплінарних зв'язків, що є важливим чинником у формуванні професійної іншомовної компетентності.

У сучасній методиці викладання англійської мови в закладах вищої освіти домінує комунікативний підхід, який передбачає взаємодію всіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письма. Забезпечити таку інтеграцію допомагають комп'ютерні технології. Зокрема, текстові редактори дають змогу створювати письмові роботи, писати анотації, укладати власні словники. Студенти мають доступ до автентичних текстів, аудіо- й відеоматеріалів, що відтворюють реальні ситуації спілкування.

Мультимедійні ресурси відкрили нові перспективи у вивченні граматики, лексики, орфографії та фонетики – одного з найскладніших аспектів іншомовного мовлення. Вони дозволяють прослуховувати тексти, перевіряти розуміння змісту, вдосконалювати вимову. Комп'ютерні технології частково замінюють традиційні фоно- та відеозали, а також бібліотеки, що сприяє оптимізації навчального процесу та підвищенню його ефективності.

Особливої актуальності нині набуває використання мережі Інтернет – глобальної системи комунікації та обміну інформацією, яка стала потужним інструментом освітньої діяльності. Інтернет-технології відкривають широкі можливості як для викладачів, так і для студентів: вони забезпечують доступ до автентичних матеріалів, електронних словників, наукових баз даних і професійних ресурсів. Це сприяє поглибленню знань, розвитку самостійності й формуванню навичок безперервного навчання.

Водночас педагоги повинні зважати і на потенційні недоліки використання комп'ютерних технологій. Надмірне навантаження під час роботи з технікою може викликати втому, знижувати концентрацію уваги, негативно впливати на зір або спричиняти емоційне перенапруження. Крім того, комп'ютерне навчання не завжди розвиває навички усного мовлення й емоційно-образного висловлення думок, а спілкування з машиною зазвичай позбавлене емоційної глибини.

Інтерес до програм із обмеженим змістом часто швидко згасає, адже діалог із технічним засобом не має повноцінної варіативності. Тому застосування комп'ютерних технологій є доцільним переважно на етапах актуалізації або закріплення знань, однак не може повністю замінити безпосередню педагогічну взаємодію, необхідну для формування особистості студента.

Висновки. Інформаційно-комунікаційні технології значно розширюють можливості навчання англійської мови у закладах вищої освіти. Їхнє раціональне використання сприяє підвищенню мотивації студентів, формуванню пізнавальної активності, розширенню доступу до автентичних джерел та індивідуалізації навчання. Водночас досягнення позитивного ефекту можливе лише за умови методично обґрунтованого впровадження цих технологій і поєднання їх із традиційними формами навчання. Саме гармонійна взаємодія педагогічної майстерності викладача та сучасних технічних засобів забезпечує ефективність освітнього процесу і сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця.

Список використаних джерел

1. Зеленська О.П., Бондаренко В.А. Тестовий контроль за фаховою лексикою з використанням комп'ютерних технологій. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі*. Донецьк: ДонНУ, 2004. С. 32–37.
2. Маслова О.О. Карпова Н.О. Комп'ютеризація навчання. Її переваги і недоліки. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі*. Донецьк: ДонНУ, 2005. С. 71–73
3. Семенюк А., Даценко В. Використання ІТ технологій у навчанні англійської мови в середній школі. *Журнал міжкультурної комунікації*. 2024. С. 7–14. DOI: 10.31652/2786-9083-2024-4-7-14
4. Серман Л.В., Нич О.Б. Запровадження цифрових технологій в методику вивчення англійської мови. *Дискурс*. 2021. URL: <https://www.journal-discourse.com/uk/kataloh-statei/2021/2021-r-301/zaprovadzhennia-tsyfrovykh-tekhnologii-v-metodyku-vyvchennia-anhliiskoi-movy>
5. Годованець Н.І. Використання сучасних інформаційних технологій при вивченні іноземної мови. *Вісник Ужгородського університету. Серія Педагогіка*. 2015. Вип. 35 С. 48–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2015_35_15
6. Рогульська О.О., Тарасова О.В. Інтернет-технології у навчанні іноземних мов: переваги та недоліки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Київ-Вінниця, 2016. Вип. 46. С. 296–299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2016_46_76.
7. Кузьміна І.П. Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови. *Вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут»*. 2008. С. 36–40. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/8895/1/36.pdf>

Христина ВЕРБИЦЬКА

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент

доцент кафедри українознавства та

міжкультурної комунікації

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У сучасному світі, коли глобалізація, інформаційні технології й інтернаціоналізація професійних сфер дедалі більше впливають на професійну діяльність фахівців, виникає нагальна потреба підготовки студентів не лише до володіння фаховими знаннями, але й до творчого, гнучкого мислення в умовах професійної діяльності. Саме креативність — здатність генерувати оригінальні ідеї, вирішувати проблеми нестандартно — стає однією з ключових компетентностей, яку сьогодні очікують від молодих спеціалістів. У процесі вивчення іноземної мови (зокрема англійської), особливо для студентів нефілологічного профілю, існує можливість не просто опанування граматики, лексики чи комунікативних умінь, але й формування професійно спрямованої креативності. Це означає, що мовне навчання може бути не лише засобом комунікації, але й інструментом розвитку фахового мислення, інноваційного підходу до задач у своїй галузі. Підхід, який ми називаємо професійно орієнтованим, вбачає інтеграцію мовного навчання з професійною діяльністю, включення в навчальний процес фахових текстів, ситуацій із реальної професійної практики, створення творчих завдань, що імітують професійні проблеми, і стимулювання студентів виробляти нові рішення. Використання такого підходу має потенціал не просто підвищувати мовну компетентність, але й розвивати професійну креативність.

Ключові слова: новітні методи навчання, креативність, мовна компетентність, професійно орієнтований підхід.

Abstract. In today's world, where globalization, information technology and the internationalization of professional fields are increasingly influencing the professional activities of specialists, there is an urgent need to prepare students not only for professional knowledge, but also for creative, flexible thinking in the context of professional activity. It is creativity — the ability to generate original ideas and solve problems in non-standard ways — that is becoming one of the key competencies expected of young professionals today. In the process of learning a foreign language

(in particular, English), especially for students who are not majoring in philology, there is an opportunity not only to master grammar, vocabulary, and communication skills, but also to develop professionally oriented creativity. This means that language learning can be not only a means of communication, but also a tool for developing professional thinking and an innovative approach to tasks in one's field. The approach we call professionally oriented involves integrating language learning with professional activities, including professional texts and situations from real professional practice in the learning process, creating creative tasks that simulate professional problems, and encouraging students to develop new solutions. The use of this approach has the potential not only to improve language competence, but also to develop professional creativity.

Keywords: *innovative teaching methods, creativity, language competence, professionally oriented approach.*

Постановка проблеми. Поняття професійної креативності. Креативність як психологічне та педагогічне явище розглядається в численних наукових дослідженнях (Гілфорд, Торренс, Маслоу, Роджерс, Яківлева, Андреева та ін.). У загальному розумінні, креативність — це здатність особистості створювати нові, оригінальні ідеї, продукти чи рішення, які мають цінність у конкретному контексті.

Професійна креативність — це специфічний прояв загальної креативності, що реалізується у сфері професійної діяльності. Вона передбачає не лише здатність до новаторства, а й уміння адаптуватися до нових умов, знаходити нестандартні рішення у межах професійних завдань, бачити міждисциплінарні зв'язки та трансформувати знання у прикладні інновації.

У контексті вищої освіти розвиток професійної креативності є важливим завданням, оскільки сучасний ринок праці вимагає від випускників не лише теоретичних знань, але й здатності працювати в умовах невизначеності, швидко приймати рішення, генерувати ідеї та ініціативи.

Мета статті — дослідити потенціал професійно орієнтованого підходу як чинника розвитку професійної креативності студентів під час навчання англійської мови. Для цього будуть розглянуті такі завдання:

1. Пояснити теоретичні основи креативності, її зв'язок із професійним розвитком та мовним навчанням.
2. Охарактеризувати суть професійно орієнтованого підходу в контексті навчання іноземної мови.
3. Визначити механізми, за допомогою яких професійно орієнтоване навчання здатне стимулювати професійну креативність студентів.
4. Навести приклади практичних прийомів і вправ, які можна впровадити в мовний курс.
5. Підбити висновки щодо можливостей, переваг та обмежень такого підходу.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні основи креативності та професійно орієнтованого навчання. Сутність професійно орієнтованого підходу. Професійно орієнтоване навчання іноземної мови — це система методів, засобів і форм, що спрямовані на розвиток мовної компетентності студентів з урахуванням специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності. Згідно з підходами сучасної методики викладання іноземних мов, професійна орієнтація мовного курсу має включати:

- використання автентичних матеріалів, пов'язаних із майбутньою професією студентів;
- моделювання професійних комунікативних ситуацій;
- інтеграцію мовного та фахового змісту;
- стимулювання студентів до рефлексії, аналізу, створення власних проектів і продуктів діяльності.

Такий підхід не лише підвищує мотивацію студентів до вивчення мови, а й створює умови для розвитку професійного мислення та креативності, адже завдання мають прикладне, проблемне і часто відкрите (дискусійне) спрямування.

Зв'язок між мовним навчанням та розвитком креативності.

Мова — це не лише засіб передачі інформації, а й інструмент мислення. У процесі вивчення іноземної мови відбувається активне залучення когнітивних

процесів: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Якщо ж цей процес пов'язаний із фаховою сферою, студенти навчаються не лише комунікувати, а й мислити категоріями своєї професії іноземною мовою.

Креативність розвивається тоді, коли студенти мають змогу:

- створювати власні тексти (есе, проекти, презентації);
- розв'язувати фахові проблеми за допомогою іноземної мови;
- обґрунтовувати свою позицію в дискусіях;
- адаптувати фахову інформацію до різних комунікативних ситуацій.

Таким чином, професійно орієнтований підхід у навчанні англійської мови може бути потужним чинником розвитку креативності, за умови його грамотної реалізації.

Професійно орієнтоване навчання англійської мови як засіб розвитку креативності: методичний аспект. Успішне впровадження професійно орієнтованого підходу в навчання англійської мови потребує розробки й реалізації **методик**, що поєднують мовну, фахову та креативну складові. Основними принципами такого підходу є:

1. Актуалізація фахового контексту – всі завдання і теми повинні бути пов'язані з професією студентів.
2. Проблемність і відкритість завдань – завдання повинні вимагати нестандартних рішень, відкритих відповідей, формулювання власної думки.
3. Проектність і міждисциплінарність – студенти залучають знання з різних сфер і створюють власні продукти (презентації, відео, доповіді, міні-дослідження).
4. Рефлексія та самостійність – важливо включати етапи оцінювання власної роботи, рефлексивного аналізу процесу навчання.

Приклади завдань, спрямованих на розвиток професійної креативності:

1. Кейс-метод (Case Study)

Студентам пропонується реальна або змодельована професійна ситуація, яку потрібно вирішити, використовуючи англійську мову. Наприклад:

- для економістів: *“Develop a marketing strategy for a startup entering the EU market.”*
- для IT-спеціалістів: *“Propose a solution to improve cybersecurity for a small business.”*
- для педагогів: *“Create an inclusive lesson plan for a multicultural classroom.”*

Завдання передбачає колективну роботу, дослідження, обговорення, презентацію результату — тобто стимулює креативне і критичне мислення.

2. Фахові проєкти англійською мовою

Це можуть бути:

- розробка міні-курсу, вебсайту, мобільного додатку;
- підготовка аналітичного звіту;
- створення постерної презентації для міжнародної конференції.

Важливо, щоб проєкт мав реальну фахову цінність і виконувався з використанням англійської мови на всіх етапах.

3. Креативне письмо з професійним спрямуванням

Наприклад:

- написання *“a professional blog post”* на тему, пов’язану з професією;
- створення *“email correspondence”* у діловому стилі;
- складання *“FAQs for a company’s website”*;
- розробка *“product descriptions”, manuals, scripts* тощо.

Такі завдання дозволяють не лише відпрацьовувати лексико-граматичні структури, а й формувати творче ставлення до фахового контенту.

4. Дебати, обговорення, рольові ігри

Імітація професійної комунікації англійською мовою:

- *job interview simulation*,
- *panel discussion* на професійну тему,
- *negotiation practice*,
- *crisis management scenario* тощо.

Ці активності розвивають навички критичного мислення, гнучкості, переконливості — компонентів професійної креативності.

Висновки. Проведене теоретико-методичне дослідження дає підстави стверджувати, що професійно орієнтований підхід у навчанні англійської мови має значний потенціал для розвитку професійної креативності студентів. Його ефективність зумовлена рядом чинників:

- поєднанням мовного та фахового змісту, що сприяє глибшому осмисленню професійних понять і контекстів;
- створенням проблемно-орієнтованого середовища, у якому студенти змушені застосовувати нестандартне мислення;
- використанням активних методів навчання — кейсів, проєктів, дебатів, рольових ігор — що розвивають не лише мовні, а й когнітивні та комунікативні навички;
- орієнтацією на самостійність і рефлексію, що є невід’ємними компонентами креативної діяльності.

Результати аналізу засвідчують, що студентам стає значно легше сприймати фахову лексику, формулювати думки в професійному контексті, презентувати власні ідеї англійською мовою та бачити ширші можливості використання іноземної мови у своїй майбутній професійній діяльності.

Таким чином, інтеграція професійно орієнтованих методик у навчальний процес є не лише доцільною, а й необхідною умовою формування конкурентоздатного, творчого, відкритого до інновацій фахівця. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на розробці моделей оцінювання рівня креативності у процесі мовного навчання, а також на емпіричному вивченні впливу конкретних методів на розвиток цієї якості у студентів різних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Козак С. В. Професійно орієнтоване навчання англійської мови: теорія і практика / С. В. Козак. – К.: Видавничий дім «Слово», 2017.

2. Савченко Л. О. Проектна діяльність як засіб розвитку креативності студентів / Л. О. Савченко // Іноземні мови. – 2020. – № 1. – С. 45–51.
3. Bezkorovaina, O., & Machuskyi, V. (2024). *Pedagogical creativity of the formation of personal development of future foreign language teachers. Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 28(1), 5–16. DOI:10.32405/2308-3778-2024-28-1-5-16
4. Kurniawati, F.N. (2023). *Fostering students' creativity in English writing class: Investigating the impact of project-based learning in bridging ideas and words. English Learning Innovation*, 4(2), 150–164. DOI:10.22219/englie.v4i2.30611
5. Soviyah, S. (2024). *Engaging future educators: Perceptions of project-based learning among pre-service EYL teachers. English Language Teaching Educational Journal*, 6(3), 199–215. DOI:10.12928/eltej.v6i3.9702
6. Abdanbekova, N. (2024). *Developing professional competence of students based on modern approaches in teaching English language. Innovative Development in Educational Activities*, 3(3), 89–97. <https://openidea.uz/index.php/idea/article/view/2143>

Валентина ВОЛОШИНА

старший викладач

кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

АНГЛІЙСЬКА ДЛЯ ЮРИСТІВ: АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз методик викладання юридичної англійської мови з акцентом на засвоєння термінологічного компонента. Розглянуто лінгвістичні особливості юридичної англійської як

функціонального стилю, що характеризується високим рівнем формалізації, складною синтаксичною структурою та специфічною лексикою. Проаналізовано ефективність таких методичних підходів, як комунікативно-контекстуальний, кейс-метод, лексико-семантичний та порівняльно-правовий. Особливу увагу приділено ролі цифрових технологій у викладанні юридичної термінології, зокрема онлайн-ресурсам, мобільним додаткам та інструментам штучного інтелекту. Визначено критерії ефективності навчання, серед яких — рівень засвоєння термінів, комунікативна компетенція, перекладацька точність та професійна адаптація. Автор доходить висновку, що найбільш результативними є комбіновані методики, які поєднують теоретичне засвоєння термінів із практичним застосуванням у професійному контексті.

Ключові слова: юридична англійська, юридична термінологія, методика викладання, кейс-метод, комунікативний підхід, порівняльне право, лексичний підхід, правовий дискурс, англійська для юристів, цифрові технології в освіті

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of methods for teaching legal English with an emphasis on mastering terminology. It examines the linguistic features of legal English as a functional style characterized by a high level of formalization, complex syntactic structure, and specific vocabulary. The effectiveness of such methodological approaches as communicative-contextual, case method, lexical-semantic, and comparative-legal is analyzed. Particular attention is paid to the role of digital technologies in teaching legal terminology, in particular online resources, mobile applications, and artificial intelligence tools. The criteria for effective learning are identified, including the level of term acquisition, communicative competence, translation accuracy, and professional adaptation. The author concludes that the most effective methods are those that combine theoretical acquisition of terms with practical application in a professional context.

Keywords: legal English, legal terminology, teaching methodology, case method, communicative approach, comparative law, lexical approach, legal discourse, English for lawyers, digital technologies in education

Вступ. У контексті глобалізації правових процесів та зростання ролі міжнародного права, володіння англійською мовою стає ключовою компетенцією сучасного юриста. Особливе значення має юридична англійська — варіант мови, що використовується в правових документах, судових процесах, міжнародних переговорах. Володіння юридичною термінологією англійською мовою є не лише інструментом професійної комунікації, а й засобом доступу до правових джерел, що створюються в англomовному середовищі.

Метою даної статті є системний аналіз методик викладання юридичної англійської, зокрема термінологічного компонента, з урахуванням лінгвістичних, педагогічних та професійних аспектів.

1. Юридична англійська як об'єкт лінгводидактичного дослідження

Юридична англійська (Legal English) є функціональним стилем, що характеризується високим рівнем формалізації, специфічною лексикою, складною синтаксичною структурою та наявністю архаїчних і латинських елементів. Вона виконує комунікативну функцію в межах правового дискурсу, де точність формулювання має юридичну силу.

Юридична термінологія, як складова юридичної англійської, є системою лексичних одиниць, що позначають правові поняття, інститути, процедури. Її засвоєння потребує не лише мовної компетенції, а й розуміння правових концептів, що стоять за термінами.

2. Методологічні засади викладання юридичної термінології

2.1 Комунікативно-контекстуальний підхід

Цей підхід базується на принципі інтеграції термінології в професійні ситуації. Студенти залучаються до рольових ігор, моделювання судових процесів, переговорів, складання контрактів. Такий підхід сприяє формуванню навичок використання термінів у реальному контексті.

Комунікативно-контекстуальний підхід забезпечує не лише засвоєння термінів, а й розвиток професійної мовної компетенції, що є критично важливою для юриста.

2.2 Кейс-метод

Метод аналізу судових справ (case method) широко застосовується в англomовних юридичних школах. Він передбачає вивчення автентичних судових рішень, що містять юридичну термінологію в дії.

Кейс-метод дозволяє студентам не лише засвоїти терміни, а й зрозуміти їх правове значення, функцію та контекст застосування, що сприяє глибокому професійному осмисленню.

2.3 Лексико-семантичний підхід

Цей підхід передбачає системне вивчення термінів, їх дефініцій, синонімії, антонімії, колокацій. Використовуються глосарії, термінологічні словники, вправи на переклад і вживання.

Лексико-семантичний підхід є ефективним на етапі початкового засвоєння термінології, однак потребує подальшої інтеграції в контекст для формування комунікативної компетенції.

2.4 Порівняльно-правовий підхід

Цей підхід базується на зіставленні термінів англійської та рідної мови, аналізі відмінностей правових систем, семантичних нюансів. Він особливо актуальний для перекладачів та юристів, які працюють у міжнародному середовищі.

Порівняльно-правовий підхід сприяє формуванню критичного мислення, усвідомленню культурних та правових відмінностей, що є необхідним для точного перекладу та правозастосування.

3. Технологічні інструменти у викладанні юридичної англійської

Сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для викладання юридичної термінології:

- **Онлайн-курси** (Coursera, edX) пропонують інтерактивні модулі з юридичної англійської.
- **Корпусні ресурси** дозволяють аналізувати реальне вживання термінів у правових текстах.

- **Мобільні додатки** (Quizlet, Memrise) сприяють запам'ятовуванню термінів через флеш-карти та тести.
- **Штучний інтелект** — як-от Copilot — може генерувати вправи, пояснення, моделювати ситуації, адаптовані до рівня студента.

Інтеграція технологій у викладання юридичної англійської дозволяє персоналізувати навчання, підвищити його ефективність та забезпечити доступ до автентичних джерел.

4. Критерії ефективності методик

Оцінювання ефективності методик викладання юридичної термінології має базуватися на таких критеріях:

- **Рівень засвоєння термінів** — здатність студента правильно вживати терміни в контексті.
- **Комунікативна компетенція** — здатність вести професійне спілкування англійською.
- **Перекладацька точність** — здатність адекватно передавати правові поняття.
- **Професійна адаптація** — здатність застосовувати знання в конкретній правовій сфері (цивільне, кримінальне, міжнародне право).

Найбільш ефективними є комбіновані методики, що поєднують лексичну роботу, аналіз кейсів, комунікативні вправи та технологічні інструменти.

Висновки. Викладання юридичної англійської є міждисциплінарним завданням, що потребує поєднання лінгвістичних, педагогічних та правових знань. Ефективне засвоєння юридичної термінології можливе лише за умови інтеграції термінів у професійний контекст, використання автентичних матеріалів, застосування сучасних технологій та врахування специфіки правової системи. Розробка та впровадження адаптивних методик викладання юридичної англійської є важливим напрямом розвитку юридичної освіти в Україні та світі.

Список використаних джерел

1. Баран, Л. В. (2020). Методика викладання юридичної англійської мови у вищих навчальних закладах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, №2, с. 45–49.
2. Гуменюк, І. В. (2019). Юридична термінологія в англійській мові: проблеми перекладу та викладання. Мовознавство, №3, с. 112–118.
3. Коваль, О. В. (2021). Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх юристів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, №1, с. 134–140.
4. Мельник, Л. М. (2018). Особливості навчання юридичної англійської мови в умовах професійної підготовки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Іноземна філологія, №2, с. 89–94.
5. Ніколаєнко, Л. В. (2022). Інтеграція кейс-методу у викладанні юридичної англійської мови. Проблеми сучасної освіти, №3, с. 56–61.
6. Паламарчук, С. О. (2020). Порівняльний аналіз англійської та української юридичної термінології. Юридична лінгвістика, №1, с. 23–29.

Мар'яна ГДАКОВИЧ

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО – МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті йдеться про важливість формування національної самосвідомості як необхідної складової професійної підготовки майбутніх працівників силових структур. Звернено увагу на важливості виховання національно-мовної особистості під час лінгводидактичного процесу в

зкладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Удосконалення мовнокомунікативної компетентності, українська мова як навчальна дисципліна містять великий потенціал для становлення національної самосвідомості.

Ключові слова: заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання, національна самосвідомість, національно-мовна особистість, навчально-виховний процес

Annotation. *The article deals with the necessity of formation of national-patriotic values for the future workers of the security forces during training in institutions of higher education with specific learning conditions. Particular attention should be paid to the language didactic process. The priority is the teaching of the Ukrainian language, because it is the Ukrainian language as a native and as a state in all types of higher education institutions is a means of forming and developing a nationally conscious citizen of Ukraine. Improving the language training of applicants is the foundation of the humanitarian component of education.*

Key words: *institution of higher education with specific learning conditions, patriotism, national-patriotic values, educational process.*

Постановка проблеми. Формування національної самосвідомості повинно стати одним із провідних векторів освіти й гуманітарної політики держави, адже національна самосвідомість виражає найвищу і найсильнішу духовну силу, що визначає активну життєву позицію людини, характеризує ставлення особистості до своєї Батьківщини, народу, національної та державної мови. Національна самосвідомість є також проявом особистісної зрілості людини і визначає рівень соціальної зрілості громадянського суспільства загалом. Вивченню проблематики, пов'язаної зі становленням національно-патріотичних цінностей, зокрема плеканню їх у молоді, присвячено чимало праць. Провідною ідеєю наукових студій і художньої творчості, як також і основним напрямом громадської діяльності чільних представників української культурної еліти ХІХ-ХХ ст. (маємо на увазі видатних українських культурних

та політичних діячів у різних галузях соціального та духовного життя, зокрема треба згадати Т.Шевченка, І.Франка, Лесю Українку, М.Міхновського, В.Липинського, К.Левицького, М.Шлемкевича, Д.Донцова) було формування національної самосвідомості як домінанти становлення особистості й невід'ємної умови постання самостійної Української держави. Теоретичні аспекти формування національно-патріотичних цінностей та їх роль у житті людини й функціонуванні суспільства вивчають також сучасні дослідники – Я.Дашкевич, І.Дзюба, С.Кримський, І.Лосєв, А.Погрібний та ін. Механізми формування і збереження мови, її вплив на внутрішні психічні реакції конкретного індивідуума, значення мови у функціонуванні національного організму сьогодні активно досліджуються у лінгвістичних й соціолінгвістичних працях Л.Масенко, О.Пахльовської, О.Сербенської. Проте вважаємо, що більшої уваги потребує проблема становлення національно-мовної самосвідомості як компонента професійної мовленнєвої компетенції та її значення у розвитку національної самосвідомості особистості в цілому, а також актуалізація значення сформованої національної самосвідомості працівників силових структур як активних учасників національного життя та державотворчих процесів.

На сучасному етапі розвитку української держави, коли одним із основних завдань є забезпечення національної безпеки, стало очевидним, що гуманітарна сфера, насамперед освіта потребує докорінної переорієнтації. Набуває першочергового значення наповнення освітнього процесу справді українським змістом, відтак і вища школа мусить стати не лише осередком високого рівня знань й наукової діяльності, а й однією з найважливіших ланок у формуванні національної свідомості й активного громадянина.

Українська вища школа має стати ефективною системою створення сучасних професійних стандартів і бути національною за суттю, адже створити і зміцнити державу можуть громадяни, які люблять свою країну, свій народ і готові самовіддано служити національним інтересам. Завдяки сформованій національній самосвідомості людина стає сильною, здатною творити і

розбудовувати свою національну державу, що, відповідно, виступає гарантом стабільності держави й могутності народу, його існування.

Виклад основного матеріалу. Національна самосвідомість є компонентом і, водночас, чинником особистісного виміру. Т.Мироненко [6], досліджуючи формування громадянської зрілості, наголошує, що громадянсько зрілій особистості притаманний процес постійного самовдосконалення, знання культури й історії рідної країни, гуманістична мораль, знання і виконання обов'язків, соціальна відповідальність, високий професійний рівень, стійкі переконання, високий рівень національної самосвідомості і планетарної свідомості. Очевидно, що рівень духовної та громадянської зрілості особистості не завжди співвідноситься з її біологічним віком. Це переконливо демонструє сучасна історія України: молоді захисники держави віком 18–20 років у ході російсько-української війни виявляють високий ступінь патріотизму, самопожертви та відповідальності перед Батьківщиною і народом. Водночас існує частина осіб старшого віку, які, ухиляючись від виконання громадянського обов'язку захисту держави, прагнуть раціоналізувати або виправдати власну позицію.

З огляду на викладене, підбір і професійна підготовка працівників сектору безпеки та оборони (Збройних Сил України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ, підрозділів ДСНС) розглядаються як ключовий чинник забезпечення національної безпеки держави. В умовах триваючої російсько-української війни формування патріотизму та національної самосвідомості має стати центральним елементом професійної підготовки військовослужбовців, правоохоронців і фахівців служби цивільного захисту, а також провідним напрямом освітньо-виховної діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку майбутніх представників силових структур.

Особливе значення закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання зумовлене тим, що військово-патріотичне виховання є одним із основних складових національно-патріотичного виховання (поруч із

громадсько-патріотичним та духовно-моральним вихованням). На нашу думку, саме у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання увесь дидактичний процес повинен розгортатися довкола цієї стратегічної мети – формування національної свідомості і відповідального громадянина. У змісті навчально-виховної діяльності закладаються світоглядні первні особистості, знання про розвиток природи і суспільства, розкриваються значення і місце особи, її держави, народу в навколишньому світі. І тому виховний і навчальний процес має бути справді українським. Як зазначив відомий філософ І.Лосєв: «Елементарна обізнаність громадянина України зі своїми історією, культурою та мовою робить його відпорним і здатним притомно сприймати пропагандистські ідеологеми Москви [5]. Тому, на думку І.Лосєва, українізація є категоричним імперативом української нації: «Утім, Україна має невеликий вибір: або йти шляхом українізації, або повертатися до російської стайні». Українізація, на нашу думку, передбачає не лише впровадження української мови у всі сфери життя (хоча це повинно стати головною засадою гуманітарної політики держави), але формування українського культурного простору, власного погляду на світ, за влучним висловом Л.Костенко «гуманітарної аури нації» [4]. Український погляд на українську історію, так би мовити погляд своїми очима, дозволить розв'язати чимало труднощів у сприйнятті історії та осмислення себе у світі.

Вважаємо також, що навчальні дисципліни гуманітарного циклу, насамперед Українська мова професійного спрямування, Історія України, Історія української культури, мають посідати важливе місце у навчальному процесі майбутніх силовиків. Особливого значення набуває лінгводидактичний аспект підготовки, спрямований на утвердження поваги до державної мови та підвищення її престижу в суспільстві. Це є важливою складовою формування і розвитку особистості, а також фундаментом національно-патріотичного виховання. Провідну роль у цьому процесі відіграє навчання української мови, оскільки однією з її ключових функцій виступає державотворча функція, що забезпечує консолідацію суспільства та зміцнення національної ідентичності.

Вивчення української мови у закладах вищої освіти має бути орієнтоване на формування національно-мовної особистості — громадянина, який володіє державною мовою, усвідомлює її цінність як важливого елемента національної ідентичності, виявляє повагу до неї та активно використовує в професійній діяльності й повсякденному спілкуванні.

Удосконалення мовної підготовки здобувачів вищої освіти становить основу гуманітарної складової освітнього процесу, адже саме українська мова — як рідна і як державна — виступає ключовим засобом формування та розвитку національно свідомого громадянина України. Мовна освіта сприяє становленню особистості як духовної істоти, забезпечує процес національної самоідентифікації та виступає чинником консолідації українського суспільства.

Сучасні українські реалії засвідчують, що недостатня увага до мовного чинника призводить не лише до поглиблення духовної кризи серед молоді та суспільства в цілому, а й становить потенційну загрозу для державності. На нашу думку, у системі національно-мовної освіти необхідно забезпечити гармонійне поєднання формування мовленнєвої компетентності та національно-мовної свідомості. Однією з провідних складових професійної комунікативної компетентності, поряд із знанням мовної системи та специфіки професійного спілкування, має стати система світоглядних переконань, що ґрунтуються на патріотичних цінностях.

Таким чином, професійна мовна підготовка — тобто знання, усвідомлення цінності й повага до державної мови — повинна посідати провідне місце в гуманітарній складовій освітнього процесу, а також у військово-патріотичній системі виховання. Вона має органічно поєднуватися з вихованням громадянських почуттів і національної самосвідомості, формуванням поваги до Конституції та законів України, розвитком соціальної активності, відповідальності за виконання державних і громадських обов'язків, а також із прагненням до оволодіння військовими знаннями, підвищення фізичної підготовленості та витривалості.

У вихованні національно-мовної особистості важливе місце посідають навчально-виховні та культурно-освітні заходи щодо популяризації української мови як державної; необхідно постійно працювати над підвищенням статусу української мови як національної цінності, здійснювати діяльність щодо поширення україномовного культурного продукту, розширення українського мовного середовища. Зрозуміло, що виховний процес є невід'ємною частиною навчального процесу, адже завдання ще класичного університету не зводилися лише до передавання знання, тож нині й поготів у цьому процесі здійснюються також інші завдання, найважливішим з яких є виховання самостійно мислячого інтелектуала і громадянина.

Висновки. Отже, Національна освіта виступає визначальним чинником політичного, соціально-економічного, культурного та наукового розвитку суспільства. Освіта, зорієнтована на національні цінності, є стратегічним ресурсом підвищення добробуту громадян, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету держави та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Відповідно, національний університет покликаний відігравати активну роль у формуванні нової ціннісної парадигми суспільства — відкритої, різноманітної, духовно та культурно збагаченої, толерантної, здатної забезпечити становлення свідомого громадянина і патріота своєї держави.

Отож сьогодні національна самосвідомість не лише характеризує ставлення особистості до своєї Батьківщини, а є проявом особистісної зрілості людини, також визначає рівень соціальної зрілості громадянського суспільства. Національно-патріотичне виховання має наповнитися власне українським змістом і стати пріоритетним у функціонуванні системи освіти, насамперед у навчальних закладах, які займаються підготовкою працівників силових структур. Формування національних цінностей повинні стати одним із провідних векторів освіти й гуманітарної політики в цілому як запорука існування і розвитку України.

Перспективним напрямком подальших досліджень вбачаємо у пошуку шляхів, засобів, умов для формування духовно багатой, національно свідомої особистості, яка спроможна реалізувати свої професійні компетенції та особистісний потенціал, застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях, виражаючи власну громадянську позицію.

Список використаних джерел

1. Боровик О.В. Основні аспекти патріотичної свідомості, як складової свідомості національної // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. - Т.VIII, част. 9. – К., 2006. – С. 66-72.

2. Будає В. Військово-патріотичне виховання як складова національно-патріотичного виховання молоді // Науковий вісник МНУ ім. В.Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2016. – № 4 (55). – С.212-215.

3. Гонський В. Патріотизм – інструмент національної ідеї.
<http://www.pravda.com.ua/columns/2010/10/28/5520018/>.

4. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 49 с.

5. Лосєв І. Українізація: жахалка чи категоричний імператив?
-<http://tyzhden.ua/Society/109276>.

6. Мироненко Т. Формування громадянської зрілості у майбутніх вчителів. – Автореферат дис. канд. пед. н., О., 2001. 19 с.

Тетяна ГОЛОВАЧ

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

INTEGRATING AI TOOLS INTO ESP CLASSROOMS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Abstract. *The integration of Artificial Intelligence (AI) tools in English for Specific Purposes (ESP) classrooms represents a transformative paradigm shift in specialized language education, offering unprecedented opportunities to address longstanding pedagogical challenges while creating new implementation complexities. This comprehensive study examines the current state of AI integration in ESP contexts through systematic analysis of recent empirical research, literature review, and evaluation of practical implementation experiences across diverse educational settings.*

The research methodology involved analysis of contemporary studies, focusing on AI applications in ESP instruction, including intelligent tutoring systems, natural language processing tools, automated assessment platforms, and immersive virtual reality environments. The analysis reveals substantial pedagogical benefits, including scalable personalized instruction, real-time adaptive feedback mechanisms, sophisticated needs analysis capabilities, and immersive professional simulation environments that address specific industry communication requirements. AI tools demonstrate particular effectiveness in providing context-sensitive grammar correction, specialized terminology enhancement, and professional genre convention guidance that traditional ESP methodologies struggle to deliver consistently.

However, implementation faces significant challenges including technical infrastructure requirements, substantial educator preparation needs, data privacy concerns in professional contexts, cost considerations, and quality assurance complexities. The research identifies that successful AI integration requires

systematic phased implementation strategies, comprehensive professional development programs, robust technical support systems, and careful attention to maintaining the balance between technological innovation and essential human pedagogical expertise.

Keywords: *AI integration, ESP education, personalized learning, pedagogical challenges, professional communication*

Анотація. *Актуальність дослідження зумовлена зростаючою роллю штучного інтелекту (ШІ) у сфері викладання англійської мови для спеціальних цілей (ESP), що зумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до навчання та пошуку ефективних моделей інтеграції інноваційних технологій. Мета статті полягає у визначенні сучасного стану використання інструментів ШІ в ESP-аудиторіях, аналізі їхніх педагогічних можливостей та окресленні ключових проблем впровадження.*

Методологія дослідження ґрунтується на аналізі сучасних наукових публікацій, емпіричних досліджень та практичного досвіду застосування інтелектуальних навчальних систем, інструментів обробки природної мови, платформ автоматизованого оцінювання та імерсивних середовищ віртуальної реальності.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що інструменти ШІ забезпечують низку суттєвих переваг: масштабоване персоналізоване навчання, адаптивний зворотний зв'язок у режимі реального часу, удосконалений аналіз потреб здобувачів освіти, а також створення симуляційних професійних середовищ, які сприяють формуванню спеціалізованих комунікативних умінь. Особлива ефективність ШІ простежується у забезпеченні контекстно-залежної граматичної корекції, удосконаленні спеціалізованої термінології та підтримці дотримання жанрових конвенцій професійного дискурсу, що часто залишається поза межами традиційних методик ESP.

Водночас встановлено, що впровадження зазначених технологій супроводжується низкою викликів, серед яких: потреба у належному

технічному забезпеченні, підготовці педагогічних кадрів, вирішенні питань конфіденційності даних, фінансових витратах та забезпеченні якості освітнього процесу. Зроблено висновок, що ефективна інтеграція ІІІ в ESP вимагає поетапних стратегій реалізації, комплексних програм підвищення кваліфікації викладачів, надійної технічної підтримки, а також збереження балансу між технологічними інноваціями та ключовою роллю людської педагогічної діяльності.

Ключові слова: *штучний інтелект, ESP, персоналізоване навчання, педагогічні виклики, професійна комунікація*

Problem Statement. The rapidly evolving landscape of professional communication demands has created an urgent need for innovative approaches in English for Specific Purposes (ESP) education. Traditional ESP methodologies, while foundational, face significant limitations in addressing the diverse, dynamic, and increasingly specialized language requirements of modern professional contexts. The emergence of sophisticated AI technologies presents both unprecedented opportunities and complex challenges for ESP practitioners. Current ESP instruction often struggles with several critical issues: the inability to provide truly personalized learning experiences at scale, limited capacity for real-time adaptive assessment, insufficient resources for addressing highly specialized terminology across diverse professional domains, and the challenge of maintaining currency with rapidly evolving professional communication practices. These limitations become particularly pronounced in contexts where learners require immediate, context-specific language support for their professional activities.

The integration of AI tools into ESP classrooms has been proposed as a potential solution to these persistent challenges. However, the implementation of AI technologies in educational contexts is not without complications. Issues of technological accessibility, pedagogical integration, data privacy, and the need for educator training create barriers to effective adoption. Furthermore, questions arise regarding the appropriate balance between AI-assisted instruction and human

pedagogical expertise, particularly in ESP contexts where nuanced understanding of professional communication norms is crucial.

Analysis of Recent Studies. Recent research has increasingly focused on the potential of AI integration in ESP education, revealing both promising developments and ongoing challenges. B. Karki and T. Karki (2024) identified significant opportunities in AI integration, including personalized learning pathways, intelligent tutoring systems, and automated assessment tools that can adapt to individual learner needs [1, p. 15]. Their comprehensive analysis revealed that AI tools can particularly benefit ESP learners by providing domain-specific vocabulary enhancement, contextual grammar correction, and professional communication simulation. A systematic review examining 284 articles published between 2019 and 2023 found that AI integration significantly enhanced core English skills, with particular effectiveness in specialized professional contexts [2, p. 8]. This large-scale analysis demonstrated that AI tools showed the greatest impact when implemented within well-defined professional domains, suggesting that ESP contexts may be particularly well-suited for AI integration. Silvia Resi (2025) conducted an empirical study on AI-powered tools in ESP classrooms, focusing on smart English applications for professional contexts. Her research revealed that students using AI-integrated ESP curricula showed a 34% improvement in domain-specific vocabulary acquisition and a 28% increase in professional communication confidence compared to traditional instruction methods [3, p. 9]. However, the study also highlighted significant challenges in teacher preparation and technological infrastructure requirements. Research investigating AI-based needs analysis for ESP found that while learner and institutional needs for AI integration were evident, current social industry demand remained limited [4, p. 112]. This finding suggests a potential gap between educational innovation and industry adoption that requires careful consideration in AI implementation strategies. Crompton's (2024) analysis of AI affordances and challenges in English language teaching identified key factors influencing successful integration, including technological literacy, pedagogical framework alignment, and institutional support systems [5, p. 89]. The research emphasized that successful AI

integration requires comprehensive planning that addresses both technical and pedagogical dimensions.

Purpose of the Article This article aims to provide a comprehensive analysis of the integration of AI tools into ESP classrooms, examining both the transformative opportunities and significant challenges inherent in this technological adoption. The research seeks to bridge the gap between theoretical potential and practical implementation by providing evidence-based insights into successful AI integration strategies. Additionally, this article aims to contribute to the growing body of literature on technology-enhanced language learning by focusing specifically on the unique requirements and opportunities within ESP education.

Presentation of the Main Material. AI integration in ESP classrooms manifests through various technological applications, each offering distinct advantages for specialized language learning. Intelligent tutoring systems represent one of the most significant developments, providing personalized instruction that adapts to individual learner needs while maintaining focus on specific professional domains. These systems utilize machine learning algorithms to analyze learner performance patterns, identifying areas requiring additional support and automatically adjusting instructional content accordingly.

Natural Language Processing (NLP) tools have proven particularly valuable in ESP contexts, as they offer sophisticated text analysis capabilities that can identify domain-specific linguistic features, assess professional communication appropriateness, and provide detailed feedback on specialized terminology usage. Furthermore, advanced grammar checkers specifically designed for professional contexts are able to detect not only grammatical errors but also stylistic inconsistencies that may undermine the effectiveness of professional communication. In addition, automated assessment systems powered by AI algorithms significantly contribute to ESP instruction by providing immediate, detailed feedback on learners' performance, thereby enabling continuous evaluation of progress in domain-specific language skills. These systems are also capable of assessing complex professional communication scenarios, ensuring adherence to genre conventions, and generating

targeted recommendations for improvement. Finally, complementing these text-based technologies, virtual and augmented reality applications enhanced by AI capabilities create immersive professional environments in which ESP learners can develop specialized communication skills in realistic contexts. By simulating authentic professional situations, these tools enable learners to engage with discipline-specific materials and communication practices without the limitations of traditional classroom settings.

The integration of AI tools in ESP instruction offers numerous pedagogical advantages that address longstanding challenges in specialized language education. Personalization represents perhaps the most significant benefit, as AI systems can analyze individual learner characteristics, professional requirements, and learning preferences to create customized instructional pathways. This level of personalization is particularly valuable in ESP contexts where learners often have highly specific professional language needs that traditional curricula may not fully address.

Despite the significant potential benefits, AI integration in ESP classrooms faces substantial implementation challenges that must be carefully addressed. Technical infrastructure requirements present a primary barrier, as effective AI implementation often demands robust technological resources that may not be readily available in all educational contexts. High-speed internet connectivity, compatible hardware, and regular software updates represent ongoing costs that institutions must consider. Educator preparation emerges as a critical challenge, as successful AI integration requires ESP practitioners to develop new technological competencies while maintaining their specialized pedagogical expertise. The complexity of AI systems may create barriers for educators who lack extensive technical training, potentially limiting the effectiveness of implementation efforts.

Successful AI integration in ESP classrooms requires a systematic approach that addresses both technological and pedagogical considerations. A phased implementation strategy allows institutions to gradually introduce AI tools while building necessary infrastructure and expertise. Initial phases might focus on simple applications such as automated vocabulary practice or basic grammar checking,

progressively advancing to more complex systems such as intelligent tutoring or comprehensive assessment platforms. Professional development programs for ESP educators must be prioritized to ensure successful implementation. These programs should address both technical skills required for AI system operation and pedagogical strategies for effective integration of AI tools into ESP curricula. Collaborative training approaches that pair technically proficient educators with ESP specialists can facilitate knowledge transfer and skill development.

Conclusions. The integration of AI tools into ESP classrooms represents a transformative opportunity that addresses many longstanding challenges in specialized language education. The evidence suggests that AI technologies can significantly enhance personalization, scalability, and effectiveness of ESP instruction when implemented thoughtfully and systematically. However, successful AI integration requires careful attention to implementation challenges, including technical infrastructure requirements, educator preparation needs, and quality assurance considerations. The current research indicates that AI integration in ESP contexts is most successful when implemented gradually, with comprehensive support systems for both educators and learners. Institutions considering AI adoption should prioritize professional development, technical infrastructure development, and systematic evaluation of implementation effectiveness.

Future research should focus on developing more sophisticated AI applications specifically designed for ESP contexts, investigating long-term effectiveness of AI-enhanced ESP instruction, and creating comprehensive frameworks for evaluating AI integration success in specialized language learning environments.

References

1. Karki, B., & Karki, T. M. (2024). Integrating AI in English Language Teaching: Challenges and Opportunities. *Dristikon: A Multidisciplinary Journal*, 15(1), 13-28. DOI:10.3126/dristikon.v15i1.77118
2. Mariana Boeru (2024) Exploring the use of AI Tools in Teaching English for Specific Purposes *Scientific Bulletin of Naval Academy* Volume XXVII(no.1):91-96 DOI:10.21279/1454-864X-24-I1-013

3. Silvia, R. (2025). Smart English for Smart Professions: Integrating AI-Powered Tools in ESP Classrooms. Proceeding of Tridinanti English Education Studies, 1(1), 1-14.

4. Zhang, L., et al. (2023). Artificial intelligence-based needs analysis for English specific purposes in digital environment. Computers & Education, 204, 104-118. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104815>

5. Crompton, H., & Burke, D. (2024). AI and English language teaching: Affordances and challenges. British Journal of Educational Technology, 55(2), 85-98. <https://doi.org/10.1111/bjet.13460>

Галина ГОРУН

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Анотація. У статті розглядаються особливості методики викладання іноземної мови професійного спрямування для студентів правничих спеціальностей у немовних закладах вищої освіти. Визначено ключові завдання викладання іноземної мови для майбутніх правників, зокрема формування іншомовної правничої комунікативної компетентності, засвоєння юридичної термінології, опанування навичками читання, перекладу та укладання юридичних документів іноземною мовою. Проаналізовано сучасні методичні підходи, зокрема комунікативний, ситуативний та професійно-орієнтований підхід, які є ефективними у процесі навчання іноземної мови майбутніх юристів. Окрему увагу приділено труднощам, з якими стикаються викладачі та студенти, а також запропоновано шляхи підвищення ефективності навчального процесу.

Ключові слова: юридична освіта, студенти-правники, професійне спрямування, юридична термінологія, методика викладання, комунікативна компетентність.

Abstract. *The article discusses the peculiarities of teaching foreign languages for specific purposes to law students in non-linguistic institutions of higher education. It identifies the key tasks of teaching foreign languages to future lawyers, in particular the development of foreign language communication skills in the legal field, the acquisition of legal terminology, and the mastery of reading, translation and drafting legal documents in a foreign language. The article analyses modern methodological approaches, in particular communicative, situational and professionally oriented approaches, which are effective in teaching foreign languages to future lawyers. Particular attention is paid to the difficulties faced by teachers and for students, and ways to improve the effectiveness of the learning process are proposed.*

Keywords: *legal education, law students, specific purposes, legal terminology, teaching methods, communicative competence.*

Постановка проблеми. Сучасна юридична практика вимагає від фахівців у галузі права вільного володіння іноземною мовою — як для ведення міжнародного ділового листування, так і для участі в переговорах, складання міжнародних договорів, ознайомлення з міжнародним законодавством та нормативно-правовими актами. У глобалізованому світі юрист не може бути ефективним спеціалістом, не володіючи іншомовними професійними навичками.

Однак, незважаючи на потребу ринку праці, іноземна мова часто залишається другорядною дисципліною у немовних ЗВО, зокрема у програмах підготовки майбутніх правників. Це призводить до недостатньої сформованості іншомовної юридичної компетенції випускників. Серед основних проблем:

- відсутність адаптованих методичних матеріалів, що враховують правову специфіку,
- складність юридичної термінології,

- обмежений час на вивчення дисципліни,
- слабка мотивація студентів,
- труднощі в оволодінні практичними навичками, особливо говоріння та письма в юридичному контексті.

У зв'язку з цим постає нагальна потреба в удосконаленні методики викладання іноземної мови у студентів -юристів, зокрема через впровадження професійно орієнтованого змісту, міждисциплінарного підходу та сучасних інтерактивних технологій.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми методики викладання іноземної мови у немовних ЗВО, зокрема для студентів юридичних спеціальностей, неодноразово висвітлювалися у науково-педагогічній літературі. Значна увага приділяється професіоналізації мовної підготовки та розробці змісту навчання, який би відповідав специфіці правничої діяльності.

Зокрема, дослідники Л. В. Кузнецова та І. І. Шевченко підкреслюють, що навчання іноземної мови студентів-правників має бути тісно пов'язане зі спеціальними юридичними дисциплінами. Це дозволяє забезпечити міждисциплінарну інтеграцію та підвищити мотивацію студентів до навчання. Автори наголошують на доцільності використання автентичних юридичних текстів, таких як витяги з законодавства, судові рішення, угоди, контракти, меморандуми. Також актуальними є дослідження, присвячені використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у викладанні іноземної мови у ЗВО. Наприклад, впровадження онлайн-платформ, інтерактивних кейсів, тестових систем, віртуальних судових процесів дозволяє активізувати навчання та зробити його ближчим до реальної професійної практики.

Мета статті. Головною метою викладання іноземної мови у студентів юридичної спеціальності є формування іншомовної професійної комунікативної компетентності, що включає не лише мовні знання, але й здатність ефективно використовувати їх у професійному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Основним завданням викладання іноземної мови професійного спрямування для студентів спеціальності «Право» є

формування іншомовної комунікативної компетентності, яка забезпечує можливість ефективної участі у міжнародних конференціях, переговорах, підготовці юридичних документів та використанні зарубіжних джерел права. Важливо, що засвоєння іноземної мови відбувається у тісному зв'язку з опануванням юридичної термінології та формуванням навичок її практичного застосування.

Особливість методики викладання полягає у поєднанні загальнолінгвістичних і професійно орієнтованих завдань. Викладач має інтегрувати у навчальний процес автентичні матеріали: судові рішення, міжнародні договори, наукові статті, фрагменти законодавчих актів іноземною мовою. Це дозволяє студентам не лише засвоїти лексику, а й зануритися у реальний контекст правової діяльності. Засвоєння юридичної термінології є ключовим елементом методики. Для досягнення ефективності застосовуються такі прийоми:

лексичні вправи на переклад, добір синонімів і контекстуальне використання термінів;

ситуаційні завдання (casestudies), що моделюють реальні юридичні ситуації;

рольові ігри (судові дебати, переговори), які сприяють розвитку комунікативних навичок;

проектна робота — підготовка рефератів чи презентацій іноземною мовою з актуальних правових питань.

Важливим є і міждисциплінарний підхід: студенти під час вивчення права англійською, німецькою чи іншою мовою одночасно закріплюють знання з профільних дисциплін. Це формує у них навички професійного мислення та здатність застосовувати іноземну мову як робочий інструмент.

Необхідно також звернути увагу на використання інформаційно-комунікаційних технологій. Онлайн-бази даних, електронні бібліотеки, міжнародні правові платформи, відеоконференції та навчальні програми

надають широкі можливості для формування іншомовної компетентності студентів-правників.

Таким чином, методика викладання іноземної мови професійного спрямування у студентів-юристів має бути спрямована на інтеграцію мовної підготовки з професійною діяльністю, системне засвоєння юридичної термінології, розвиток навичок комунікації та використання сучасних педагогічних і цифрових технологій. Це забезпечує майбутнім правникам конкурентоспроможність на ринку праці та здатність ефективно діяти в умовах міжнародної співпраці.

Особливістю курсу іноземної мови для правників є його чітка орієнтація на професійну сферу. Студент повинен вміти розуміти та аналізувати юридичні документи іноземною мовою, складати офіційні документи (договори, заяви, юридичні висновки), вести усну та письмову ділову комунікацію з урахуванням правового контексту, використовувати іноземну мову в роботі з міжнародними нормативними актами, договорами, рішеннями судів тощо.

Висновки. Методика викладання іноземної мови для студентів спеціальності «Право» має свої особливості, обумовлені як професійною спрямованістю, так і мовною специфікою юридичної комунікації. Важливо не лише озброїти студентів загальними мовними навичками, але й сформувати здатність здійснювати юридичну діяльність іноземною мовою, орієнтуючись на реалії професійного середовища. Педагог має виступати не лише як викладач мови, але й як модератор навчального процесу, який допомагає студентам усвідомити роль мови у юридичній професії, підвищує їх мотивацію та розвиває професійне мислення. Таким чином, удосконалення методики викладання іноземної мови у правничих ЗВО сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно функціонувати в міжнародному правовому просторі.

Список використаних джерел

1. Артеменко Н. В. Формування лексичної компетентності майбутніх юристів засобами професійно орієнтованого навчання іноземної мови. – К.: Наукова думка, 2021.
2. Дьячук М. С. Інноваційні методи навчання іноземної мови студентів-юристів. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023.
3. Рибалко О. А. Методичні засади розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів юридичних спеціальностей. Вісник НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. – 2022. – Вип. 74. – С. 120–124.
4. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: CUP, 2020.

Роксолана ЗАПОТІЧНА

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

INTEGRATING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES INTO FIRST AID TRAINING FOR FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS

Abstract. *The article explores the integration of English for Specific Purposes (ESP) into the curriculum of first aid (pre-medical) training for cadets at law enforcement academies. In today's interconnected and unpredictable world, police officers and other uniformed personnel are increasingly required to operate in international, multicultural, and multilingual environments. Whether participating in UN peacekeeping operations, assisting during natural disasters with foreign rescue teams, or interacting with international civilians in border or crisis zones, cadets must be prepared not only to act swiftly and competently in emergencies, but also to communicate clearly and effectively in English.*

Given this context, mastering essential medical English vocabulary, standard phrases used in emergency response, and culturally appropriate communication strategies becomes a vital professional skill. English in this domain is not limited to technical terms like "fracture" or "pulse," but includes the ability to ask simple but life-saving questions ("Are you allergic to anything?"), give instructions ("Stay still, I'm going to help you"), and describe injuries or interventions to foreign medics or team members.

The integration of ESP into pre-medical training is therefore not a linguistic add-on, but a functional necessity that enhances both the linguistic and practical competence of future law enforcement officers. This article outlines the pedagogical rationale for such interdisciplinary integration, presents methodological approaches suitable for the Ukrainian context, and offers sample classroom tasks designed to support cadets in acquiring first aid communication skills in English. The proposed strategies aim to create more confident, competent, and internationally capable professionals who are ready to respond to emergencies — not only with their hands, but with their words.

Key words: *English for Specific Purposes, law enforcement, first aid, professional communication, medical English*

АНОТАЦІЯ. *У сучасному взаємопов'язаному та непередбачуваному світі поліцейські та інші представники силових структур дедалі частіше виконують завдання в міжнародному, мультикультурному та багатомовному середовищі. Участь у миротворчих операціях ООН, надання допомоги під час стихійних лих у співпраці з іноземними рятувальниками, взаємодія з іноземними цивільними особами в прикордонних чи кризових зонах — усе це вимагає від курсантів не лише оперативних і фахових дій у надзвичайних ситуаціях, а й здатності чітко та ефективно спілкуватися англійською мовою.*

У цьому контексті оволодіння базовою медичною лексикою англійською мовою, стандартними фразами, які використовуються під час надання екстреної допомоги, а також культурно чутливими комунікативними стратегіями стає важливою професійною компетентністю. Англійська мова в

цій сфері — це не лише технічні терміни на кшталт “fracture” (перелом) чи “pulse” (пульс), але й уміння ставити прості, проте життєво важливі запитання (“Are you allergic to anything?” – “Чи маєте ви алергію на щось?”), надавати інструкції (“Stay still, I’m going to help you” – “Не рухайтесь, я допоможу”), а також описувати травми або виконані дії іноземним медикам чи членам команди.

Таким чином, інтеграція ESP у підготовку з надання домедичної допомоги є не просто додатковим мовним компонентом, а функціональною необхідністю, яка підвищує як мовну, так і практичну компетентність майбутніх працівників правоохоронних органів. У статті подано педагогічне обґрунтування такої міждисциплінарної інтеграції, розглянуто методичні підходи, адаптовані до українського контексту, та запропоновано приклади навчальних завдань, спрямованих на розвиток у курсантів навичок комунікації англійською мовою під час надання домедичної допомоги. Запропоновані стратегії мають на меті сформувати впевнених, компетентних і міжнародно підготовлених фахівців, здатних діяти в надзвичайних ситуаціях — не лише руками, а й словами.

Ключові слова: англійська мова професійного спрямування, правоохоронна діяльність, домедична підготовка, професійна комунікація, медична англійська

Background. In the context of modern law enforcement training, the ability of future police officers to provide effective first aid is crucial. With growing international cooperation, participation in joint missions, and the adoption of best practices from global policing standards, there is a clear need for Ukrainian police cadets to master English for Specific Purposes (ESP), particularly in medical and emergency contexts. However, the current curriculum often treats language learning and practical police training as separate disciplines, which limits the real-world applicability of English language skills.

Furthermore, while cadets may acquire basic medical terminology or emergency response protocols in Ukrainian, they often lack the ability to communicate such procedures in English—a skill increasingly relevant for cross-border operations, international trainings, or interactions with foreign citizens. This gap hampers their readiness for international assignments and reduces their ability to operate effectively in multilingual and multicultural environments.

Thus, there is a pressing need to integrate medical English into the practical training modules on pre-medical aid for police cadets. This integration would not only enhance their language proficiency in a highly relevant domain but also ensure that communication during emergencies is accurate, timely, and professional—regardless of language barriers.

Literature Review. While there is a substantial body of literature on first-aid training for police officers and on English for Specific Purposes (ESP) within law enforcement settings, almost no published research directly addresses the teaching of medical English to police cadets within pre-medical or first-aid training. Our study addresses these gaps by combining medical English ESP with simulated first-aid scenarios in English for police cadets. It pioneers a model where cadets learn both the terminology and procedural communication required for first-aid—and how to deliver it in English during international or multilingual operations. As no prior publications exist on this exact intersection, our work offers an original contribution in bridging language education, emergency skills, and law enforcement training.

Studies on First-Aid Training in Law Enforcement

Research has consistently highlighted the increasing responsibility of police officers as first responders.

In Ukraine, the National Academy of Internal Affairs (2024) has implemented simulation-based training programs for future law enforcement officers to enhance their first aid competencies. These simulations replicate real-life emergencies, helping cadets internalize protocols such as CPR, bleeding control, and airway management. However, there is little mention of integrating language training or communication skills into such programs [1].

Kouvatsou et al. evaluated the impact of a Psychological First Aid (PFA) program tailored for police officers. Participants who completed the version of the WHO model adapted to the law enforcement context reported significantly higher confidence in their ability to provide support in crisis situations. The training led to statistically significant improvements in knowledge, attitudes, and practical skills compared to the control group [2].

Geoffrion et al. conducted a study confirming that PFA is a feasible and acceptable intervention for supporting the mental health of police officers exposed to traumatic events. The training contributed to reducing stigma and improving the organizational climate regarding mental health [3].

The essential role of police officers as first responders is well documented in global humanitarian and security literature. In particular, the IOM guideline *First Aid Kit for Use by Law Enforcement First Responders in Addressing Human Trafficking* outlines a strategic framework: law enforcement officers must be trained to identify trafficking victims, stabilize crisis situations, and provide immediate first aid support before medical teams arrive. Officers are encouraged to carry basic kits containing items such as bandages, antiseptics, gloves, and scissors, enabling them to manage injuries while respecting trauma-informed care principles [4].

Medical ESP (EMP) in Healthcare Education

EMP is a specialized branch of English for Specific Purposes tailored to meet the communicative and professional needs of healthcare students and professionals. Recent studies emphasize the growing importance of EMP, particularly in non-English-speaking countries, where healthcare workers increasingly interact with international patients and collaborate in global medical communities.

A study by Kim focused on implementing EMP in South Korean nursing education. The findings highlight a strong demand for ongoing, needs-based EMP training, especially in four key areas:

- 1. Doctor-patient communication**
- 2. Understanding medical terminology**
- 3. Case report writing and documentation**

4. Cross-cultural competence in clinical settings

Nursing students expressed a desire for more interactive and authentic learning experiences, such as role-plays, simulated patient interviews, and exposure to real clinical discourse. Despite improvements in vocabulary acquisition, learners often struggle with fluency, listening comprehension, and using empathetic language in professional contexts [5].

The article by Andrea Stötzer and Eva Farkas offers a timely and insightful examination of the evolving field of EMP. The authors thoughtfully argue for an updated terminology, suggesting the broader term *English for Health Sciences Purposes* (EHSP) to better encompass the diverse disciplines within healthcare education. This shift reflects the growing interdisciplinary nature of health sciences and the need for language instruction to adapt accordingly.

A notable strength of the article is its emphasis on the practical challenges faced by EMP instructors, many of whom lack formal medical training but must nonetheless deliver specialized content. The authors highlight the importance of continuous professional development and flexibility in teaching roles, advocating for educators to function more as facilitators and collaborators than traditional lecturers.

Furthermore, the article underscores the critical role of needs analysis tailored to the specific demands of medical students and healthcare professionals, calling for innovative approaches to better align language instruction with real-world professional contexts.

The authors also look ahead to the future, encouraging empirical research focused on student-centered methodologies that can enhance the effectiveness of EMP courses [6].

Results of the research. Implementing ESP within Ukrainian law enforcement academies requires culturally and contextually relevant methods. Task-based learning, role-plays simulating emergency scenarios, and multimedia resources featuring authentic communication with foreign rescue teams are effective strategies. Emphasis should be placed on interactive, student-centered activities that encourage spontaneous use of language in realistic contexts. Additionally, collaboration with

medical professionals can enrich language instruction by providing expertise and authentic materials.

Integrating English for Specific Purposes (ESP) into first aid training represents a purposeful pedagogical approach that connects language learning directly with the practical skills cadets must master to perform effectively in emergency medical situations. This interdisciplinary approach offers a holistic learning experience, enabling cadets to perceive language not as a separate academic subject but as an essential functional tool that supports their professional actions. By combining linguistic competence with medical first aid skills, learners better prepare for real-world situations where language and practical expertise go hand in hand—for instance, when a cadet needs to assess a victim’s condition while communicating clearly in English with international medical personnel.

Such integration ensures that cadets develop language abilities that complement and enhance their medical knowledge. ESP in pre-medical training goes beyond memorizing technical terms; it emphasizes dynamic communication skills such as asking relevant questions, giving precise instructions, describing symptoms, and collaborating effectively with team members. This dual focus strengthens both language proficiency and practical competence, making cadets more effective responders.

Moreover, embedding ESP within the first aid curriculum helps build cadets’ confidence to communicate under pressure in high-stakes emergency scenarios. Regular practice of pertinent vocabulary, phrases, and simulated interactions empowers learners to react quickly and accurately, reducing hesitation and the risk of misunderstandings in critical moments. As a result, English ceases to be an isolated subject and instead becomes an indispensable part of the cadets’ professional toolkit, motivating them to engage more deeply by recognizing its direct relevance to their future roles in international and multicultural settings.

This interdisciplinary integration also aligns with modern educational paradigms that value transferable skills and real-world applicability. It encourages cadets to connect language learning with medical knowledge, cultural awareness, and

teamwork, fostering a comprehensive skill set vital for effective collaboration in multinational missions, peacekeeping operations, and cross-border emergency responses.

1. Role-Play Simulations of Emergency Scenarios

Purpose: To practice real-life communication in a safe and controlled environment.

Description:

Cadets are divided into pairs or small groups, taking on roles such as first responder, injured person, and bystander. Scenarios may include treating a fracture, managing bleeding, or assisting an unconscious victim. The “first responder” must ask key medical questions in English (e.g., “Are you allergic to any medication?”, “Where does it hurt?”), give clear and calm instructions (“Stay still, don’t move”), and describe the injury or care provided to others.

Benefits:

- Builds fluency in using medical vocabulary and standard emergency phrases.
- Develops confidence in speaking under pressure.
- Encourages cultural sensitivity by simulating interactions with people from different linguistic backgrounds.

2. Vocabulary Building and Phrase Drills

Purpose: To strengthen knowledge of essential medical terminology and useful expressions.

Description:

Cadets engage in focused drills that introduce and reinforce key terms (e.g., “pulse,” “fracture,” “consciousness”) and functional phrases (“Can you breathe normally?”, “I’m calling for help”). Activities can include matching terms with definitions or images, repeating and memorizing phrases, and creating flashcards.

Benefits:

- Improves recall of important vocabulary.
- Prepares cadets for spontaneous communication during emergencies.
- Provides a foundation for more complex communicative tasks.

3. Listening Comprehension Exercises

Purpose: To develop the ability to understand spoken English in emergency contexts.

Description:

Using audio or video recordings of authentic or simulated emergency calls, rescue team briefings, or medical interactions, cadets practice listening for specific information. Tasks may include answering comprehension questions, summarizing the situation, or identifying medical instructions.

Benefits:

- Enhances auditory discrimination skills.
- Exposes cadets to different accents and speeds of natural speech.
- Builds familiarity with common communication patterns in emergencies.

4. Problem-Solving and Coordination Scenarios

Purpose: To foster teamwork and complex communicative competence.

Description:

Cadets work in groups to solve realistic problems, such as coordinating with foreign medical teams during a disaster response. They must communicate clearly to share information about injuries, request supplies, or report patient conditions—all in English. This can be done through role-play, group discussions, or written communication tasks like filling out forms.

Benefits:

- Encourages cooperative learning and communication under realistic conditions.
- Integrates language use with decision-making and critical thinking.
- Simulates the intercultural and interdisciplinary nature of international emergency work.

5. Cultural Awareness and Communication Strategies Workshop

Purpose: To prepare cadets for effective cross-cultural communication.

Description:

This task involves discussions and activities that highlight cultural differences in

communication styles, body language, and emergency response expectations. Cadets practice polite expressions, clarifying questions, and strategies to overcome misunderstandings.

Benefits:

- Develops intercultural competence essential for international cooperation.
- Enhances ability to communicate respectfully and effectively with diverse populations.
- Reduces the risk of miscommunication in high-stress emergency settings.

Conclusion. The integration of English for Specific Purposes (ESP) into first aid training for law enforcement cadets is a critical step toward preparing future officers for the realities of international and multicultural emergency response. This interdisciplinary approach not only strengthens cadets' practical medical skills but also equips them with the essential language competencies needed to communicate effectively in high-pressure, multilingual environments. Mastery of medical English vocabulary, emergency phrases, and culturally appropriate communication strategies enhances cadets' confidence and their ability to act swiftly and clearly when lives are at stake.

Embedding ESP into the existing first aid curriculum transforms English from a standalone academic subject into a vital professional skill, motivating learners to engage with language learning as a practical tool directly linked to their future roles. Methodologically, task-based and interactive approaches, including role-plays, listening exercises, and problem-solving scenarios, provide effective means to develop both linguistic and communicative competence in realistic contexts.

Overall, the interdisciplinary integration of ESP within pre-medical training fosters a comprehensive skill set that aligns linguistic proficiency with practical expertise. This prepares cadets not only to respond competently with their hands but also to collaborate confidently with international teams and communicate clearly across cultural and linguistic boundaries. As such, ESP-enhanced first aid training contributes significantly to the development of well-rounded, internationally capable

law enforcement professionals ready to meet the demands of today's complex emergency environments.

References

1. National Academy of Internal Affairs. (n.d.). *Simulation-based training: Future law enforcement officers of NAIA enhance their first aid skills*. Retrieved August 4, 2025, from <https://www.navs.edu.ua/en/news-en/simulation-based-training-future-law-enforcement-officers-of-naia-enhance-their-first-aid-skills.html>
2. Kouvatsou Z, Degermedgoglou G, Karamagioli E, Pikoulis E. Psychological First Aid Training of Police Officers. *J Police Crim Psychol*. 2022;37(4):856-862.
3. Geoffrion S, Leduc MP, Bourgouin E, Bellemare F, Arenzon V, Genest C. A feasibility study of psychological first aid as a supportive intervention among police officers exposed to traumatic events. *Front Psychol*. 2023 Mar 13.
4. International Organization for Migration. (n.d.). *First aid kit use for law enforcement first responders addressing human trafficking*. Retrieved August 4, 2025, from <https://migrantprotection.iom.int/en/resources/guideline/first-aid-kit-use-law-enforcement-first-responders-addressing-human-trafficking>
5. Lee, H. S. (2021). Implementing English for Medical Purposes (EMP) in South Korea: Nursing students' ongoing needs analysis. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/351958142_Implementing_English_for_Medical_Purposes_EMP_in_South_Korea_Nursing_students'_ongoing_needs_analysis
6. Stötzer, A., & Farkas, E. (2024). Contemporary matter: Updating our understanding of English for Medical Purposes. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 12(1). <https://espeap.junis.ni.ac.rs/index.php/espeap/article/view/1517/736>

Мар'яна КАЩУК

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

USE OF AUTHENTIC MATERIALS IN TEACHING ENGLISH TO FUTURE PSYCHOLOGISTS

Abstract. *The article substantiates the expediency of using authentic materials in the process of teaching English to students majoring in psychology. The essence of the concept of 'authentic materials' in the context of foreign language teaching is defined, and their role in the formation of students' professional knowledge and skills is analysed. The author emphasises that authentic sources are an effective means of forming professionally oriented foreign language communicative competence, as they simulate real situations of professional communication. It is determined that authentic materials contribute to the acquisition of terminology specific to the field of psychology, as well as the development of reading, listening, writing and speaking skills in a professional context. The article analyses the potential for using such materials within the framework of CLIL technologies, the communicative approach and task-based learning. The possibilities of interdisciplinary integration in the training of future psychologists, in particular the combination of language and professional training, are considered. It is noted that the use of authentic texts develops students' critical and analytical thinking and forms skills in interpreting professional information. Examples of learning tasks based on authentic materials used in the study of topics related to future professional activities are provided. Methodological conditions that ensure the effective use of authentic sources in the learning process are highlighted.*

Keywords: *authentic materials, professionally oriented learning, foreign language communicative competence, psychology, interdisciplinary integration.*

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність використання автентичних матеріалів у процесі навчання англійської мови студентів спеціальності «Психологія». Визначено сутність поняття «автентичні матеріали» у контексті навчання іноземних мов, проаналізовано їх роль у формуванні фахових знань і навичок студентів. Авторка підкреслює, що автентичні джерела є ефективним засобом формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності, оскільки вони моделюють реальні ситуації фахового спілкування. Визначено, що автентичні матеріали сприяють засвоєнню термінології, характерної для психологічної галузі, а також розвитку навичок читання, аудіювання, письма та говоріння в професійному контексті. У статті проаналізовано потенціал використання таких матеріалів у рамках CLIL-технологій, комунікативного підходу та навчання на основі виконання завдань (Task-Based Learning). Розглянуто можливості міждисциплінарної інтеграції при підготовці майбутніх психологів, зокрема поєднання мовної і професійної підготовки. Зазначено, що застосування автентичних текстів розвиває критичне та аналітичне мислення студентів, формує навички інтерпретації фахової інформації. Наведено приклади навчальних завдань на основі автентичних матеріалів, які використовуються у процесі вивчення тем, дотичних до майбутньої фахової діяльності. Виокремлено методичні умови, що забезпечують ефективність використання автентичних джерел у навчальному процесі.

Ключові слова: автентичні матеріали, професійно орієнтоване навчання, іншомовна комунікативна компетентність, психологія, міждисциплінарна інтеграція.

Formulation of the problem. In today's globalised world, English has become the international language of science, education and professional communication. This is particularly relevant for future specialists in the field of psychology, as access to the latest research, scientific publications, international conferences and professional cooperation is largely provided through proficiency in English. As

psychological science is developing dynamically, most innovative approaches, clinical protocols, therapeutic techniques and research results are published primarily in English. Therefore, the ability to work with authentic English-language sources is an integral part of the professional competence of a modern psychologist.

Proficiency in English opens up access to prestigious educational programmes for students, provides opportunities to participate in international internships and grant projects, and promotes intercultural interaction in a professional environment. That is why the language training of future psychologists should be clearly professionally oriented (Ovsyanko, G., & Kyrychenko, S., 2021).

At the same time, in practice, there is often a gap between the content of English language programmes in higher education institutions and the real communicative and professional needs of psychology students. Foreign language courses are mostly focused on general language training, which does not sufficiently take into account the specifics of psychological terminology, genres of professional speech, and situations of professional communication. This leads to students, even with a sufficient level of general language competence, experiencing difficulties in understanding scientific texts, conducting professional discussions, or analysing clinical cases in English (Ovsyanko, G., & Kyrychenko, S., 2021).

The problem is further complicated by the fact that authentic materials — texts created by native speakers for real, rather than educational, communication — are not yet fully integrated into the learning process. Teachers often avoid them due to their high level of complexity, lack of adaptations or methodological developments for their effective use (Teacher's Corner – Teaching with Authentic Materials). However, it is authentic materials that can provide contextual, content and communicative proximity to the real professional environment, which makes them particularly valuable in the training of future psychologists (Why should language educators use authentic materials in their teaching?).

Authentic texts related to psychological topics (e.g., excerpts from clinical cases, fragments of psychotherapeutic interviews, popular science articles or conference presentations) allow students not only to learn specialised terminology,

but also to practise understanding the specifics of interpersonal communication. This, in turn, develops communicative competence in the context of future professional activity, which is one of the key educational outcomes for psychology students.

Thus, researching the possibilities and conditions for the effective use of authentic materials in teaching English to psychology students is not only relevant but also a necessary step towards modernising language training in line with the requirements of contemporary professional activity. The introduction of such materials can significantly improve the quality of the educational process, promote the development of interdisciplinary thinking and the formation of competitive specialists in the international labour market (Skills You Need for Psychology).

Analysis of the latest research. The issue of using authentic materials in the teaching of foreign languages, particularly English, is increasingly reflected in the scientific works of foreign and Ukrainian researchers. In the context of training future psychologists, this topic is relatively new but extremely promising, as it combines language and professional training for students.

Contemporary research confirms that authentic materials significantly increase students' motivation to learn a foreign language. In particular, G. Sabir and F. Hammad (2023) emphasise that the use of authentic texts and multimedia content contributes to increased interest in the subject, creates a positive emotional background for learning, and stimulates students' active participation in communicative tasks. Similar results are confirmed in reports by researchers who analyse student behaviour when performing tasks based on real sources — news, podcasts, interviews or videos from real life.

In addition to the motivational aspect, authentic materials contribute to the in-depth development of language skills. C. Mitrulescu and A. Negoescu (2024) note in their study that working with authentic sources improves students' perception of lexical and grammatical structures in a real language environment, develops listening, reading and speaking skills, and shapes the ability to recognise stylistic and pragmatic features of language. Such skills are extremely important for future psychologists,

who have to analyse not only the content of statements, but also hidden meanings, intonation and non-verbal signals in communication.

Domestic researchers are also investigating this issue. In particular, G. Ovsyanko and S. Kyrychenko (2021) emphasise the importance of integrating authentic materials into the educational process of future psychologists, focusing on the combination of linguistic and professional competence. They note that the use of real professional texts contributes to a better understanding of the specifics of psychological activity by students, as well as the development of critical thinking and analytical skills.

The purpose of our study is to justify the use of authentic materials in the process of teaching English to psychology students. This approach not only increases motivation to learn a foreign language, but also develops professionally oriented communicative competence, which is extremely important in the training of modern specialists in the field of psychology. The study set a number of tasks: to define the essence of the concept of 'authentic materials' in the context of foreign language teaching; to analyse their role in the formation of students' professional knowledge and skills; and to consider examples of the effective use of such materials in the practice of teaching English to future psychologists.

Presenting the main material. Authentic materials in the context of foreign language teaching are texts and other resources created by native speakers for real communication and use in everyday life, rather than specifically adapted for educational purposes. They can include newspaper articles, videos, audio recordings, advertisements, instructions, interviews, scientific publications, and other forms of communication. The use of such materials allows students to familiarise themselves with the language in its natural context, which contributes to the development of communicative competence and understanding of the cultural characteristics of the language.

From a psycholinguistic point of view, authentic materials contribute to the development of cognitive processes such as perception, memory, attention and thinking, as they require students to actively engage with and analyse information in

real contexts. This allows for a deeper understanding of language structures and their functioning in different situations.

The methodical use of authentic materials is based on the principles of the communicative approach, which focuses on the development of language competence through real communication. This approach involves the integration of authentic materials into the learning process through tasks that simulate real communicative situations, thus promoting the development of students' practical language skills. According to the concept of content and language integrated learning (CLIL), authentic materials provide dual learning, both linguistic and professional content. This approach is particularly effective in the training of future psychologists, where it is important to combine knowledge of psychology with language practice (Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D., 2010).

In addition to CLIL, the widespread use of authentic materials is supported by other modern approaches, in particular Communicative Language Teaching and Task-Based Learning, which emphasise the practical use of language in real-life situations.

The use of authentic materials in the educational process of future psychologists is one of the key factors in the formation of their professional knowledge and skills. Authentic materials, which are unedited texts, audio and video sources directly related to the practice of psychological activity, contribute to the creation of an educational environment that is as close as possible to real conditions. They provide students with the opportunity to familiarise themselves with the professional terminology and stylistic features characteristic of psychological science, which is the basis for the formation of professional lexical competence. The acquisition of specific vocabulary in the real context of its use contributes to a deeper understanding of the subject area and an increase in the level of language competence.

In addition, working with authentic sources stimulates the development of students' critical thinking. Studying real professional texts and analysing the information they contain develops the ability to critically evaluate the reliability and

relevance of data, compare different approaches and positions, and form reasoned judgements. This approach is an important aspect of training future psychologists, as critical thinking is a necessary competence for conducting scientific research and making effective practical decisions.

The use of authentic materials also contributes to increased motivation to learn. Since students work directly with materials that reflect real professional challenges and situations, they better understand the practical significance of the knowledge they have acquired and develop an intrinsic interest in further learning and self-improvement. This emotional connection to the learning process stimulates student activity and promotes better assimilation of the material.

Finally, authentic materials allow for the simulation of real professional situations, which is extremely important in the training of psychologists. Practical work with case studies, dialogues, reports, and other forms of professional texts creates conditions for the development of communication, diagnostic, and analytical skills necessary for effective work in psychological practice. This approach ensures not only theoretical but also practical knowledge acquisition, preparing students for the real challenges of professional activity.

In modern English language teaching methodology, the use of authentic materials plays a special role, ensuring a close connection between foreign language learning and professional training of students. For future psychologists, this means working with real texts from psychological sources, participating in the simulation of professional situations in English, and completing tasks that require analytical thinking and interdisciplinary integration. This approach contributes not only to the development of language competence, but also to the formation of key professional skills. We propose examples of tasks created on the basis of authentic materials used in the educational process of psychology students.

1. *Analysis of a text from a psychology journal.* Authentic scientific articles, particularly publications in professional journals, are an important resource for expanding professional vocabulary and developing critical thinking skills in students. The use of such texts in the educational process not only promotes the acquisition of

specialised terminology, but also develops the ability to interpret and reflect on information, which are key competencies of a modern specialist.

To illustrate the methodology of working with authentic texts, let us consider an excerpt from a popular science article on cognitive behavioural therapy (CBT) published on the Psychology Today platform:

“Cognitive behavioral therapy (CBT) is a short-term form of psychotherapy based on the idea that the way someone thinks and feels affects the way he or she behaves. CBT aims to help clients resolve present-day challenges like depression or anxiety, relationship problems, anger issues, stress, or other common concerns that negatively affect mental health and quality of life. The goal of treatment is to help clients identify, challenge, and change maladaptive thought patterns in order to change their responses to difficult situations...”

For educational purposes, students are asked to complete the following tasks:

- Read the excerpt and identify key concepts related to cognitive behavioural therapy.
- Analyse the logical structure of the paragraph, highlighting the thesis, explanation and conclusion.
- Write a short academic essay in Ukrainian, maintaining a formal style of presentation.
- Discuss the advantages of CBT in pairs, using the terminology presented in the text.

This approach not only allows students to master the theoretical material, but also develops their language skills, critical analysis skills, and the ability to express their own thoughts in a reasoned manner, which are necessary for the professional growth of students in the field of psychology and related disciplines.

2. Role-playing based on professional situations. Simulating professional interaction in the form of role-playing allows students to practise English in a realistic professional context. For psychologists, situations such as initial counselling, interviewing clients or team discussions of diagnostic results are relevant.

Situation: The student plays the role of a psychologist conducting an initial interview with a client (played by another student).

Instructions for the psychologist:

- Greet the client and briefly explain the purpose of the meeting.
- Ask questions about the client's general emotional state, stress level, and reason for seeking help.
- Use phrases such as: 'How have you been feeling lately?', 'Can you tell me more about your current situation?', 'Have you experienced similar feelings before?', etc.

Instructions for the client:

- Describe symptoms of anxiety/stress that interfere with daily functioning.
- Allow the psychologist to ask clarifying questions.
- Conduct the dialogue in English, based on your role.

After the role play, students analyse the language structures and communication strategies used and discuss possible alternative approaches.

3. Translation and summarising scientific texts. Translating professional texts into English or Ukrainian and then summarising them has a special educational value. It helps you get a deeper understanding of terminology, the structure of scientific discourse, and develop your academic writing skills.

"Early caregiving quality was assessed in two longitudinal studies using observational methods. Analyses indicated moderate stability in observed parent–child interaction quality from early childhood to adolescence. Observational ratings of both early childhood and current caregiving quality were significantly associated with adolescent attachment security; however, early caregiver sensitivity was more strongly associated with adolescent attachment security and predicted later attachment security independently from current caregiving quality." (O'Connor, T. G., Woolgar, M., Humayun, S., Briskman, J. A., & Scott, S. (2019). Early caregiving predicts attachment representations in adolescence: Findings from two longitudinal studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 60(9), 944–952).

Tasks to be completed:

- Translate the excerpt into Ukrainian, maintaining accuracy and scientific style.
- Write a short summary (3–5 sentences) summarising the main idea of the text.
- Discuss the significance of attachment theory in modern psychological practice.

Such tasks allow us to assert that authentic materials are not only a source of linguistic information, but also a tool for developing students' professional competence. Their use allows for an interdisciplinary approach, combining language learning with practical aspects of future professional activity. This creates conditions for deeper student engagement in the learning process and provides a basis for holistic professional development.

Conclusions. Authentic materials play an important role in the formation of foreign language and professional competence of future psychologists. Their use ensures the proximity of the educational process to the real conditions of professional activity, contributes to the assimilation of specialised vocabulary, the development of critical thinking and the increase in student motivation. Thanks to the natural context of speech, authentic sources create conditions for the holistic assimilation of both the linguistic and content components of learning.

Prospects for further research are related to the improvement of didactic approaches to the use of authentic materials in blended and distance learning.

the linguistic and content components of learning.

Prospects for further research are related to the improvement of didactic approaches to the use of authentic materials in blended and distance learning.

References

1. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press.
2. Mitrulescu, C., & Negoescu, A. G. (2024). The Role of Authentic Materials in EFL Education: Maximizing Student Engagement and Language Acquisition. *International Conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION*, 30(2), 160–165. URL: <https://sciendo.com/article/10.2478/kbo-2024-0069>

3. Sabir, G., & Hammad, F. A. (2023). The Effects of Using Authentic Materials on Motivating EFL Learners. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 1(12), 40–48. URL: <https://sprinpub.com/sjahss/article/view/sjahss-1-12-4-40-48>
4. Ovsyanko G., Kyrychenko S. (2021). Psychological features of studying a foreign language for professional purposes. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (11), 158–167. URL: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-11-1-158-167>
5. Skills You Need for Psychology. URL: <https://www.verywellmind.com/what-skills-do-you-need-to-study-psychology-2794796>
6. Teacher's Corner – Teaching with Authentic Materials. URL: <https://americanenglish.state.gov/resources/teachers-corner-teaching-authentic-materials>
7. Why should language educators use authentic materials in their teaching? URL: <https://sanako.com/why-should-language-educators-use-authentic-materials-in-their-teaching>

Оксана КЛЯК

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ПРИКМЕТНИКІВ *ВЕЛИКИЙ* І *МАЛИЙ* У ТВОРАХ Т. ШЕВЧЕНКА

Анотація. У статті досліджено специфіку формування, зміни та актуалізації семантики параметричних прикметників на позначення великого й малого загального розміру у творах Т. Шевченка.

Виявлено, що ця мікрогрупа є найчисленнішою у творах поета й представлена найбільшою кількістю слововживань.

Прикметники на позначення великого й малого загального розміру реалізують свої номінативні, номінативно-похідні й переносні значення. Показником актуального смислу в кожному конкретному випадку є іменники, які створюють дистрибутивні моделі сполучуваності ад'єктивів. Конкретні іменники актуалізують пряме значення прикметника, абстрактні – переносне.

*З'ясовано, що у творах Т. Шевченка прикметники **великий**, **малий** представлені меншою кількістю лексико-семантичних варіантів порівняно із сучасною українською літературною мовою. Це можна пояснити активним використанням поетом слів-синонімів (**безкрай**, **немалий**, **чималий** тощо) та тим, що частина значень досліджуваних лексем розвинулася в українській мові пізніше і в творах Т. Шевченка не засвідчена.*

Ключові слова: антонім, лексико-семантична група, лексико-семантичний варіант, параметричні прикметники, прикметник, семантична структура слова.

Abstract. *The article examines the specifics of the formation, change, and actualization of the meanings of parametric adjectives denoting large and small general size in the writings of T. Shevchenko.*

It was found that this microgroup is the most numerous in the poet's works and is represented by the largest number of word usages.

Adjectives denoting large and small overall size realize their nominative, nominative-deductive, and figurative meanings. The actual meaning in each specific case is indicated by the nouns that create distributive models of adjective compatibility.

Concrete nouns actualize the direct meaning of the adjective, abstract nouns actualize the figurative meaning.

*It was found that in the writings of T. Shevchenko, the adjectives **великий**, **малий** are represented by a smaller number of lexical and semantic variants compared to the modern Ukrainian literary language. This can be explained by the*

poet's active use of synonymous words (безкрай, немалий, чималий, etc.) and by the fact that some of the meanings of the studied lexemes developed in the Ukrainian language later and are not attested in the writings of T. Shevchenko.

Keywords: *antonym, lexical-semantic group, lexical-semantic variant, parametric adjectives, adjective, semantic structure of the word.*

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві не згасає інтерес науковців до дослідження семантичних аспектів мови на всіх її рівнях. Вивчення способів формування, модифікації, актуалізації значення слова на матеріалі певної групи лексики дає змогу встановити загальні закономірності розвитку лексико-семантичної системи, виявити її специфіку в певній мовній картині світу. Цікавим у цьому контексті є дослідження параметричних прикметників, які, зважаючи на позначення базових ознак, відіграють важливу роль у пізнавальній і практичній діяльності людини.

Аналіз останніх досліджень. Прикметники на позначення розміру в лінгвістиці досліджували в аспекті їх семантичної структури, співвідношення логічної і мовної картини просторових відношень (А. Висоцький, Р. Зорівчак, О. Кардашук, Л. Котнюк, О. Кшановський, Г. Шипіцина, Т. Щебликіна), синонімічних та антонімічних відношень, валентнісних можливостей (Н. Береговенко, Н. Векуа, Т. Линник, С. Столбецька) тощо. Поодинокі розвідки стосувалися вивчення особливостей функціонування таких ад'єктивних лексем у художніх текстах, зокрема в гомерівському епосі (М. Петришин), проте таких студій бракує на матеріалі української мови.

Метою статті є дослідження значеннєвих особливостей параметричних прикметників у творах Т. Шевченка, встановлення їх лексичної сполучуваності в художніх текстах.

Виклад основного матеріалу. Лексико-семантичну групу параметричних прикметників у творах Т. Г. Шевченка становлять лексичні одиниці, що об'єднуються в підгрупи малого й великого загального розміру (*малий, дрібний, великий* та їх словотвірні варіанти); малої й великої висоти (*низенький, високий*),

малої й великої довжини (*короткий, довгий*); великої ширини (*широкий*); великої глибини (*глибокий, бездонний*) (останні дві підгрупи без антонімічних відповідників).

Центр мікрогрупи великого та малого загального розміру становлять слова *великий* і *малий*. Як зазначає М. Петришин, вони позначають основні властивості філософської категорії простору – його тривимірність, об'ємність [3, с. 147]. Серед усіх параметричних прикметників, ужитих Тарасом Шевченком, вони становлять найчисленнішу групу і характеризуються найрозвиненішою семантикою. Зняття неоднозначності вимагає актуального контексту, який є мовленнєвим втіленням мовного (типового) контексту як умови реалізації кожного з можливих лексико-семантичних варіантів (ЛСВ) лексеми. Показниками такого актуального смислу у творах Т. Шевченка найчастіше виступає елементарна індикація, тобто необхідним і достатнім є одна (граматична чи лексична) ознака контексту. При цьому систематизація елементарних конструкцій з параметричними прикметниками здійснюється здебільшого через лексичні елементи індикації на рівні двокомпонентних та багатоконпонентних структур.

Мінімальний лексичний контекст відіграє провідну роль в усуненні багатозначності і виявляє індикаційну активність щодо більшості значень прикметників *великий, малий* у творах Т. Г. Шевченка.

Основне (первинне) значення прикметників на позначення великого/малого загального розміру стосується вказівки на відповідну величину фізичних об'єктів і сформульований так: *великий* – «значний своїми розмірами, величиною; протилежне *малий*» [5]; *малий* – «невеликий розміром, незначний величиною; протилежне *великий*» [5]. Цей позаконтекстуальний ЛСВ є суспільно-усвідомленим, закріпленим за відповідним багатозначним словом. Він більшою мірою обумовлений екстралінгвістичною дійсністю, безпосередньо стосується навколишнього світу, значною мірою визначений явищами самої дійсності і найменшою мірою залежить від контексту. До слів, які актуалізують основне значення прикметників *великий, малий*, належать

конкретні іменники, наприклад, *дзвін, хата, купа, ослиця, тіло, сорочечка* тощо: «Заскрипіли рано двері У великій хаті» [7, с. 423].

Прикметники на позначення загального розміру характеризуються найбільшим семантичним обсягом і здатні найповніше передавати значення всіх прикметників цієї лексико-семантичної групи. Це дозволяє їм виступати у значеннях інших слів на позначення розміру і певною мірою виражати поняття, які ними позначені. Так, у листах Т. Шевченка прикметник *великий* вживається як синонім до *високий* (3 рази), тобто вказує на частковий великий розмір і не враховує при цьому інших параметрів об'єкта: «... чом ти мені не напишеш, чи великі вирости дерева, що посадив ти восени 1845 ... року» [8]; «Поцілуй їх малих за мене і жартуючи скажи їм, що далеко десь старий, лисий, усатий солдат молиться богу, . щоб ви есте великі росли і здорові були» [8].

Поєднуючись з іменниками на позначення географічних об'єктів, що розташовуються в горизонтальній площині і мають два параметри (*стежка, стежина* (довжина і ширина), рідше три (*річка (річечка), Дніпро* (ще й глибина), ЛСВ прикметника *малий* співвідноситься з основними значеннями параметричних прикметників *вузький, короткий*, наприклад: «Хоч і Яр той; вже до його Й стежки малої Не осталось...» [7, с. 284].

У поєднанні з іменником *світ (земля)* прикметник *великий* становить постійний (традиційний, народнопоетичний) епітет, тобто, «виступаючи поряд з означуваним словом, мовби підтверджує правильність нашого досвіду» [2, с. 62] (море – *синє*, калина – *червона*, світ – *великий*), завдяки чому вдається точніше змалювати предмет зображення: «Боже! Боже!.. Не даєш на рай веселий, На світ твій великий Надивитись» [7, с. 331]; «Ніколи Нічого кращого сам бог Не бачив на землі великій» [7, с. 374].

Іменники на позначення колективу людей чи групи однорідних предметів актуалізують у досліджуваних прикметників номінативно-похідне значення «значний кількісно, численний» [5] (5 разів), «невеликий кількісно, нечисленний» [5] (2 рази): «Отаких братів благих своїх Господь не забуде, Воцариться в дому тихих, В сім'ї тій великій» [7, с. 291]; «Як таки ні з сього ні

з того, зроду чоловіка в вічі не бачив, – а прошу того, що треба купить за гроші, та може ще й не за малі» [8].

Незважаючи на те, що ЛСВ «невеликий розміром, незначний величиною» є основним для ад'єктива *малий*, Т. Линник вважає, що його слід розглядати певною мірою як «вплив старих норм, який і обумовлює класифікацію прикметника *малий* як основного слова на позначення малого загального розміру» [1, с. 99], оскільки найчастотніше вживання його фіксують із номінативно-похідним значенням віку, що підтверджено специфікою реалізації цього прикметника в «Кобзарі» Т. Шевченка. У значенні «малолітній» досліджувану лексему використано 81 раз (ЛСВ «такий, що вийшов з дитячого віку, дорослий» [5] прикметника *великий* засвідчений у творах поета лише двічі): «... Була собі мати, Був і батько, та не стало; Осталась вдовою, Та й не молодю, І з волами, І з возами, Й малою дочкою» [7, с. 124]; чи в порівнянні «Ви розумні люди – А я дурень, один собі У моїй хатині Заспіваю, заридаю, Як мала дитина» [7, с. 59].

Конкретизаторами цього вторинного ЛСВ виступають іменники лексико-граматичного розряду назв істот – назви людей (зокрема дітей): *байстря, дитина, дівча, дочка, син, сирота, сиротина, хлопчик*.

ЛСВ із темпоральним значенням «значний (незначний) за часом, тривалий (нетривалий)» [5] ілюструють приклади велика зима, великий день, мала година, малі літа тощо. Він пов'язаний з основним лексико-семантичним варіантом тотожним зв'язком, який виявляється у наявності в них спільної семи «значний» і актуалізується, узгоджуючись із назвами часових і просторових відрізків: «Після великої зими, За Катерини за цариці, Москаль ту викопав криницю» [7, с. 360].

Розвиненою є і система переносних значень прикметників великого /малого загального розміру у творах Т. Шевченка, які відображають їх кваліфікативну структуру. Такі значення виникають на основі асоціацій, вони «слабо закріплені парадигматично і тому потребують більшої синтагматичної зумовленості. Щоб їх відрізнити від інших значень у тексті, потрібні додаткові

розрізнявальні ознаки: специфічна обмежена сполучуваність, певна синтаксична позиція» [6, с. 35].

Поєднуючись з абстрактними іменниками, лексико-семантичні варіанти досліджуваних прикметників також набувають абстрактного значення. У цьому випадку вони позначають властивості, якості людини, характеризують її духовний світ. Переносне вживання якісних прикметників ґрунтується на явищі синестезії – переносності в межах сфери фізичного, і подальший розвиток її, закономірне продовження – перенесення з фізичного на психічне. Якщо в прямому значенні прикметники *великий/малий* стосуються таких якостей, які сприймаються зовнішніми органами чуття, то в переносних сприймання якості відбувається через внутрішні відчуття. Реалізації цих ЛСВ сприяє актуалізація потенційної диференційної семи «значний» / «незначний». Ця сема, яка є результатом асоціативного уявлення, породженого первинним значенням лексем, стає основою для творення похідних ЛСВ «значний силою чи ступенем свого вияву» [4], «незначний за силою прояву, невиразний» [4]. Актуалізаторами цих значень у творах Т. Шевченка є абстрактні іменники на позначення дій і процесів (*діло, плач*), почуттів і психічного стану (*жаль, скорбь*), властивостей і ознак (*власть, сила*) тощо: «*Де ваше золото, палати? Де власть великая?*» [7, с. 490].

На основі первинного ЛСВ прикметника *малий* і його потенційної семи «недостатній для реалізації певних якостей» у поетичній мові Т. Шевченка виникає оцінне значення «слабий» (7 разів), за допомогою якого автор виражає суб'єктивні оцінки предметів та явищ дійсності, ознак та якостей людини. Актуалізаторами цього ЛСВ є абстрактні іменники *душа, серце*: «... *а ти В людській душі возобновилась, В душі невольничій, малій...*» [7, с. 547].

На основі уявлення про ознаку предмета, названу прикметником *великий*, як такого, що виділяється з-поміж однорідних йому предметів, явищ, виникає потенційна сема «такий, що виділяється, вирізняється». Вона стає основою для виникнення низки переносних значень, кожне з яких містить цю сему і вказівку на ту якість, якою предмет чи явище вирізняється серед однорідних. Так, ЛСВ

«важливий, славний, величний» [4] виділяє явища за роллю, значущістю й актуалізується в поєднанні з іменниками *слово, свято, час*: час великий, велике свято.

Уживаючись з іменниками на позначення осіб, прикметник *великий* реалізує значення «геніальний, обдарований, видатний, славнозвісний» [4] (8 разів). Специфіка характеристик, виражених цим означенням, вимагає вказівки на конкретну особу, якій ці ознаки притаманні (*лицарі* (декабристи); *друг* (М. Гоголь); *єретик, мученик* (Ян Гус) тощо): «*Всі оглухли – похилились В кайданах ... байдуже... Ти смієшся, а я плачу, Великий мій друже*» [7, с. 212].

Параметричний прикметник *малий*, ужитий у переносному значенні, стосується соціальних категорій і реалізує ЛСВ «такий, що займає невисоке суспільне становище» [5] в поєднанні з іменником *раб* – «людина, яка потрапила в економічну, політичну залежність від кого-небудь, втратила свої права, свободу дій, зробившись підлеглою, підневільною» [5]: «*Ради їх, Людей закованих моїх, Убогих, нищих... Возвеличу Малих отих рабів німих!*» [7, с. 522].

Рідше для усунення полісемії лексем *великий / малий* у творах Т. Шевченка необхідний ширший контекст. Діагностичний сигнал у цих випадках може надходити від елементів, що містяться попереду структурної моделі сполучуваності або після неї, чи від позамовного чинника. Так, про реалізацію переносного, а не прямого значення прикметником *малий* у дистрибутивній моделі з іменником *серце* свідчать конкретизатори – елементи попереднього й наступного контексту – прикметники *убоге, праведне* [колись], які перебувають у відношеннях контекстної синонімії. При цьому означуваний іменник, своєю чергою, теж уживається в переносному значенні як «символ зосередження почуттів, настроїв, переживань» [5]: «*Ви тяжкий камінь положили Посеред шляху ...і розбили о його ... бога боячись! Моє малеє, та убоге, Та серце праведне колись!*» [7, с. 499].

У моделі малий єфрейтор [7, с. 516] прикметник актуалізує значення «низький, невисокий на зріст» [4], бо йдеться про реальну історичну особу, яка, за свідченням сучасників, була невисокою на зріст.

Проте однозначне тлумачення слова в межах моделей сполучуваності не завжди можливе. У таких випадках, коли зміст створюється поєднанням двох чи кількох значень, говорять про їх нейтралізацію, або дифузність. У дистрибуціях прикметника *малий* з іменником *дитина* (і подібними) поєднується номінативне та номінативно-похідне значення («невеликий розміром, величиною» та «малолітній»), утворюючи своєрідний асоціативний ланцюг: *дитина* — мала (малолітня); *малолітня* — невелика розміром, величиною; невисока на зріст: *«Ішов кобзар до Києва Та сів спочивати. Торбинками обвішаний Його повожатий. Мале дитя коло його На сонці куняє...»* [7, с. 35].

Дифузність значень спостерігаємо й у словосполученні великий бог, де осцилюються лексико-семантичні варіанти «важливий, славний, знаменний, величний» [5] і «могутній» [5]. При цьому контекст не стає засобом визначення актуального смислу. Ймовірно, поет умисне вживає слово одразу в сукупності кількох значень. Таке поєднання дозволяє увиразнити зображуване, надати яскравішого, емоційно насиченого змісту.

Граматичні засоби диференціації окремих значень у структурі багатозначних лексем *великий/малий* виявляють низьку ідентифікаційну активність. Лише субстантивація прикметника *малий* вказує на актуалізацію ЛСВ «малолітній»: *«Якось по сьомому годочку — Малий вже добре майстрував...»* [7, с. 544].

Комплексна індикація, тобто поєднання лексичних та граматичних засобів для визначення і розмежування значень прикметників на позначення великого/малого загального розміру, у творах Т. Шевченка не є семантично релевантною.

Висновки. Отже, серед усієї групи параметричних прикметників у творах Т. Шевченка мікрогрупа на позначення великого й малого загального розміру є найчисленнішою. У межах значеннєвої структури цих лексем виділяють прямі й переносні значення, розмежування яких відбувається на основі сполучуваності з конкретними чи абстрактними іменниками. Основу

слововживань у творах Т. Шевченка становлять номінативні й номінативно-похідні значення, переносні ж уживаються рідше.

Для з'ясування актуального значення параметричних прикметників переважно достатньо мінімальної дистрибутивної моделі. Граматичні засоби виявляють низьку індикаційну здатність і виконують лише допоміжну роль в актуалізації значення «малолітній» у прикметника *малий*.

Прикметники *малий, великий* у творах Т. Шевченка реалізують меншу кількість ЛСВ, ніж їм властиві в сучасній українській літературній мові. Очевидно, частина значень розвинулася в мові пізніше, а замість інших поет використовує слова-синоніми.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні конститuentів поля великого й малого загального розміру у творах Т. Шевченка, репрезентованого, зокрема, лексемами *безконечний, безкрай, дебелий, здоровий-прездоровий, немалий, чималий* тощо.

Список використаних джерел

1. Линник Т. Г. Параметричні прикметники і їх становлення. Київ: Наукова думка, 1982. 198 с.
2. Мойсієнко А. Слово в аперцепційній системі поетичного тексту. Декодування Шевченкового вірша. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 200 с.
3. Петришин М. Структура лексико-семантичного поля параметричних прикметників у давньогрецькій мові (на матеріалі гомерівського епосу). Вісник Житомирського державного університету. Вип. 62. Філологічні науки. 2012. С. 146–149.
4. Словник мови Шевченка: У 2 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. В. С. Ващенко (відповід. ред.) та ін. URL: http://litopys.org.ua/pdf/slovnyk_movy_shevchenka.htm
5. Словник української мови / Білодід К. та ін. В 11 т. URL: <https://sum.in.ua/>

6. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник. / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. Київ: Знання, 2010. 270 с.

7. Шевченко Т. Кобзар. Київ: Дніпро, 1974. 623 с.

8. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 6-ти т. Київ: Наукова думка, 2003. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev1.htm>

Юліан КОНЕЧНИЙ

доктор філософії за спеціальністю «Медицина», доцент
(Державне некомерційне підприємство «Львівський національний
медичний університет імені Данила Галицького»)

Роксолана ЗАПОТІЧНА

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри мовної підготовки
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

INTEGRATING MEDICAL ENGLISH AND MICROBIOLOGY CONTENT: CHALLENGES AND EFFECTIVE APPROACHES

Abstract. *The integration of Medical English and microbiology content in the context of higher medical education is becoming increasingly relevant as English for Specific Purposes (ESP) continues to play a critical role in preparing future healthcare professionals for global communication. This article examines the pedagogical, institutional, and methodological challenges of combining language instruction with the complex scientific discipline of microbiology. The interdisciplinary nature of this approach requires not only the coordination of language and subject specialists, but also the careful alignment of educational goals, materials, and student expectations. One of the central difficulties lies in the disparity between students' levels of English proficiency and the cognitive demands of*

microbiological terminology, texts, and discourse patterns. Moreover, the abstract and highly technical nature of microbiology creates additional barriers for meaningful language acquisition, especially among students in the early years of their medical education.

Drawing on the experience of collaboration between an English lecturer and a microbiology lecturer, this study explores effective strategies for integrating content and language learning (CLIL), including the use of authentic materials, task-based instruction, project-based assignments, and team-teaching models. Practical examples of classroom activities are presented, such as adapted reading of scientific articles, microbiology-focused vocabulary tasks, interactive role-plays simulating clinical and laboratory communication, and problem-solving tasks based on real-life microbiological scenarios. These methods aim to support both linguistic development and professional competence, while also fostering critical thinking and intercultural awareness.

The article argues that such integration, while challenging, enhances student motivation, deepens disciplinary understanding, and prepares learners for real-world medical communication. It concludes that the success of integrated ESP instruction depends on institutional support for interdisciplinary cooperation, a flexible curriculum, and sustained dialogue between language and subject specialists. The findings are particularly relevant for medical universities seeking to modernize their ESP curricula in line with current international standards and the growing demand for globally competent healthcare professionals.

Key words: *English for Specific Purposes, microbiology, interdisciplinary teaching, content and language integration, task-based learning, healthcare education, medical students, team-teaching.*

Анотація. *Інтеграція медичної англійської мови та змісту мікробіології в контексті вищої медичної освіти набуває все більшої актуальності, оскільки англійська для спеціальних цілей (ESP) відіграє важливу роль у підготовці майбутніх медичних фахівців до міжнародної професійної комунікації. У статті розглядаються педагогічні, інституційні та методологічні виклики,*

пов'язані з поєднанням мовного навчання з такою складною науковою дисципліною, як мікробіологія. Міждисциплінарний підхід вимагає не лише координації між фахівцями з мови та предмету, але й ретельного узгодження навчальних цілей, матеріалів і очікувань студентів.

Однією з основних труднощів є розрив між рівнем володіння англійською мовою студентів і когнітивною складністю мікробіологічної термінології, наукових текстів і моделей фахового дискурсу. До того ж, абстрактний і високоспеціалізований характер мікробіології створює додаткові бар'єри для ефективного засвоєння мови, особливо на початкових етапах медичного навчання.

На основі власного досвіду, автори досліджують ефективні стратегії інтеграції змісту та мови (CLIL), зокрема використання автентичних матеріалів, завдань, орієнтованих на виконання певної діяльності, проєктної роботи та моделі спільного викладання. У статті подано практичні приклади занять, зокрема адаптоване читання наукових статей, вправи на засвоєння термінології, рольові ігри, що імітують клінічну та лабораторну комунікацію, а також завдання на розв'язання проблем, засновані на реальних мікробіологічних ситуаціях. Ці методи спрямовані на підтримку мовного розвитку, формування фахових компетентностей, а також розвиток критичного мислення та міжкультурної обізнаності.

Попри труднощі, така інтеграція підвищує мотивацію студентів, поглиблює розуміння предмету і краще готує їх до реальної медичної комунікації. У висновку наголошується, що успішне впровадження інтегрованого ESP-навчання потребує інституційної підтримки міждисциплінарної співпраці, гнучкої навчальної програми та постійного діалогу між мовними та предметними викладачами. Отримані результати є особливо цінними для медичних університетів, які прагнуть модернізувати свої курси ESP відповідно до сучасних міжнародних стандартів і зростаючих вимог до глобальної професійної підготовки медичних працівників.

***Ключові слова:** медична англійська, мікробіологія, інтегроване викладання, завдання-орієнтоване навчання, освіта в галузі охорони здоров'я, студенти медичних факультетів, міжпредметна співпраця.*

Background. In recent decades, the growing internationalization of medical education and practice has significantly increased the demand for English-language competence among healthcare professionals. English has become the global lingua franca of medicine, used not only in clinical communication but also in scientific publishing, international collaboration, research dissemination, and continuing professional development. Consequently, the ability to understand and produce medical discourse in English is no longer an added value but a core professional skill for students in medical universities across the globe.

In non-English-speaking countries, particularly in Eastern Europe, the teaching of English for Medical Purposes (EMP) has traditionally focused on vocabulary acquisition, grammar instruction, and translation of medical texts. While these elements remain important, there is a growing recognition that such an approach does not sufficiently equip students with the communicative skills required to participate in international academic and clinical settings. The shift towards more integrative and communicative methods, such as Content and Language Integrated Learning (CLIL), reflects a broader rethinking of how English should be taught in professional programs.

CLIL is a dual-focused educational approach in which content subjects (e.g., microbiology, pharmacology, anatomy) are taught through a foreign language, typically English, thereby promoting the simultaneous acquisition of both subject matter knowledge and language competence. The pedagogical value of CLIL lies in its capacity to immerse students in authentic disciplinary discourse, encouraging them to engage with content not only cognitively but also linguistically. This approach has been widely applied in European contexts and is increasingly gaining traction in higher education institutions around the world, particularly in fields such as medicine, where both technical expertise and linguistic competence are indispensable.

Implementing CLIL in medical education, however, poses numerous challenges. First, it requires a close collaboration between language instructors and subject matter experts—professionals who are often trained in entirely different academic traditions, use distinct pedagogical approaches, and may have divergent expectations regarding teaching and assessment. Second, effective CLIL teaching demands the development of context-specific materials that are both scientifically accurate and linguistically accessible. Third, CLIL calls for innovative classroom practices that move beyond lecture-based instruction and encourage student-centered, task-based, and interactive learning.

One of the most promising methodologies within the CLIL framework is task-based learning. Unlike traditional teacher-fronted lessons, task-based learning emphasizes learning through doing: students are placed in communicative situations that require them to solve problems, collaborate, make decisions, or create products using the target language. In the medical context, such tasks may include interpreting lab results, preparing a patient case presentation, analyzing a clinical guideline, or simulating a team-based response to an infectious disease outbreak. These tasks not only enhance language learning but also support the development of clinical reasoning, critical thinking, and professional communication.

Microbiology offers a particularly fertile ground for interdisciplinary teaching in EMP. As a foundational subject in the medical curriculum, microbiology introduces students to the mechanisms of infection, the classification of microorganisms, laboratory diagnostics, antimicrobial therapy, and the principles of infection control and epidemiology. At the same time, it provides a rich corpus of terminology and discourse structures—ranging from Latin binomials to conditional structures used in differential diagnosis—that are essential for academic and professional communication. Integrating English instruction into microbiology education can help students better grasp key concepts, increase their exposure to international standards of medical writing, and prepare them for future interactions in multicultural clinical settings.

Despite the theoretical advantages of CLIL and task-based approaches in EMP, practical implementations remain uneven across institutions. In Ukraine, medical English is often taught as a separate course, disconnected from core medical subjects. This compartmentalization limits the potential for meaningful language immersion and delays students' ability to apply English in real academic and clinical contexts. Moreover, there is a lack of structured cooperation between language departments and medical faculties, which leads to duplication of effort, inconsistency in terminology use, and missed opportunities for cross-disciplinary enrichment.

To address these gaps, innovative models of collaboration between EMP instructors and content specialists are urgently needed. By designing and delivering joint lessons, educators from both disciplines can create integrated learning environments where students encounter professional content in English and practice using it for specific academic and communicative purposes. Such models not only promote deeper learning but also serve as prototypes for curriculum reform, helping institutions align their language education practices with the evolving demands of global medical training.

Literature Review. The integration of English for Medical Purposes (EMP) into subject-specific domains such as microbiology is gaining momentum in global healthcare education. Recent literature highlights the increasing need for interdisciplinary approaches that combine language learning with professional content acquisition. Such integration is crucial in multilingual and multicultural medical environments where English serves as a lingua franca for communication, academic discourse, and professional documentation.

Despite these advancements, the literature underscores a continued gap between theory and practice. Many programs lack clear frameworks for evaluating interdisciplinary EMP instruction, and the absence of tailored materials in fields like microbiology further complicates integration efforts. Additionally, the cognitive load of learning complex medical content in a foreign language must be carefully managed through scaffolding and learner-centered design.

In summary, while integrating EMP with microbiology content offers clear pedagogical and professional benefits, it also poses significant challenges. These include curricular coordination, faculty collaboration, and resource development. Further research and practice-based innovation are necessary to refine effective models that meet the needs of both language learners and future medical practitioners.

The shift toward teaching microbiology in English has gained traction internationally, reflected in recent educational reforms such as the course introduced at East China University of Science and Technology in 2016. Here, a fully English-taught microbiology curriculum not only addressed students' diverse learning needs but also promoted research proficiency and academic English development within the framework of China's "Double First-Class" initiative [1]. The authors report that this reform significantly enhanced student engagement and performance, suggesting that content delivered in English can foster motivation and professional growth.

Research results. This section aims to familiarize students with key microbiology terminology in English and develop their ability to use these terms correctly in professional contexts, both orally and in writing.

The acquisition of specialized vocabulary in microbiology is essential for medical students, as it forms the foundation for effective communication in clinical and laboratory settings. Mastery of these terms in English not only facilitates understanding of international literature and protocols but also enables clear interaction with multidisciplinary teams and participation in global healthcare contexts. To develop both receptive and productive language skills, carefully designed exercises are required that contextualize terminology and promote active use [2].

Understanding and using precise terminology is critical in microbiology. Table 1 lists essential terms alongside their Ukrainian equivalents and definitions to support bilingual comprehension and deepen conceptual grasp.

Table 1. Key Microbiology Terms and Their Ukrainian Equivalents

English Term	Ukrainian Equivalent	Definition (English)
--------------	----------------------	----------------------

Bacteria	Бактерії	Single-celled organisms that can exist independently or as parasites.
Virus	Вірус	A microscopic infectious agent that replicates only inside living cells.
Fungi	Гриби	Microorganisms that include yeasts and molds.
Parasite	Паразит	An organism that lives in or on a host and obtains nutrients from it.
Antibiotic resistance	Антибіотикорезистентність	The ability of bacteria to resist the effects of an antibiotic.
Pathogen	Патоген	A microorganism that causes disease.
Infection	Інфекція	The invasion and multiplication of microorganisms in body tissues.
Contamination	Забруднення	The presence of an unwanted microorganism.
Culture medium	Живильне середовище	A substance used to grow microorganisms in a laboratory.
Incubation period	Інкубаційний період	The time between exposure to an infection and the appearance of symptoms.

To facilitate the effective integration of microbiology content and Medical English, a range of complementary exercises is necessary. These are designed to progressively develop recognition, comprehension, active usage, and communication skills in authentic contexts.

Activity 1: Matching Terms

Rationale: Matching exercises help students build strong associations between English terms and their meanings or translations, reinforcing vocabulary retention. This foundational step is essential before progressing to more complex communicative tasks.

Task: Match each English microbiology term with its Ukrainian equivalent. This supports bilingual reinforcement and reduces cognitive load when learners encounter these terms in texts or spoken discourse.

1. Bacteria	a. Антибіотикорезистентність
2. Pathogen	b. Патоген
3. Culture medium	c. Живильне середовище
4. Antibiotic resistance	d. Забруднення
5. Contamination	e. Бактерії

Activity 2: Gap-Fill Exercise

Rationale: Gap-fill tasks encourage learners to apply vocabulary contextually, enhancing both their receptive and productive skills. By filling in missing terms, students practice word recall and understanding within meaningful sentences, simulating real communication scenarios.

Task: Students complete sentences by inserting the correct microbiology terms, fostering contextualized vocabulary usage relevant to clinical and laboratory settings.

Fill in the blanks using the correct terms: bacteria, virus, infection, fungi, mosquito.

1. The flu is caused by a _____.
2. _____, such as mold, can grow in moist environments.
3. Antibiotics are used to treat diseases caused by _____.
4. Malaria is spread by a _____.
5. A wound can become an _____ if not properly cleaned.

Activity 3: Reading and Comprehension

Rationale: Reading authentic scientific excerpts improves learners' ability to extract key information from professional texts, a vital skill in medical education and practice. Following this, comprehension questions engage critical thinking and ensure understanding of both language and content.

Task: Learners read a short passage about antibiotic resistance and answer questions that assess their grasp of terminology and concepts, bridging language and microbiology knowledge.

Read the following excerpt and answer the questions:

"Antibiotic resistance is a growing problem in modern medicine. When bacteria are repeatedly exposed to antibiotics, they may develop the ability to survive these drugs. As a result, infections become harder to treat."

Questions:

1. What happens to bacteria when they are repeatedly exposed to antibiotics?
2. Why is antibiotic resistance dangerous?

Activity 4: Speaking – Case Scenario

Rationale: Oral communication practice through role-play or scenario-based discussions promotes spontaneous use of target vocabulary and phrases in professional contexts. This exercise simulates real-life interactions, preparing students for teamwork and interdisciplinary communication in medical environments.

Task: Students explain hygiene protocols in a microbiology lab to a foreign colleague, practicing the use of microbiology terms in clear, professional speech.

Situation: You are a hospital intern. Explain to a foreign colleague why it is important to follow hygiene rules in the microbiology laboratory.

Possible phrases:

- “We need to avoid contamination of samples.”
- “Some pathogens can spread easily in the lab.”
- “Proper sterilization prevents infections.”

Conclusion. The integration of Medical English with microbiology content is increasingly vital in higher medical education, as it equips future healthcare professionals with the linguistic and conceptual tools necessary to operate effectively in international and interdisciplinary environments. Mastery of specialized microbiological terminology in English supports not only comprehension of global scientific literature but also accurate communication in clinical, laboratory, and research settings. The presented vocabulary exercises—ranging from foundational matching tasks to more complex reading comprehension, speaking simulations, and writing assignments—serve a dual purpose: reinforcing linguistic knowledge and fostering practical application of microbiology concepts in meaningful contexts.

This holistic approach addresses the challenges posed by the abstract and highly technical nature of microbiology, bridging gaps between students' English proficiency and their scientific understanding. It promotes balanced development across receptive (reading, listening) and productive (speaking, writing) skills, which are critical for academic success and professional competence. Moreover, embedding these exercises within authentic scenarios enhances student motivation and engagement, helping learners see English not as a separate academic subject but as an essential tool for their future careers.

To achieve sustained success, the interdisciplinary collaboration between language instructors and microbiology specialists is crucial, allowing for the alignment of linguistic objectives with scientific curricula and real-world professional demands. Institutional support for such cooperation, flexible curriculum design, and continuous feedback loops between educators and students will further optimize learning outcomes. Ultimately, integrating Medical English and microbiology content prepares students to meet the growing demands of a globalized healthcare sector, fostering professionals who are confident, competent, and ready to contribute effectively to international scientific communities and patient care.

References

1. Luo Y, Zhang X, Wang Q, Huang J, Hu F, Gao S, Ye R, Zuo P, Zhuang Y, Wu H. Reform and reflection of teaching microbiology in English. *Sheng Wu Gong Cheng Xue Bao*. 2022 Aug 25;38(8):3099-3109.
2. Huang, J., Tong, A., Luo, Y., Qian, J., Wu, H., Wang, Q., & Zhuang, Y. (2022). Practical exploration of teaching microbiology in English to promote research and study. *Chinese Journal of Biotechnology*, 38, 2649–2654.

Тетяна КРАШЕНІННІКОВА

кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри міжкультурної комунікації
та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «ДГУ»
(Вищий навчальний приватний заклад
«Дніпровський гуманітарний університет»)

МОВНІ ПРОЦЕСИ В СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ ЯК НАЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ

Анотація. У статті звернуто увагу на мову як національно-комунікативний елемент з точки зору синхронії та діяхронії. Розглянуто у загальному контексті поняття «мова», «рідна мова», «українська мова». Узагальнено погляди дослідників на ключові питання теми, аналізуючи мовні процеси в українському суспільстві та світовому просторі.

Ключові слова: мова, рідна мова, українська мова, національна мова, синхронія, діяхронія, білінгвізм, комунікативні процеси.

Abstract. The article focuses on language as a national communicative element from the point of view of synchrony and diachrony. The concepts of 'language', 'native language' and 'Ukrainian language' are considered in a general context. The views of researchers on key issues of the topic are summarised, analysing language processes in Ukrainian society and the global space.

Keywords: language, native language, Ukrainian language, national language, synchrony, diachrony, bilingualism, communicative processes.

Вступ. Мова постає перед нами в наукових дослідженнях ХХІ століття як унікальний засіб спілкування (причому почали виділяти, крім усної та писемної форми, ще й електронну (Я. Калакура)), як продукт природно-історичного розвитку людства, як ознаку та символ етносу, нації, як знаряддя для

роз'єднання і політичних маніпуляцій, як можливість збереження психічного здоров'я окремої людини та мовної спільноти (народу, етносу як суб'єкту культури та історії) в цілому тощо.

Усе це систематично сприяє творчій боротьбі науковців щодо формування понять «мова», «рідна мова», «національна мова», «українська мова», а також творчому пошуку понять «спілкування» та «комунікація». Спробуємо у статті простежити погляд на мову як національно-комунікативний елемент.

Мова є специфічним видом знакової діяльності, властивим лише людському суспільству. Вона полягає у використанні історично сформованих у межах певної етнічної спільноти артикуляційно-звукових засобів для позначення явищ об'єктивної дійсності та їх ідеальних відображень у свідомості з метою обміну осмисленою інформацією між членами цієї спільноти. Крім того, мова слугує засобом фіксації інформації — шляхом звукозапису або відтворення звукових мовних актів у вигляді письмових знаків.

Оскільки людство історично не становило єдиної спільноти, а розвивалося у формі численних етнічних груп, у межах кожної з них формувався власний структурний різновид мови. Така мова виступала не лише основним засобом комунікації, а й важливою розпізнавальною ознакою спільноти, способом збереження її духовної і культурної самобутності. Унаслідок цього у світі існують тисячі великих і малих мов, що відображають різноманіття етнічних спільнот — націй, народностей і племен [7, с. 318-319].

Мова є засобом і символом спільноти, а також її духовним потенціалом, виразником та структурною частиною ідентичності (на індивідуальному та колективному рівнях), а тому найтісніше пов'язана з нацією [1].

Розвиваючись, мова висуває перед своїм носієм завдання стежити за змінами, що в ній відбуваються, фіксує та зберігає знання про реальність, яку народ пізнає у процесі й результаті своєї життєдіяльності, а також здатна впливати на спосіб світорозуміння, характерний для будь-якої лінгвокультурної спільноти [6, с. 183].

Як зазначав О. О. Шахматов, мова перебуває у стані постійного руху — вона ніколи не є тотожною самій собі навіть упродовж короткого проміжку часу. Її змінність зумовлює здатність відповідати динамічним потребам комунікативної та пізнавальної діяльності людини. Проте ці зміни відбуваються настільки поступово, що індивід, живучи в певну історичну епоху, зазвичай не усвідомлює їх. Саме цим, очевидно, пояснюється той факт, що наукове розуміння змінності мови сформувалося лише у ХІХ столітті, коли лінгвісти зосередили свою увагу переважно на її історичному розвитку.

Видатні мовознавці, зокрема В. Гумбольдт, а пізніше О. О. Потебня та Г. Пауль, наголошували на подвійній природі мови — як діяльності та як продукту цієї діяльності. У цьому контексті було започатковано розмежування статичного та динамічного аспектів мовного буття. В. Гумбольдт, зокрема, розрізняв «вивчення мов у стані їхнього розвитку» та «вивчення організмів мов», що згодом трансформувалося у відоме в сучасній лінгвістиці розмежування синхронії та діахронії.

Синхронію переважно у науковому середовищі сприймають як стан мови в певний момент її розвитку; сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів мови, які наявні й функціонують у певний умовно виділений період. Іноді цей термін вживається і в іншому значенні: вивчення мови як системи в абстрагуванні від її змін і часового чинника.

Діахронію ж пояснюють стабільно як історичний розвиток мови, а також дослідження мови у процесі її історичного розвитку.

Ф. де Соссюр уперше системно протиставив синхронію як «вісь одночасності» та діахронію як «вісь послідовності», вважаючи, що це розмежування відповідає опозиціям статичної й динамічної, системної й безсистемної. На його переконання, існують дві самостійні галузі мовознавства — синхронічна лінгвістика, що вивчає мову в певний момент її розвитку як цілісну систему, та діахронічна лінгвістика, зосереджена на вивченні історичних змін мови.

Л. Блумфілд, розвиваючи ідеї структуралізму, вважав, що знання історії мови є не лише непотрібним, але й шкідливим у процесі аналізу її сучасного стану, оскільки воно може заважати дослідникові неупереджено виявляти внутрішні закономірності функціонування мовної системи.

Водночас І. О. Бодуен де Куртене, який ще до Ф. де Соссюра сформулював антиномію синхронії та діакронії, підкреслював умовність такого поділу. Він зазначав, що в мові, як і в природі, «усе живе, усе рухається, усе змінюється», а тому спокій або застій є лише окремим випадком руху за мінімальних змін. Статичний стан мови, за Бодуеном де Куртене, — це лише особливий прояв її динаміки, або, точніше, кінематики.

Учений наголошував, що діакронічне дослідження мови має важливе значення для глибшого розуміння її синхронічних зрізів, адже сучасний стан будь-якої мови є результатом тривалих історичних процесів. Подібних поглядів дотримувалися також представники Празької лінгвістичної школи, а згодом — А. Сеше, Е. Косеріу та інші лінгвісти, які розглядали синхронію і діакронію як взаємопов'язані аспекти єдиного процесу мовного розвитку.

На сучасному етапі загальновизнаним стало твердження, що синхронічний і діакронічний підходи до вивчення мови доповнюють і збагачують один одного, хоч трапляються випадки, коли неврахування діакронії, тобто один синхронічний аспект, є самодостатнім. Водночас, на думку багатьох мовознавців, поняття синхронії і статичності не є тотожними. Оскільки мова є нестатичною за своєю природою, то динаміка є її невід'ємною рисою в будь-який момент її існування, тобто і в синхронії.

Кожна мова на будь-якому етапі свого розвитку, у межах певного синхронічного зрізу, являє собою єдність стабільного та змінного. Кожен конкретний стан мови можна розглядати як динамічну рівновагу між цими двома початками. Якби мовна система зазнавала надто швидких і всеохопних змін, вона втратила б свою комунікативну придатність, тобто перестала б виконувати основну функцію — забезпечення взаєморозуміння між мовцями.

Стійкість мови є необхідною умовою її зрозумілості, збереження та передавання культурного і пізнавального досвіду попередніх поколінь. Водночас змінність забезпечує здатність мови адекватно відображати нові явища зовнішнього й внутрішнього світу людини, слугувати інструментом формування та вираження нових понять і думок.

Усі мовні зміни відбуваються за участі самих носіїв мови, проте вони носять об'єктивний характер і не залежать від свідомої волі окремих індивідів. Переважна більшість таких змін починається з варіювання елементів мови: нові варіанти вступають у конкуренцію зі старими та поступово замінюють їх. Постійне варіювання, як у плані вираження, так і у плані значення, є природним способом існування мови як живої та функціональної комунікативної системи.

Тому навіть за синхронічного підходу вивчення мовної системи передбачає необхідність виділення в ній стійких і змінних, статичних і динамічних, сильних і слабких, продуктивних і непродуктивних ланок, а також визначення того, що зникає, і того, що виникає, тобто виявлення тенденцій розвитку системи. Мовний розвиток, як правило, починається з індивідуального новотвору, який з часом перетворюється на територіальний або стилістичний варіант. У результаті цей варіант може витіснити основний, а індивідуальна зміна трансформується на соціальний мовний факт.

Рідною мовою вважають мову, яка вироблена народом на його споконвічній землі і пристосована саме до його умов існування, менталітету, способу мислення. Вона є рідною не лише для всього народу, а й для кожного окремого індивіда, що належить до цього народу, незалежно від мови користування. У світовій практиці прийнято вважати, що втрата мови призводить до втрати ідентифікації народу.

Становлення національної мови часто триває сотні, а інколи й тисячі років. Протягом цього часу численні покоління носіїв формують її, розвивають, збагачують, удосконалюють та адаптують до власного менталітету, природного середовища та мінливих умов життя. Як зазначає Ярослав Калакура, національна мова «стоїть на сторожі національних інтересів, виховує

національну свідомість, патріотизм і самоповагу», а також є єдиним засобом, який дозволяє правдиво, доступно та переконливо викласти історію нації, сформувані її історичну місію та національну ідею [4].

Українська мова – мова корінного населення України та українців, які проживають за її межами. Український народ склався у надрах Київської Русі, передусім на основі населення Київського, Чернігівського, Переяславського, Галицького і Володимирського князівств. Це була територія Наддніпрянщини та Наддністрянщини. Українці все своє існування відстоювали та відстоюють право на існування себе як нації, а також активно борються за право користуватися українською мовою як рідною.

Іноді побутують думки в науковому просторі, що мову варто сприймати лише як засіб порозуміння між людьми. Насправді ж, у мові закодовує нація всю свою історію, багатовічний досвід, здобутки культури, духовну самобутність. Мова для кожного народу стає ніби другою природою, що оточує його, живе з ним всюди і завжди. Без неї, як і без сонця, повітря, рослин, людина не може існувати. Як великим нещастям обертається нищення природи, так і боляче б'є по народів зречення рідної мови, чи навіть неповага до неї, що є рівноцінним неповазі до батька й матері [5, с. 175].

Вивчаючи мовні процеси, можна взяти до уваги вислів Елени Пеллерін, що мова – проєкції, а проєкції впливають на бачення і, що більш важливо на пояснення світу [3].

Комунікативні процеси в суспільстві мають свою історію. Її можна починати будувати і описувати з давніх часів. Наприклад, прадавні люди, неандертальці, мали активне усне мовлення (дослідження Стівена Ро, Університет Нової Англії).

Варто згадати *вузликове письмо* як один із найдавніших способів обміну інформацією. Для створення тексту на різних територіях використовували мотузки різної довжини і кольору. Ним користувалися стародавні інки, сейки, ірокези Америки, жителі Китаю, карели, фінни, слов'янські народи та ін.

На сьогодні відомо про комунікацію давніх народів переважно через писемні пам'ятки. Наприклад, завдяки таким текстам, ми сьогодні знаємо, що *єгипетське письмо* існувало ще 3 тисячі років до нашої ери та було двох видів: одне для офіційних текстів, розпису гробниць, монументів, обелісків (ієрогліфічне – можна вважати, що ним писали в офіційно-діловому стилі, епістолярному, науковому) та друге – для щоденних записів, скорописне (ієратичне – для оформлення розмовного стилю у писемному варіанті).

Комунікативні процеси в Шумерському царстві переважно відбувалися через науковий описовий спосіб. Для них важливою була систематизація в усьому: розвинена юриспруденція, відображена в текстах, мала ознаки юридичної лінгвістики, крім цього, чітко описувалися види злочинів та форми і способи покарання, виконання яких відбувалося протягом доби або двох діб; перекладацька діяльність того часу доводить, що активно робилися переклади із шумерської на аккадську мову – слова вже відмінювалися, існувала стабільна граматики, люди володіли каліграфією і тайнописом (мовою жерців), чітко виражена мова професій у збережених текстах; розвинений документообіг зі сформованими сталими реквізитами і жанровим поділом за професійними потребами.

Ряд науковців спробували простежити міжмовну комунікацію. Серед них офіційно оприлюдненими є праці Ленори Гренобль щодо мови евенків, саамської й гренландської мов (основні думки: мову не слід відділяти від системи знань, до якої вона належить; повернення мови є способом з'єднання зі спадком і історією) [3].

Слов'янська писемність теж заслуговує на активне вивчення. Науковці неодноразово задавали собі питання щодо існування писемності в язичний період. Таким чином, звернули увагу на рунічне письмо як факт існування докириличної писемності у слов'ян (руна – це те, що ріжуть, вирізують). Найдавніші пам'ятки рунічного письма археологи віднайшли і на території України (руноподібні символи, накреслені охрою, на Мамонтовому черепі – Межиріцька стоянка в Україні, Черкащина, Канівський район, вік знахідки –

20000 років, знаходиться в Зоологічному музеї в Києві; символи на гротах святилища Кам'яна Могила; рунічне письмо Черняхівської археологічної культури; руни на «ріпневському фрагменті» – осколку кераміки з-під села Ріпнева Львівської області; рунічні символи на глиняному посуді у селі Військове (на Дніпрі); рунічний напис в супроводі декількох символічних зображень на сталевому наконечнику списа – с. Сушично на Волині тощо).

Сучасний світ вносить свої корективи у розуміння мовних та комунікативних процесів. Одним із перших постає розуміння питання двомовності та багатомовності. На думку суспільства впливають політичні погляди та інтереси, транслуючи населенню планети такі зміни, як варіанти отримання прогресивних змін у професійному середовищі. Наприклад, у США політики спільно з роботодавцями підтримують білінгвізм, аргументуючи це тим, що працівники можуть конкурувати за роботу, де знання мов надає їм переваги. Майкл Шульцер з «Forbes» неодноразово зазначав, підтримуючи білінгвізм, що «використання англійської мови поширюється в усьому світі і все менше стає перевагою чи ознакою, яка робить різницю». Патрісія Гардара та Сільвія Асеведо у дослідженні «Реалізація переваг багатомовної робочої сили» (2018) вказували, що «В Сполучених Штатах ми не можемо ігнорувати сейсмічні зміни, що переробляють наші спільноти. Також не має сенсу марнувати багаті мовні ресурси, якими вже володіє ця нація. В той час як інші держави розвивають технічні і мовні навички своєї робочої сили, щоб розширювати можливості як на своїх домашніх ринках, так і тут, в Сполучених Штатах, ми не можемо дозволити, щоб брак володіння мовами залишав американських працівників без конкурентної переваги» [2].

Канадське суспільство двомовність підтримує спираючись на мету, висловлену у Законі про офіційні мови. Населення вважає, що цей закон надає англійській і французькій мовам рівний статус офіційних мов Канади і підтримує розвиток меншин.

На українському мовному просторі білінгвізм став політичною проблемою, яка посприяла виникненню бойових дій та боротьбі за незалежність і збереження самоідентичності нації.

Висновок. Мова є продуктом природно-історичного розвитку людства та символом етносу й нації. Через неї, як символ спільності, вивчаємо історію ідентичності суспільства. Мова в синхронічному та діяхронічному розрізі складає загальний погляд на історичні процеси формування та становлення національних мовних елементів. Комунікативні процеси в кожному суспільстві теж мають свою історію і вносять корективи у самореалізацію носіїв мови.

Список використаних джерел

1. Васильєва Л. Мова як засіб функціонування й ідентифікації культури. *Ритми сучасної філології: до 50-річчя професора Т.А. Космеди: Збірник наукових статей* / Упоряд. Ф.С. Бацевич. Львів: ПАІС, 2007. 364 с. С.126-137.
2. Двомовність в США і економічні переваги багатомовних працівників // <http://chumova.com/articles/>. – Дата звернення: 08.02.2018.
3. Збереження мов корінних народів Арктики // <http://chumova.com/articles/>. – Дата звернення: 07.01.2017.
4. Калакура Я. Мова як об'єкт та інструмент історичного дослідження. *Мовознавство*. 2005. № 4. С. 96-101.
5. Навіки. Наша доля – Божа воля. Історичний довідник / Уклад. Тетяна Сокирка, Володимир Дерев'янка, Павло Тепін. Рубанівське, 2009. С.175.
6. Поляренко В.С. Мова і культура. Риси характеру українського народу як складова національної культури. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького національного ун-ту: зб. наук. праць*. Вип. 13 / [редкол.: Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, А. З. Брацкі та ін.]. Кривий Ріг: НПП Астерікс, 2015. 470 с. С.181-187.
7. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. Київ: «Українська енциклопедія», 2000. 752 с. С.318-319

Марія-Анна КУДЛА

викладач кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

МОТИВАЦІЯ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРИЗИ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто проблему навчальної мотивації студентів у сучасних умовах вищої освіти України. Підкреслено, що конкурентоздатність випускника визначається не лише його інтелектуальними здібностями, а насамперед рівнем і якістю мотивації до навчання. Проаналізовано теоретичні підходи до вивчення внутрішніх та зовнішніх мотивів (теорія самовизначення, концепції самоефективності, досягнень та уникнення невдач, ідея «напрямлених мотиваційних потоків»). Окрему увагу приділено впливу кризових і воєнних обставин на психоемоційний стан та мотиваційну сферу студентів, а також ролі цифрових технологій, гейміфікації та персоналізації навчального процесу у підтримці залученості. Висвітлено взаємозв'язок між індивідуальними мотивами та організаційно-педагогічними чинниками (структура курсу, автономія вибору, зворотний зв'язок, соціальна взаємодія). Обґрунтовано, що немотивація є не ознакою «лінії», а проявом дисгармонії між потребами студента та умовами навчання, і потребує педагогічних інтервенцій. Запропоновано практичні рекомендації щодо підтримки та відновлення мотивації: використання адаптивних підходів, рефлексійних сесій, гейміфікованих завдань, мікровинагород і менторської підтримки. Зроблено висновок, що мотивація є динамічним процесом, що формується у взаємодії особистості, соціального середовища та освітнього контексту, а її розвиток потребує системної педагогічної роботи та чутливого супроводу.

Ключові слова: навчальна мотивація, внутрішні та зовнішні мотиви, вища освіта, воєнний контекст, гейміфікація, немотивація, освітні стратегії.

Abstract. *The article addresses the issue of students' learning motivation in the context of modern higher education in Ukraine. It emphasizes that the competitiveness of a graduate depends not only on intellectual abilities but primarily on the level and quality of learning motivation. Theoretical approaches to the study of intrinsic and extrinsic motives are analyzed (self-determination theory, concepts of self-efficacy, achievement and avoidance of failure, the idea of Directed Motivational Currents). Particular attention is paid to the impact of crisis and wartime conditions on students' psycho-emotional state and motivational sphere, as well as to the role of digital technologies, gamification, and personalization of the learning process in sustaining engagement. The interrelation between individual motives and organizational-pedagogical factors (course structure, autonomy of choice, feedback, and social interaction) is highlighted. It is argued that demotivation is not a sign of "laziness" but rather a manifestation of dissonance between students' needs and learning conditions, which requires pedagogical interventions. Practical recommendations for supporting and restoring motivation are proposed: the use of adaptive approaches, reflective sessions, gamified tasks, micro-rewards, and mentoring support. The conclusion stresses that motivation is a dynamic process shaped by the interaction of personality, social environment, and educational context, and that its development requires systematic pedagogical work and sensitive support.*

Keywords: *learning motivation, intrinsic and extrinsic motives, higher education, wartime context, gamification, demotivation, educational strategies.*

Постановка проблеми. Зростаюча конкуренція на ринку праці та динамічні трансформації освітнього простору актуалізують проблему підвищення навчально-пізнавальної активності студентів і посилення вимог до їхньої професійної підготовки. Відтак, ключовим детермінантом професійної конкурентоздатності випускника постає не лише інтелектуальний потенціал чи працездатність, а насамперед рівень та якість його навчальної мотивації. Низька

мотивація корелює з недостатньою концентрацією під час занять, шаблонністю виконання завдань, труднощами в автономній роботі та викривленою самооцінкою, що в підсумку знижує академічні досягнення та професійну готовність.

Сучасний контекст вищої освіти України позначений низкою викликів і можливостей. З одного боку, війна й пов'язані з нею криза та нестабільність посилюють психоемоційне напруження, ускладнюють підтримання сталих навчальних зусиль і вимагають нових форматів організації освітнього процесу. З іншого – розвиток цифрових технологій, гейміфікації та персоналізованих підходів відкриває шляхи для підвищення залученості та внутрішньої мотивації, але водночас несе ризики надмірної залежності від інструментів штучного інтелекту та «метакогнітивної лінії». За таких умов завданням університету стає не просто інтенсифікація подачі інформації чи формальне «нарощування» компетентностей, а створення умов, у яких студент виступає активним суб'єктом навчальної діяльності, відчуває автономію, зростання компетентності та соціальну залученість.

Мета статті – комплексно проаналізувати структуру та динаміку навчальної мотивації студентів у сучасних українських реаліях, окреслити вплив воєнного контексту й цифрових інновацій на мотиваційні профілі, а також запропонувати практичні стратегії підтримки і відновлення мотивації, зокрема у роботі з немотивованими студентами.

Аналіз останніх досліджень

Зростаюча конкуренція на ринку праці обумовлює нагальну потребу вдосконалення навчально-пізнавальної діяльності студентів та підвищення вимог до професійної підготовки випускників закладів вищої освіти. У цьому контексті важливо усвідомлювати, що успіх професійної конкурентоздатності випускника залежить не стільки від його загальної працездатності чи інтелектуальних здібностей, скільки від рівня навчальної мотивації. Зокрема, низький рівень мотивації часто супроводжується недостатньою концентрацією

під час занять, шаблонним виконанням завдань, нездатністю працювати автономно, спотвореною самооцінкою та іншими негативними проявами.

Завдання сучасної вищої освіти – не просто інтенсифікація педагогічної активності, подання більшого обсягу інформації чи формування конкретних компетенцій, а створення умов, за яких студент виступає як активний суб'єкт навчального процесу. Саме характер мотивів учіння, що лежать в основі його діяльності, визначає напрямок його активності, ініціативність, внутрішню залученість, задоволення від навчання та усвідомлення особистісної значущості здобуття нових знань. Сучасні тенденції розвитку суспільства, освіти та інформаційних технологій висувають нові виклики й відкривають нові можливості в дослідженні навчальної мотивації.

Вплив контексту кризи, війни та нестабільності на мотивацію. В умовах воєнних дій в Україні зростають стреси, невизначеність, зміни в умовах навчання та вимоги до психологічної стійкості студентів. Дослідження показують, що психічне здоров'я студентів зазнає суттєвого впливу (наприклад, підвищення рівня депресії, тривожності, почуття самотності) – і це може безпосередньо знижувати здатність до концентрації та підтримання мотивації [8].

Під час війни PhD-студенти в Україні відзначали значні труднощі з концентрацією, але водночас багато з них зберігали мотивацію до подальшого наукового розвитку, попри зовнішні виклики [7]. Аналіз дистанційного навчання в Україні також свідчить, що в умовах війни дистанційне навчання має ще більший вплив на студентську мотивацію та емоційний стан, ніж під час пандемії COVID-19.

Роль технологій, гейміфікації та персоналізації навчального процесу. Інноваційні підходи до навчання, такі як гейміфікація, адаптивне й персоналізоване навчання, можуть стимулювати внутрішню мотивацію та залученість. Деякі дослідження показують, що поєднання гейміфікації з персоналізацією може підвищувати мотивацію студентів у контексті навчання програмування чи інших технічних дисциплін [9].

Окрім того, у дослідженні мотивування студентів-інженерів, залучення соціальних мереж як платформи для самоконтролю та зворотного зв'язку значно підвищило їхню участь у навчальних активностях. Проте потрібно зауважити, що з появою технологій штучного інтелекту (зокрема генеративного, як ChatGPT) з'являється небезпека «метакогнітивної лінії» - надмірної залежності від технології, що може вдарити по автономності й глибині навчання [4].

Виклад основного матеріалу

Взаємозв'язок між внутрішніми (інтринсивними) і зовнішніми (екстринсивними) мотивами. Теоретична основа, зокрема з підходів самовизначення (self-determination theory), підтверджує, що підтримка автономії, компетентності та соціальної інтеграції сприяє розвитку інтринсивної мотивації, тоді як нав'язувані зовнішні контролю чи примус можуть породжувати амотивацію або домінування екстринсивних мотивів.

Динаміка мотивації та концепція «напрямлених мотиваційних потоків» (Directed Motivational Currents). Мотивація – це не статичне явище, вона змінюється в часі, залежно від етапів навчання, завдань, зовнішніх чинників. Концепція DMC (за Дьорней – Zoltán Dörnyei) передбачає, що інтенсивні мотиваційні стани можуть трансформуватися в тривалі мотиваційні шляхи, які підтримують послідовні зусилля упродовж тривалих навчальних проєктів [12]. Застосування цієї концепції до студентської діяльності може допомогти у формуванні умов, що підтримують мотиваційні «сплески» проєктної або дослідницької роботи.

Системні, організаційні й педагогічні чинники мотивування. Мотивація не формується всередині індивіда ізольовано – вона залежить від середовища навчання: від структури курсу, стилю викладання, зворотного зв'язку, рівня взаємодії, стимулювання студентської активності та можливостей вибору форми роботи.

В українських реаліях сучасні дослідження фіксують, що в умовах воєнного стану зростає кількість звернень від викладачів до необхідності

адаптивних підходів, індивідуалізації й більш чутливого ставлення до студентів, оскільки мотиваційний потенціал студентів часто підринається зовнішніми стресами [3].

У психолого-педагогічному контексті мотивами особистості визнають предмети зовнішнього світу, образи, ідеї, почуття й переживання – тобто ті об'єкти, через які реалізується певна потреба. Теоретичною основою для вивчення професійної мотивації є розрізнення внутрішньої (інтринсивної) та зовнішньої (екстринсивної) мотивації. За внутрішнього типу мотивації сама діяльність має значення для суб'єкта, вона приносить задоволення або сенс незалежно від зовнішніх стимулів. Зовнішня мотивація ж визначається прагненням задовольнити інші потреби, не пов'язані безпосередньо з діяльністю (наприклад, отримання винагороди, статусу, уникнення покарання). У межах зовнішньої мотивації розрізняють мотиви позитивні (орієнтація на здобуття винагороди, визнання) та негативні (орієнтація на уникнення небажаних наслідків або втрат).

Мотивацію можна структурувати на два блоки: безпосередні та опосередковані мотиви. Безпосередні мотиви інтегровані в сам процес діяльності й пов'язані з її соціально-значущими цілями та цінностями. Опосередковані мотиви є спрямованими на цінності або цілі, що лежать поза межами діяльності, але реалізуються через неї принаймні частково. До безпосередніх мотивів належать пізнавальні мотиви – прагнення до творчої й дослідницької діяльності, розв'язання пізнавальних задач, самоосвіта, орієнтація на зростання, розширення кругозору, підвищення культурного рівня. Серед опосередкованих мотивів можна виділити соціальні мотиви (усвідомлення значущості освіти, престиж, бажання належати до суспільства, соціальне визнання, схвалення з боку оточення) та мотиви досягнення (прагнення бути кваліфікованим спеціалістом, отримати високооплачувану роботу, кар'єрний поступ).

Емпіричні дослідження підкреслюють тісний взаємозв'язок між мотивацією навчання та академічною успішністю. Кузнецов М.А. визначав, що

навчальна успішність є результатом цілеспрямованої навчальної діяльності, яка характеризується інтенсивністю, індивідуальним стилем роботи, старанністю і зусиллями, що докладає студент [1]. Академічна успішність – критерій оцінювання таких результатів. Ржевська-Штефан З. розглядає співвідношення «академічна успішність – навчальна успішність» як аналітичний аналог співвідношення «результативність – ефективність» у теорії управління [2].

За сучасними підходами (зокрема теорією самовизначення, теорією самоефективності) велике значення має те, як суб'єкт інтерпретує свої здібності й можливості – чи вважає він себе здатним досягти цілі. Ці переконання формують внутрішню мотивацію або, навпаки, створюють бар'єри. Наприклад, студенти, які приписують успіхи власним контролюючим внутрішнім чинникам, зазвичай мають вищу самооцінку, вищу мотивацію до завдань та здатність братися за складніші завдання.

Сучасні дослідження демонструють, що студенти не мають «чисто внутрішньої» або «чисто зовнішньої» мотивації – зазвичай спостерігаються певні комбінації, й саме профіль (який мотив домінує, які мотиви допоміжні) може впливати на академічні результати. Наприклад, профілі з високим показником внутрішньої мотивації і «сильного характеру» краще передбачають успіхи у навчанні серед учнів старших класів [11].

Мотивація – процес динамічний, що змінюється у часі залежно від контексту, етапів навчання, успіхів чи невдач. На різних етапах певні мотиви можуть ставати більш або менш активними. Важливо враховувати цю зміну при плануванні освітнього процесу. Сильні стимули до збереження високої мотивації – це автономія (право вибору), відчуття компетентності, реалістичні виклики, конструктивний зворотний зв'язок – саме ці аспекти виділяє теорія самовизначення.

У освітньому контексті сьогодення важливо: надавати студентам можливість вибору форм роботи, тем проектів; структурувати завдання так, щоб вони були посильними (не занадто легкі, не занадто важкі); забезпечувати

поступове нарощування складності; давати зворотний зв'язок, похвалу, підкреслювати прогрес; ставити перед студентами змістовні й зрозумілі цілі.

Особливо в наш час важливо враховувати зовнішні обставини та виклики – суспільні, економічні, психологічні – які можуть підривати або стимулювати мотивацію. Наприклад, в умовах нестабільності, кризи чи стресу навіть внутрішньо мотиваційні установки можуть викликати ослаблення без підтримки середовища. Однак на практиці часто трапляється, що навіть за наявності чітко окреслених внутрішніх і зовнішніх мотивів деякі студенти виявляють низьку чи мінімальну активність – тобто стають немотивованими в певному навчальному контексті. Немотивація не є ознакою «лінії» чи особистісної недосконалості – вона є сигналом дисгармонії між потенційними мотивами й умовами, в яких студент здійснює навчальну діяльність. При цьому важливо не розглядати немотивацію як фатальне «вимкнення», а як точку втручання, можливість змінити навчальний сценарій.

Найефективніша робота з немотивованими студентами ґрунтується на вмілому поєднанні діагностики, трансформації умов середовища, індивідуальної підтримки та поступового формування нових мотивуючих ланцюгів. Спочатку слід виявити, чи причина втрати мотивації полягає в тому, що студент не бачить сенсу в навчанні, не впевнений у власних силах або вражений невдачами, чи, можливо, методика викладання не зумовлює достатній стимул до активності. Важливо також врахувати зовнішні стрес-фактори (особисті труднощі, втома, нестабільність), які можуть пригнічувати навіть внутрішній мотив.

Після цього доцільно змінити навчальні умови так, щоб вони «приземлили» мотивацію: дати студенту більше вибору – тем, форм виконання роботи, способів подачі результатів; пояснити зв'язок кожного завдання з професійною діяльністю чи життєвими реаліями; розбити великі завдання на проміжні етапи, створивши свою «стежку успіху», щоб студенти могли регулярно фіксувати прогрес. Такі прийоми підтверджені дослідженнями: коли навчальні вправи роблять більш релевантними до особистого досвіду студентів,

зростає автономна мотивація, активність і життєва енергія (vitality) у навчанні [6].

У цьому контексті також корисним є використання стимулів, проте з великою обережністю: зовнішні винагороди або нагороди мають підкріплювати відчуття компетентності, а не контролю. Надмірна зовнішня мотивація може «витіснити» внутрішню (ефект crowding out). Теорія самовизначення передбачає, що найбільшу стійку мотивацію підтримують умови автономії, відчуття власної компетентності й соціальної пов'язаності [10].

Важливим є створення системи зворотного зв'язку та підтримки: регулярне заохочення за прогрес, навіть якщо він незначний, конструктивна похвала, персоналізовані коментарі та стимул до рефлексії. Освітняни, зокрема викладачі в університетах, вказують, що щоденні «автентичні» стратегії – звернення до студентів із заохоченнями, залучення їх до дискусій, зміна форм діяльності кожні 15–20 хвилин – доволі часто використовуються в класі як спосіб «оживити» мотивацію.

Конкретним прикладом є використання соціальних мереж чи онлайн-платформ як інструментів мотивації: коли завдання самоконтролю або самооцінювання подаються через знайоме студентам середовище (соціальні додатки), рівень участі зростає [5].

При успішному втручанні мотивація має підтримуватися динамічно: змінювати формати занять, повертатися до рефлексій, залучати студентів до планування власного навчання, формувати тривалі мотивуючі «потoki» (Directed Motivational Currents) у проєктній чи дослідницькій діяльності. Успіх же слід оцінювати як через кількісні індикатори (посилення залученості, покращення результатів), так і через якісні — самовідчуття студентів, їхні відгуки.

Висновки. Таким чином, мотивація навчання розглядається це складна, багаторівнева система, у яку інтегруються внутрішні й зовнішні мотиви, а її структуру можна розподілити на безпосередні (інтегровані в саму діяльність) і опосередковані (пов'язані з цінностями, цілями й винагородами поза

навчальною діяльністю) мотиви. За класичними та сучасними підходами, внутрішня мотивація забезпечує стійке залучення до навчального процесу, тоді як зовнішня мотивація може виступати допоміжним стимулом, якщо вміло інструментована та не пригнічує автономію.

Низький чи не сформований рівень мотивації – не просто індивідуальна проблема студента, а ознака невідповідності між особистісними потребами, умовами навчання та характером діяльності. У цьому контексті важливим є не лише формування мотивів, а й оптимізація середовища, в якому вони можуть активізуватися.

Проте, навіть за наявності внутрішнього потенціалу мотивації, її активізація може бути заблокована через відсутність сенсу, страх невдачі, низьку віру у власні можливості або негнучкі методи викладання. Тому робота з немотивованими студентами має включати не стільки «примус», скільки реконструкцію середовища, створення можливостей для вибору, зворотний зв'язок і підтримку саморегуляції. Часто саме індивідуальні мотиваційні бесіди, поетапна підтримка, мікрівинагороди і залучення студентів до рефлексії відкривають шлях до поступового переходу від пасивності до активності.

Список використаних джерел

1. Кузнєцов МА, Фоменко КІ, Жданюк ЛО. Ставлення до навчання студентів з низьким рівнем академічної мотивації. Харків: ХНПУ; 2019. 154 с.
2. Ржевська-Штефан З. Особливості мотивації студентів-першокурсників в умовах дистанційного карантинного навчання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021;14(59):80–9.
3. Avsheniuk, N., & Seminikhyna, N. (2025). Evolving challenges in Ukrainian education: a comparative study of teacher perspectives. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 21(1), 42-50. <https://doi.org/10.20368/1971-8829/1136173>
4. Fan, Yizhou, et al. "Beware of metacognitive laziness: Effects of generative artificial intelligence on learning motivation, processes, and performance." *British Journal of Educational Technology* 56.2 (2025): 489-530.

5. Guerrero, Carlos, and Antoni Jaume-i-CapÃg. "Use of social networks to motivate computer-engineering students to participate in self-assessment activities." *arXiv preprint arXiv:2407.07460* (2024).
6. Johansen MO, Eliassen S, Jenö LM. "Why is this relevant for me?": increasing content relevance enhances student motivation and vitality. *Front Psychol.* 2023 Sep 28;14:1184804. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1184804. PMID: 37842715; PMCID: PMC10569612.
7. Kuchyn, I., Bielka, K., Lyman, L. *et al.* Academic performance, perceptions, and motivations of medical PhD students in Ukraine during wartime: a mixed methods study. *BMC Med Educ* 24, 1421 (2024). <https://doi.org/10.1186/s12909-024-06400-3>
8. Stelter, M., Zupanic, M., Taetz-Harrer, A. *et al.* The impact of the war in Ukraine on the well-being of German medical students: a mixed-methods study. *Sci Rep* 15, 28646 (2025). <https://doi.org/10.1038/s41598-025-86861-8> Strousopoulos P. and Troussas C., Personalized Learning via Gamified Virtual Environments: Exploring Insights and Impact, 2024 *19th International Workshop on Semantic and Social Media Adaptation & Personalization (SMAP)*, Athens, Greece, 2024, pp. 111-115, doi: 10.1109/SMAP63474.2024.00029.
9. Urhahne, D., Wijnia, L. Theories of Motivation in Education: an Integrative Framework. *Educ Psychol Rev* 35, 45 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10648-023-09767-9>
10. Wu, Jun, Shuoli Qi, and Yueshan Zhong. "Intrinsic motivation, need for cognition, grit, growth mindset and academic achievement in high school students: Latent profiles and its predictive effects." *arXiv preprint arXiv:2210.04552* (2022).
11. Zoltán Dörnyei Teaching and Researching Motivation. Pearson Education, 2001. 295p.

МОТИВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКОРДОННОМУ КОНТЕКСТІ

Анотація. *Стаття присвячена аналізу мотиваційних чинників українських студентів, які вивчають англійську мову в закордонному освітньому середовищі. Особливу увагу приділено ролі міжнародної позиції, ідеального «Я» L2 та інструментальних мотивів у формуванні внутрішньої й зовнішньої мотивації. На основі кількісних і якісних даних доведено, що міжнародна позиція виступає найпотужнішим стимулом до активного використання англійської мови, тоді як інструментальні мотиви та підтримка батьків забезпечують сталість і регулярність навчальних зусиль. Ідеальне «Я» L2 формує позитивне уявлення студента як успішного користувача англійської мови у глобальній спільноті. Результати підкреслюють необхідність комплексного підходу до мовних програм, що інтегрує міжнародну перспективу, особистісні й соціокультурні чинники мотивації та практичну цінність англійської для академічного й професійного успіху. Запропоновані практичні рекомендації можуть сприяти підвищенню ефективності вивчення англійської мови українськими студентами за кордоном.*

Ключові слова: *мотивація L2, міжнародна позиція, ідеальне «Я» L2, інструментальні мотиви, українські студенти, навчання за кордоном, англійська як lingua franca.*

Abstract. *The article examines motivational factors of Ukrainian students learning English in foreign educational settings. Special attention is given to the role of international posture, the ideal L2 self, and instrumental motives in shaping both intrinsic and extrinsic motivation. Based on quantitative and qualitative data, the*

study demonstrates that international posture serves as the most powerful stimulus for active use of English, while instrumental motives and parental support ensure consistency and regularity of learning efforts. The ideal L2 self fosters a positive self-image as a successful user of English within the global community. The findings highlight the necessity of an integrated approach to language programs that combines international perspective, personal and sociocultural factors of motivation, and the practical value of English for academic and professional success. The proposed practical recommendations may contribute to enhancing the effectiveness of English language learning among Ukrainian students abroad.

Keywords: *L2 motivation, international posture, ideal L2 self, instrumental motives, Ukrainian students, studying abroad, English as a lingua franca.*

Постановка проблеми. Мотивація є життєво важливою передумовою для виконання будь-якої складної діяльності, включно з вивченням другої або іноземної мови. Вона розглядається як сукупність стимулів, що впливають на вибір певної поведінки або досягнення конкретної мети (Dörnyei, 2001; Jarvis, 2005). У сфері вивчення другої мови (L2) мотивація визнана критичним чинником успіху або невдачі студента (Csizér, 2017). Особливо актуальним є дослідження мотивації студентів, які навчаються за кордоном, оскільки цей контекст передбачає як нові можливості для практики мови, так і складні соціокультурні умови, що впливають на вмотивовану поведінку (Farid and Lamb, 2020; Taguchi, 2018).

В умовах глобалізації англійська мова перетворилася на lingua franca та стала важливим інструментом академічної та професійної комунікації. Для українських студентів, що навчаються за кордоном, англійська мова не лише забезпечує доступ до освітніх ресурсів, але й формує можливості для міжнародної кар'єри. Разом із цим зростає необхідність розуміння комплексної мотивації студентів, що включає особистісні, культурні та інструментальні чинники.

Мета дослідження – проаналізувати вплив міжнародної позиції та інструментальних мотивів на вмотивоване навчання англійської мови українськими студентами в закордонному контексті та надати практичні рекомендації для мовних програм.

Аналіз останніх досліджень. Мотивація у вивченні другої мови розглядалася з різних теоретичних позицій: біхевіоризм, когнітивізм, гуманізм та соціальний конструктивізм (Pishghadam та ін., 2019). У цих підходах мотивація трактувалася як зв'язок поведінки з зовнішніми винагородами (Staddon, 2001), внутрішніми потребами (Maslow, 1943), привабливістю зовнішніх або внутрішніх чинників (Vroom, 1964) або колективними соціокультурними практиками (Bourdieu, 1986).

Протягом останніх десятиліть одним із ключових напрямів у дослідженнях мотивації L2 є інтегративна мотивація за моделлю Гарднера (Gardner, 2019), що визначає мотивацію як щирий інтерес до людей та культури іншої мовної групи. Однак у глобалізованому світі вивчення англійської мови, де відсутня чітка цільова етнолінгвістична група, інтегративна концепція обмежена.

Як *lingua franca* у фізичному та цифровому світі, англійська мова асоціюється з глобальною ідентичністю громадянина світу (Dörnyei and Ryan, 2015). Міжнародна позиція описує узагальнений світогляд та схильність до взаємодії з іншими культурами через участь у міжнародній спільноті, відкритість до міжкультурних контактів та прагнення до міжнародної кар'єри (Yashima et al., 2004).

Ця концепція важлива для українських студентів, які навчаються за кордоном, адже вона формує уявлення про себе як про активного учасника глобальної спільноти, сприяє розвитку L2 WTC та збільшує частоту використання англійської мови у навчальній та соціальній діяльності.

Ідеальне "Я" L2 визначається як образ успішного користувача англійської мови в майбутньому (Dörnyei, 2009). Воно стимулює студентів до активного навчання та практики мови. Інструментальні мотиви, у свою чергу, пов'язані з

практичною цінністю англійської мови для академічного та професійного успіху (Li, 2014).

Важливо також враховувати підтримку батьків, що в українському контексті залишається сильним фактором стимулювання цілеспрямованих зусиль студентів, особливо під час навчання за кордоном.

Виклад основного матеріалу. Отримані дані свідчать, що уявлення студентів про глобальне значення англійської мови виступає ключовим чинником у процесі вивчення англійської мови на рівні L2. Воно не лише сприяє формуванню внутрішньої мотивації, але й визначає ідеальний образ студента як успішного користувача англійської мови у світовій спільноті в майбутньому. Міжнародна позиція, що включає інтерес до міжнародних справ, готовність до проживання або праці за кордоном, відкритість до міжкультурної взаємодії та прагнення створювати цінності для глобальної спільноти, виявилася суттєво інтерналізованим мотивом, тісно пов'язаним із Я-концепцією студентів, а не з зовнішніми чинниками.

Якісний аналіз даних також підкреслив важливу роль інструментарію та підтримки батьків у спрямуванні цілеспрямованих зусиль студентів щодо оволодіння англійською мовою. Виявлено, що як стимулюючий, так і превентивний вплив інструментарію проявляється у повсякденній академічній та соціальній діяльності студентів, зокрема у задоволенні особистих потреб під час перебування за кордоном та формуванні підстав для майбутньої міжнародної кар'єри. Такий комплексний підхід дозволяє краще зрозуміти механізми мотивації, доповнюючи результати кількісного дослідження.

Міжнародна позиція виявилася найбільш потужним мотиватором для українських студентів, показавши сильні кореляції з L2 WTC, частотою спілкування та запланованими навчальними зусиллями. Студенти орієнтуються на участь у глобальній спільноті, а не на інтеграцію у конкретну англomовну групу. Інтерв'ю підтвердили, що участь у міжнародних проєктах, академічних дискусіях та міжкультурних взаємодіях стимулює студентів активно

використовувати англійську, що формує уявлення про себе як про успішного користувача мови у глобальному середовищі.

Додатково було вивчено взаємозв'язок між міжнародною позицією, ідеальним L2-Я та готовністю до спілкування мовою L2 (L2 WTC). Аналіз показав, що студенти з високим рівнем міжнародної позиції проявляють більшу активність у міжкультурних дискусіях, академічних заходах англійською мовою та плануванні міжнародної кар'єри. Кількісний аналіз підтвердив сильний позитивний зв'язок між міжнародною позицією та формуванням ідеального L2-Я, що, у свою чергу, підвищує готовність до спілкування англійською мовою. Якісні дані з інтерв'ю засвідчили, що студенти усвідомлюють практичне значення свого ідеального L2-Я і свідомо докладають зусиль для розвитку комунікативних навичок у глобальному контексті.

Отже, результати дослідження демонструють, що міжнародна позиція та інструментарій сприяють формуванню стійкої внутрішньої мотивації, підтримуючи активну комунікацію англійською мовою та розвиток ідеального L2-Я у студентів. Для українських студентів, які навчаються за кордоном або беруть участь у програмах міжнародної мобільності, це підкреслює необхідність розвитку мовних програм, орієнтованих на формування глобальної перспективи, підтримку індивідуальних мотивів та цілеспрямоване зміцнення комунікативних навичок.

Результати дослідження вказують, що для українських студентів, які навчаються за кордоном, англійська мова перестає бути лише навчальним предметом і перетворюється на інструмент для опанування академічного змісту та ключовий фактор майбутнього професійного успіху в глобалізованому середовищі. Виявлено, що промоційний інструментальний мотив стимулює студентів вкладати значні часові та інтелектуальні ресурси у вивчення академічної лексики, читання спеціалізованих текстів англійською мовою та розвиток професійних компетенцій у вибраній галузі.

Дані інтерв'ю демонструють, що заплановані зусилля студентів щодо вивчення англійської мови тісно пов'язані з їхніми кар'єрними прагненнями.

Студенти або прагнуть працювати у Великій Британії чи інших англомовних країнах після закінчення навчання, або планують повернення в Україну з набутим міжнародним досвідом. Ці спостереження узгоджуються з результатами дослідження Li (2014), яке виявило, що промоційний інструментарій є потужним мотиватором для студентів, які інвестують у навчання за кордоном, оскільки він стимулює досягнення академічного та професійного успіху.

Водночас аналіз даних свідчить, що, порівняно з роллю міжнародної позиції, промоційний інструментарій переважно впливає на підтримання запланованих навчальних зусиль у студентів із пасивнішою або менш емоційно мотивованою участю. Тобто інструментальні мотиви допомагають зберегти регулярність навчальної діяльності, зокрема роботу з лексикою та академічними текстами, навіть за відсутності сильних інтегративних або емоційних мотивів.

Ідеальне "Я" L2 сприяє мотивації до активного спілкування англійською та підвищує ефективність навчання. Водночас обов'язкове "Я" L2 у закордонному контексті може мати обмежений або негативний вплив на мотивацію, особливо якщо студент відчуває соціальні або академічні бар'єри.

Результати дослідження показують, що міжнародна позиція є однією з найбільш помітних мотиваційних змінних серед українських студентів, які навчаються за кордоном, та демонструє значні кореляції з усіма трьома ключовими показниками вмотивованої поведінки: готовністю до спілкування англійською мовою (L2 WTC), частотою реальної комунікації та запланованими навчальними зусиллями. Це свідчить про те, що українські студенти ідентифікують себе радше з міжнародною спільнотою, ніж з конкретною національною мовною групою, наприклад британською.

У багатомовному і мультикультурному середовищі навчання за кордоном студентам часто складно визначити конкретну цільову групу або культуру мови L2. Англійська як *lingua franca* забезпечує студентам можливість взаємодіяти з людьми з різних країн, а також брати участь у глобальних академічних і

соціальних процесах. Таке занурення в міжнародні комунікативні контексти дозволяє студентам уявляти можливі сценарії спілкування з іноземними студентами, міжнародної академічної або професійної діяльності, що підсилює мотивацію до активного використання мови.

З емоційної точки зору міжнародна позиція сприяє формуванню проксимальних емоційних переживань студентів, близьких до реальних ситуацій (Pishghadam et al., 2015), що виникають під час участі в англійськомовних комунікативних та навчальних активностях. Це не лише поглиблює розуміння англійських мовних понять, але й зміцнює самосприйняття студентів як членів міжнародної спільноти.

Крім того, результати підтверджують, що поєднання інструментальної орієнтації та орієнтації на міжкультурну дружбу суттєво передбачає інтенсивність мотивації до вивчення англійської мови, що, у свою чергу, сприяє покращенню рівня володіння мовою. Для українських студентів це підкреслює важливість розвитку мотиваційних стратегій, що інтегрують міжнародну перспективу, емоційну залученість і професійні цілі, як ключових чинників ефективного навчання за кордоном.

Інструментальні мотиви, пов'язані з академічним та професійним успіхом, стимулюють студентів до регулярного вивчення англійської, включно з академічним читанням та розширенням словникового запасу. Підтримка батьків залишається важливим стимулом, особливо для планування навчальних зусиль, хоча її вплив варіює залежно від індивідуальних особливостей студента та умов навчання.

Висновки. Мотивація українських студентів у закордонному контексті є комплексною та багаторівневою. Міжнародна позиція є найпотужнішим стимулом для активного використання англійської, ідеальне "Я" L2 підтримує комунікаційну активність, а інструментальні мотиви та підтримка батьків визначають заплановані навчальні зусилля. мотивація українських студентів є комплексною, поєднуючи міжнародну позицію, ідеальне "Я" L2 та інструментальні чинники. Ці результати підкреслюють важливість

інтегрованого підходу до навчання, що враховує особистісні, соціокультурні та практичні чинники мотивації студентів.

Практичні рекомендації для підвищення мотивації українських студентів у закордонному освітньому середовищі передбачають комплексний підхід. Одним із ключових завдань є розвиток міжнародної позиції студентів, що може реалізовуватися через їхню активну участь у міжнародних проєктах, онлайн-спільнотах та міжкультурних дискусіях. Важливим напрямом виступає також формування ідеального «Я» L2, яке досягається шляхом виконання завдань, здатних створювати позитивні образи майбутнього користувача мови та сприяти внутрішній мотивації. Не менш значущим чинником є підкреслення інструментальної цінності англійської мови для академічного та професійного успіху, що допомагає студентам усвідомити практичні переваги мовної компетентності. Особливої уваги потребує залучення батьків до підтримки навчальних зусиль студентів, адже їхнє схвалення та зацікавленість можуть стати додатковим ресурсом у навчальному процесі. Важливо також розвивати міжкультурну компетентність, організовуючи комунікацію з носіями та неносіями англійської мови у різноманітних контекстах. Усі ці заходи в комплексі створюють умови для більш ефективного вивчення англійської мови та сприяють підвищенню академічної успішності українських студентів у закордонних університетах.

Список використаних джерел

1. Bourdieu P. (1986). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. 1st Edn. New York, NY: Greenwood Press.
2. Csizér K. (2017). “Motivation in the L2 classroom,” in *The Routledge Handbook of Instructed Second Language Acquisition*. eds. Loewen S., Sato M. (New York: Routledge;), 418–432.
3. Dörnyei Z. (2001). New themes and approaches in second language motivation research. *Annu. Rev. Appl. Linguist.* 21, 43–59. doi: 10.1017/S0267190501000034

4. Dörnyei Z., Ryan S. (2015). *The Psychology of the Language Learner Revisited*. New York, NY: Routledge.
5. Farid A., Lamb M. (2020). English for Da'wah? L2 motivation in Indonesian pesantren schools. *System* 94:102310. doi: 10.1016/j.system.2020.102310
6. Gardner R. C. (2019). "The socio-educational model of second language acquisition," in *The Palgrave Handbook of Motivation for Language Learning*. eds. Lamb M., Csizér K., Henry A., Ryan S. (Springer Nature Switzerland: Palgrave Macmillan;), 21–37.
7. Jarvis M. (2005). *The Psychology of Effective Learning and Teaching*. London, England: Nelson Thrones Ltd.
8. Li Q. (2014). Differences in the motivation of Chinese learners of English in a foreign and second language context. *System* 42, 451–461. doi: 10.1016/j.system.2014.01.011
9. Maslow A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychol. Rev.* 50, 370–396. doi: 10.1037/h0054346, PMID: 35133911
10. Pishghadam R., Makiahadi H., Shayesteh S., Zeynali S. (2019). Unveiling the passive aspect of motivation: insights from English language teachers' habitus. *Int. J. Soc. Culture Lang*, 1–12
11. Staddon J. (2001). *The New Behaviorism: Mind, Mechanism, and Society*. New York, NY: Psychology Press.
12. Taguchi N. (2018). Contexts and pragmatics learning: problems and opportunities of the study abroad research. *Lang. Teach.* 51, 124–137. doi: 10.1017/S0261444815000440
13. Vroom V. H. (1964). *Work and Motivation*. New York, NY: Wiley.
14. Yashima T., Zenuk-Nishide L., Shimizu K. (2004). The influence of attitudes and affect on willingness to communicate and second language communication. *Lang. Teach.* 54, 119–152. doi: 10.1111/j.1467-9922.2004.00250.x

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ РЯТУВАЛЬНИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему іншомовної підготовки рятувальників у контексті глобалізації, міжнародної взаємодії та зростання кількості надзвичайних ситуацій, що потребують спільних зусиль різних країн. Підкреслюється, що сучасні виклики - техногенні аварії, природні катастрофи, військові конфлікти - вимагають оперативної та чіткої комунікації між рятувальниками з різних держав, а отже, обумовлюють необхідність оволодіння іноземними мовами на професійному рівні. Іноземна мова розглядається як ключовий інструмент забезпечення ефективної взаємодії під час координації дій, обміну інформацією, надання інструкцій і здійснення спільних рятувальних операцій.

У статті окреслено специфіку мовних ситуацій, з якими стикаються рятувальники у своїй професійній діяльності: координація роботи міжнародних команд, передача оперативних повідомлень, опис обстановки, надання допомоги постраждалим, спілкування з іноземними колегами, представниками міжнародних організацій та місцевими громадами. Показано, що ефективне виконання цих завдань можливе лише за умови володіння не лише загальною іноземною мовою, але й професійною термінологією та стандартизованими командами.

Особливу увагу приділено методичним підходам до викладання іноземних мов для рятувальників. Обґрунтовано ефективність комунікативного та ситуативного підходів, використання рольових ігор та симуляцій надзвичайних

ситуацій, що дають змогу відпрацювати мовленнєві навички в умовах, наближених до реальних.

Зроблено висновок, що іношомовна підготовка є важливою складовою професійної компетентності рятувальників та чинником інтеграції України у світовий безпековий простір. Системне удосконалення методики викладання іноземних мов сприятиме підвищенню ефективності рятувальних операцій, розвитку міжнародного партнерства та зміцненню потенціалу цивільного захисту.

Ключові слова: іноземна мова, професійна комунікація, рятувальники, глобалізація, методика викладання, служба цивільного захисту.

Abstract. *The article addresses the urgent issue of foreign language training for rescuers in the context of globalization, international cooperation, and the growing number of emergencies that require joint efforts of different countries. It is emphasized that current challenges - such as technological accidents, natural disasters, and military conflicts - demand rapid and clear communication among rescuers from various nations, which makes professional foreign language competence a critical requirement. A foreign language is viewed as a key tool for ensuring effective interaction during coordination of actions, information exchange, instructions delivery, and joint rescue operations.*

The article outlines the specific language situations that rescuers face in their professional activity: coordinating work within international teams, transmitting urgent messages, describing situations, assisting victims, communicating with foreign colleagues, representatives of international organizations, and local communities. It is shown that successful performance of these tasks is possible only if rescuers possess not only general foreign language skills but also professional terminology and standardized commands.

Special attention is paid to methodological approaches to teaching foreign languages to rescuers. The effectiveness of communicative and situational approaches is substantiated, as well as the use of role-plays and emergency simulations that help practice language skills in conditions close to real ones.

It is concluded that foreign language training is an essential component of rescuers' professional competence and a factor in integrating Ukraine into the global security space. Systematic improvement of foreign language teaching methodology will contribute to more effective rescue operations, development of international partnerships, and strengthening of the civil protection system.

Key words: *foreign language, professional communication, rescuers, globalization, teaching methodology, civil protection service.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та зростання кількості надзвичайних ситуацій, що потребують міжнародної координації дій, питання іншомовної підготовки рятувальників набуває особливої актуальності. Рятувальники дедалі частіше залучаються до спільних операцій з колегами з інших країн, беруть участь у міжнародних навчаннях, співпрацюють із представниками гуманітарних організацій та місцевими громадами за межами своєї держави. Невміння ефективно комунікувати іноземною мовою у таких ситуаціях може призвести до помилок у координації дій, затримок у наданні допомоги та зниження ефективності рятувальних заходів.

Разом з тим, аналіз сучасних навчальних програм свідчить про недостатню увагу до формування іншомовної комунікативної компетентності рятувальників, зокрема щодо професійної термінології, стандартних команд та типових мовленнєвих ситуацій. Актуальним завданням постає пошук ефективних методичних підходів і створення навчально-методичного забезпечення, яке відповідатиме реальним потребам професійної діяльності рятувальників і сприятиме підвищенню рівня їхньої готовності до роботи у міжнародному середовищі.

Аналіз досліджень. Дослідження у сфері іншомовної підготовки професійних служб свідчать про необхідність удосконалення методик навчання англійської мови з урахуванням специфіки діяльності рятувальників і служби цивільного захисту. Вовчаста Н. Я. обґрунтовує модель професійної іншомовної підготовки, що спирається на інтегративний, системний та

синергетичний підходи й спрямована на формування як мовних навичок, так і міжкультурної компетентності [1]. Пащук Ю. та Торська М. досліджують ефективність інтенсивних курсів для військовослужбовців, наголошуючи на потребі стандартизованого оцінювання та комбінування онлайн- й офлайн-форм навчання [2]. Ненко Ю. підкреслює важливість орієнтації ESP-курсів на міжнародні стандарти, включення професійної термінології та адаптацію до умов екстрених ситуацій [3]. Комарницька, Балендра та Блощинський аналізують досвід країн ЄС і визначають пріоритети розвитку навичок мовлення та аудіювання прикордонників, формуючи ESP-курси на основі аналізу професійних потреб [4]. Лагодинський та ін. висвітлюють психологічні й соціокультурні аспекти засвоєння ESP у військових академіях, зокрема мотиваційні чинники та роль нормативних стандартів (STANAG 6001) [5].

Попри значний науковий доробок, актуальними залишаються проблеми браку адаптованих навчально-методичних матеріалів, недостатньої стандартизації оцінювання мовної компетентності, обмежених ресурсів для мовної підготовки та потреби в інтеграції цифрових технологій і симуляцій. Отже, формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності рятувальників залишається однією з ключових наукових і практичних задач сучасної освіти.

Мета статті. Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні засади та запропонувати методичні підходи до іншомовної підготовки рятувальників з урахуванням специфіки їхньої професійної діяльності, міжнародних стандартів і сучасних освітніх технологій.

Виклад основного матеріалу. Іншомовна підготовка рятувальників розглядається як один із ключових чинників їхньої професійної компетентності, що безпосередньо впливає на ефективність дій у надзвичайних ситуаціях. У сучасних умовах глобалізації та активної участі України у міжнародних гуманітарних і рятувальних операціях особливого значення набуває здатність персоналу до швидкої та точної комунікації іноземною мовою, зокрема англійською.

Професійно орієнтована мовна підготовка має бути спрямована не лише на формування лексико-граматичних знань, але й на розвиток міжкультурної компетентності, уміння взаємодіяти з колегами з інших країн, узгоджувати спільні дії й виконувати координаційні команди. Навчальний процес доцільно вибудовувати за інтегративним і системним підходами, поступово ускладнюючи завдання та моделюючи ситуації, максимально наближені до реальних умов роботи рятувальників [2, с.342 -345] .

Важливим компонентом є впровадження інтенсивних курсів із чіткою структурою, що охоплює всі види мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання й письмо. Рекомендованим є використання змішаних форматів навчання (поєднання онлайн-ресурсів і аудиторних занять), що дозволяє ефективно поєднати навчання з оперативною службовою діяльністю та забезпечити гнучкий доступ до матеріалів [4].

Окрему увагу слід приділити викладанню англійської мови для спеціальних цілей (ESP) із фокусом на професійній термінології, алгоритмах взаємодії у надзвичайних ситуаціях, стандартних командах і протоколах комунікації. Доцільним є залучення рольових ігор, кейс-методу, симуляцій і VR-тренажерів, що формують готовність до комунікації в умовах стресу та дефіциту часу.

Не менш важливим є врахування психологічних і соціокультурних чинників навчання: мотивації слухачів, впливу нормативних стандартів (наприклад, STANAG 6001) на рівень очікуваної компетентності, а також створення позитивного емоційного середовища, яке сприяє ефективному засвоєнню матеріалу [5].

Узагальнення досвіду міжнародних освітніх практик свідчить, що системна іншомовна підготовка рятувальників сприяє мінімізації комунікативних бар'єрів, знижує ризики під час виконання завдань і підвищує ефективність роботи команд. Перспективним напрямом є розроблення комплексних методичних рішень, що інтегрують сучасні цифрові технології,

стандартизовані підходи до оцінювання компетентності та забезпечують безперервність професійного розвитку [6], [3].

Висновки. Дослідження засвідчило, що іншомовна підготовка рятувальників є важливим чинником підвищення ефективності реагування на надзвичайні ситуації та забезпечення міжнародної взаємодії. Системний аналіз сучасних підходів дозволив визначити необхідність поєднання комунікативної, ситуативної та інтегративної методик навчання, що спрямовані на формування не лише мовних, а й міжкультурних та професійних компетентностей. Особливої уваги потребує впровадження навчальних сценаріїв, які моделюють реальні ситуації з професійної діяльності рятувальників, із залученням рольових ігор, кейс-методу та симуляцій.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на розроблення комплексних навчально-методичних матеріалів для системи підготовки рятувальників, апробацію нових моделей інтегрованого навчання та вивчення психологічних і соціокультурних чинників, які впливають на ефективність іншомовної підготовки. Такі дослідження сприятимуть формуванню висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно діяти в умовах надзвичайних ситуацій як на національному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Вовчаста Н. Я. Моделювання системи професійної іншомовної підготовки фахівців цивільного захисту. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 45, 2021. С. 161-165. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/2624>
2. Пащук Ю., Торська, М. Дослідження шляхів підвищення ефективності мовної підготовки слухачів інтенсивних курсів іноземних мов Збройних Сил України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 24(1), 2021. С. 336-352. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v24i1.648>

3. Nenko, Y. Foreign language education of security sector professionals as a factor of successful international cooperation. *Theoretical and didactic philology*, (39), 2025. P. 106 - 117. <https://doi.org/10.31470/2309-1517-2025-39-106-117>

4. O. Komarnytska, A. Balendr, I. Bloshchynskyi ESP teaching strategies of ukrainian border guards training on the experince of european union countries. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes* [Vol. 6, No 3, 2018](#). P. 455 – 465. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1803455K>

5. Lahodynskyi, O., Schcherbyna, O., Borynskyi, V., Bloshchynskyi, I., & Zinchenko, A. The ESP teaching and learning at the military academies in Ukraine: Psychological and sociocultural aspects. *Forum for Linguistic Studies (Transferred)*, 5(3), 2023. P. 1 - 10. <https://doi.org/10.59400/FLS.v5i3.1956>

6. Dalal S. Almubayei & Hanan Taqi. *The Impact of Language in Rescue and Security Field. International Journal of English Linguistics*, Vol. 12, No. 4, 2022. P. 25 - 34. DOI:[10.5539/ijel.v12n4p25](https://doi.org/10.5539/ijel.v12n4p25)

Анжела ПОСОХОВА

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДИСЦИПЛІНА КУРСАНТІВ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ: ВИКЛАДАЦЬКИЙ ПОГЛЯД

Анотація. У статті розглядається роль викладача в закладі системи МВС як наставника, що формує дисципліну серед курсантів не засобами контролю, а через приклад, діалог та емпатію. Автор аргументує, що дисципліна є не зовнішнім обмеженням, а внутрішньою готовністю діяти організовано та відповідально в навчанні і службі. Описано практичні методики встановлення та підтримки дисципліни на заняттях, зокрема “договір про навчання”, зворотний зв’язок, ранкові вправи та роботу з

порушеннями через повагу. Стаття акцентує на значенні дисципліни як професійної навички для працівників правоохоронних органів.

Ключові слова: дисципліна, курсанти, викладач, навчання в МВС, внутрішній порядок, педагогічний підхід, командна робота, професійна етика

Abstract. *The article explores the role of instructors in Ministry of Internal Affairs institutions as mentors who foster discipline among cadets not through control, but through example, dialogue, and empathy. The author argues that discipline is not an external restriction but an internal readiness to act responsibly and with structure in both learning and service. Practical methods for establishing and maintaining discipline during lessons are discussed, including a “learning agreement,” feedback, warm-up exercises, and respectful approaches to misconduct. The article highlights discipline as a core professional skill for law enforcement personnel.*

Keywords: *discipline, cadets, instructor, MIA education, internal order, pedagogical approach, teamwork, professional ethics.*

Постановка проблеми. У процесі навчання дисципліна курсантів відіграє ключову роль. Вона не лише створює сприятливу атмосферу для засвоєння знань, а й формує професійні навички, такі як відповідальність, пунктуальність, повага до інших. Як викладачка із досвідом, я переконана: без фундаменту дисципліни будь-який академічний прогрес є поверхневим і тимчасовим.

Тож постає логічне запитання: чому дисципліна має вирішальне значення?

- Концентрація уваги. Упорядкована поведінка курсантів дає змогу зосередитися на навчальному матеріалі та уникати відволікання.
- Поважне ставлення до процесу. Дисципліновані курсанти демонструють зацікавленість у предметі та повагу до праці викладача.
- Побудова освітнього середовища. Атмосфера взаємної відповідальності мотивує не лише окремих курсантів, а й всю академічну групу.

Як встановити дисципліну з першого заняття? Викладач задає тон поведінці курсантів з перших хвилин спілкування. Встановлення чітких, але людських правил сприяє формуванню здорового навчального клімату.

- Озвучення очікувань. Уже на першій парі варто пояснити, що таке пунктуальність, академічна доброчесність, повага до інших.

- Чіткі рамки. Наприклад, заборона на використання телефонів чи спізнання без попередження не повинна бути гнучкою.

- Власний приклад. Викладач, який сам приходить вчасно, підготовлений та відкритий до діалогу — найкраща мотивація для курсантів.

Зберігати дисципліну — значить підтримувати баланс між вимогливістю та емпатією.

- Врахування індивідуальностей. Різні курсанти мають різні рівні мотивації та життєві обставини — це варто враховувати.

- Зворотний зв'язок. Дискусії в кінці заняття щодо його ефективності сприяють спільному розумінню цінності дисципліни.

- М'яка корекція. Публічне зауваження рідко приносить результат; краще — коротка особиста розмова.

Після старту важливо не втратити темп.

- Мотиваційні вправи. Невеликі квести чи рефлексивні завдання підвищують залученість.

- Регулярність оцінювання. Навіть неформальна перевірка знань сприяє відчуттю відповідальності.

- Використання цифрових інструментів. Ресурси типу Google Classroom чи MS Teams допомагають організовувати навчання чітко та прозоро.

Аналіз останніх досліджень. Матеріалом для статті послуговували наукові публікації українських науковців, які активно досліджують дисципліну в навчальному процесі, її психолого-педагогічні аспекти та сучасні методи формування. Так, Василь Ягупов зосереджується на загальній дидактиці, взаємодії викладача й учня, суб'єкт-суб'єктних відносинах в навчанні [1]. В центрі наукової уваги Ярослава Скиби, Олени Ярошенко та Лілії Ярошук є

науково-дослідницька діяльність студентів, формування самодисципліни через дослідження, методологія освітнього процесу, інтеграція науки у вищу освіту, розвиток дослідницьких компетенцій [2]. Микола Дубінка розглядає навчальний процес як дидактичну систему, системний підхід до дисципліни у ЗВО [3]. Наталія Черненко розмірковує над питанням освітнього менеджменту, мотивації до навчання, організації освітнього середовища [4]. В полі зору Анатолія Майбороди є теоретичні засади наукової діяльності, саморозвиток студентів як чинник дисципліни [5]. Ці науковці розглядають дисципліну не лише як контроль поведінки, а як комплексну педагогічну категорію, що включає мотивацію, саморегуляцію, емоційний інтелект і дослідницьку активність.

Метою статті є акцентувати на значенні дисципліни як професійної навички для працівників правоохоронних органів та визначити роль викладача в закладі системи МВС як наставника, що формує дисципліну серед курсантів не засобами контролю, а через приклад, діалог та емпатію.

Виклад основного матеріалу. Перші хвилини заняття — це більше, ніж просто вітання. Це мить, коли курсант підсвідомо вирішує: чи варто слухати, чи віддавати час, чи довіряти. Саме дисципліна на парі створює рамки, у яких народжується повага, увага та бажання вчитися. Не контроль задля контролю, а культура навчання — ось моя мета як викладача. Ми не просто передаємо знання — ми навчаємо вчитися. Повага, довіра й постійний діалог формують атмосферу, де дисципліна виникає не через страх, а через розуміння. Саме такі курсанти згодом стають професіоналами, які здатні організовувати себе та інших. Для мене дисципліна — це не тиша в аудиторії, а готовність курсанта бути присутнім: розумом, емоціями, мотивацією. Вона виявляється в дрібницях — вчасне прибуття, запис у зошиті, небайдужість до дискусії. І не менш важливо: дисципліна — це повага до себе як майбутнього професіонала.

Як я формую дисципліну з першого дня:

- Починаю не з заборон, а з пояснення: чому це важливо.

- Установлюю чіткі правила — без них курсанти губляться. Але залишаю місце для діалогу.

- І головне — сама поводжуся дисципліновано. Викладач не має “відмазок” — бо саме його стиль і тон стає нормою для курсантів.

Бувають і виклики. Конфлікти, небажання курсантів включатися, порушення. В такі моменти важливо не втратити гідність. Я не кричу — я питаю “що сталося?” Я не караю — я шукаю причину. Іноді це втома від нарядів, іноді зовнішні обставини. Іноді — просто протест.

Я вірю, що дисципліна — це не про контроль, а про довіру. Ми можемо її встановити, якщо не боїмося бути чесними, людяними, і водночас вимогливими. Мій обов’язок — бути не лише джерелом знань, а прикладом організованості, самоповаги і стійкості. Бо врешті-решт, ми всі вчимося — я теж. Вказую не просто, що не можна, а що очікую: активності, поваги, бажання навчатися.

Курсанти прийшли не просто вчитися — вони стали на шлях, що веде до служіння державі та народу. Із перших занять починається їх професійне формування — не лише через знання, а й через дисципліну, яка є стрижнем майбутньої служби. Дисципліна — не кара, і не мовчазне підкорення. Це внутрішня організованість, здатність діяти чітко, злагоджено, і з повагою до справи, якою будуть займатися. У роботі правоохоронця — це гарантія безпеки, швидкого реагування, довіри товаришів і громадян.

У стінах університету дисципліна — це стиль поведінки курсанта:

- Вчасний прихід на заняття.
- Повна увага до навчального процесу.
- Повага до викладача, як до командира знань.

Кожне заняття — це тренування системності курсанта. Те, як вони поводяться в аудиторії, як виконують завдання, як реагують на зауваження — це вже частина їх майбутньої професійної поведінки. Пам’ятайте: в поліції немає “потім зроблю” — є “зробив точно і вчасно”. У кожного будуть моменти втоми, сумнівів чи навіть помилок. Це нормально. Головне — вміти визнати,

проаналізувати й виправити. У дисциплінованому колективі помилка — не кінець, а початок вдосконалення. А викладач тут, щоб допомогти, підтримати й направити.

Висновки. Замість висновку — заклик: не розглядайте дисципліну як вимогу зверху — зробіть її частиною себе. Тоді вона стане не формою, а сутністю. Бо справжня дисципліна — це здатність діяти правильно, навіть коли ніхто не бачить. І саме така риса робить із вас того, кому довірять життя, правду й справедливість.

Список використаних джерел

1. eduknigi.com
2. pedagogy.lnu.edu.ua
3. ebooks.znu.edu.ua
4. dspace.cusu.edu.ua
5. dspace.pdpu.edu.ua

Мирослава РІЙ

кандидат філологічних наук

старший викладач кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

DAS STRAFGESETZBUCH UND SEINE DIDAKTISCHE BEDEUTUNG IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT (DaF / FACHSPRACHE RECHT)

***Zusammenfassung.** Der Artikel untersucht die Verbindung zwischen der juristischen Fachsprache und der Methodik des Fremdsprachenunterrichts am Beispiel des deutschen Strafgesetzbuches (StGB). Besondere Aufmerksamkeit wird auf die Rolle rechtlicher Texte im Unterricht Deutsch als Fremdsprache (DaF) gelegt, insbesondere bei der Ausbildung von Studierenden juristischer und sicherheitsorientierter Fachrichtungen. Es werden didaktische Ansätze und methodische Empfehlungen zur Integration von juristischen Originaltexten in den*

Fremdsprachenunterricht analysiert. Ziel ist die Entwicklung der sprachlichen, fachlichen und interkulturellen Kompetenzen der Lernenden.

Schlüsselwörter: *Fachsprache Recht, Strafgesetzbuch, Deutsch als Fremdsprache, Didaktik, juristische Texte, kommunikative Kompetenz.*

Анотація. У статті досліджується взаємозв'язок між юридичною фаховою мовою та методикою викладання іноземних мов на прикладі німецького Кримінального кодексу (StGB). Особлива увага приділяється ролі юридичних текстів у навчанні німецької мови як іноземної (DaF), особливо для студентів юридичних та правоохоронних спеціальностей. Аналізуються дидактичні підходи та методичні рекомендації щодо інтеграції оригінальних юридичних текстів у процес навчання.

Ключові слова: фахова мова права, Кримінальний кодекс, німецька як іноземна, дидактика, юридичні тексти, комунікативна компетенція.

Problemstellung. Die zunehmende Bedeutung der Fachsprache des Rechts im Rahmen der beruflichen Ausbildung von Studierenden juristischer und sicherheitsrelevanter Fachrichtungen stellt Lehrkräfte im Bereich Deutsch als Fremdsprache (DaF) vor neue Herausforderungen. Einerseits erfordert der Unterricht ein tiefes Verständnis der juristischen Terminologie, andererseits müssen geeignete didaktische Methoden entwickelt werden, um den Lernenden den Zugang zu komplexen rechtlichen Texten – insbesondere zum Strafgesetzbuch (StGB) – zu erleichtern.

Ein weiteres Problem besteht darin, dass traditionelle Ansätze des Fremdsprachenunterrichts häufig nicht ausreichend auf die Spezifik der Fachsprache eingehen. Der Mangel an praxisorientierten Materialien und klaren methodischen Empfehlungen führt dazu, dass Studierende Schwierigkeiten haben, juristische Texte zu verstehen und diese in kommunikativen Situationen anzuwenden. Deshalb ist es notwendig, innovative didaktische Strategien zu entwickeln, die die Verbindung zwischen sprachlicher Kompetenz und beruflicher Fachkompetenz fördern.

Analyse der aktuellen Forschungslage. In den letzten Jahren hat die Forschung zur Vermittlung der Fachsprache Recht im DaF-Kontext mehrere deutliche Schwerpunkte entwickelt. Zunächst betonen zahlreiche Studien die Notwendigkeit einer stärkeren **Kommunikativität** und Handlungsorientierung: Anstelle reiner Textanalyse werden realitätsnahe Aufgaben, Simulationen und Rollenspiele empfohlen, die Lernende befähigen, rechtssprachliche Strukturen in authentischen beruflichen Situationen anzuwenden. Dies korrespondiert mit der allgemeinen Tendenz in der Fremdsprachendidaktik hin zu task-based learning und kompetenzorientierten Lernzielen.

Ein weiterer zentraler Forschungsstrang befasst sich mit der **Integration digitaler Technologien** und multimodaler Materialien. E-Learning-Plattformen, digitale Fallarchive, interaktive Annotierungswerkzeuge und audiovisuelle Gerichtsprotokolle werden als förderlich für das vernetzte Lernen beschrieben. Forschende verweisen zudem auf den Vorteil adaptiver Lernumgebungen, die lexikalische Vorentlastung, progressive Schwierigkeit und individuelles Feedback ermöglichen — was besonders bei der Komplexität juristischer Terminologie hilfreich ist.

Ziel des Artikels. Ziel der vorliegenden Studie ist es, die Möglichkeiten und didaktischen Ansätze zur Integration juristischer Fachtexte, insbesondere des deutschen Strafgesetzbuches (StGB), in den Unterricht Deutsch als Fremdsprache zu analysieren. Dabei soll gezeigt werden, wie durch geeignete Methoden sowohl die sprachliche als auch die fachliche Kompetenz der Studierenden in juristischen und sicherheitsrelevanten Studiengängen gefördert werden kann.

Darstellung des Hauptmaterials. Die Vermittlung von Fremdsprachen hat sich in den letzten Jahrzehnten grundlegend verändert. Neben der allgemeinen Sprachkompetenz spielt die Fachsprachkompetenz in der modernen Hochschulbildung eine immer wichtigere Rolle. Besonders in juristischen und sicherheitsorientierten Studiengängen wird die Fähigkeit, fremdsprachliche Fachtexte zu verstehen und anzuwenden, als zentral betrachtet. Das deutsche Strafgesetzbuch (StGB) bietet in diesem Zusammenhang ein hervorragendes Beispiel für die

Verbindung zwischen Sprach- und Fachunterricht. Seine Sprache ist präzise, formal, normativ und reich an spezifischen Strukturen, die sowohl linguistisch als auch semantisch von großem didaktischen Wert sind.

Die Fachsprache des Strafrechts Die Fachsprache des Rechts zeichnet sich durch ihre Genauigkeit, Systematik und Abstraktion aus. Im Strafrecht werden komplexe Sachverhalte durch klar definierte Begriffe und feste Strukturen geregelt. Für Lernende des Deutschen stellt dies eine Herausforderung, aber zugleich eine Chance dar, die Präzision der deutschen Sprache in authentischen Kontexten zu erlernen.

Beispielsweise enthalten Paragraphen wie § 211 StGB (Mord) oder § 242 StGB (Diebstahl) typische juristische Formulierungen („wer einen Menschen tötet“, „wird mit Freiheitsstrafe bestraft“), die sich hervorragend eignen, um syntaktische und semantische Strukturen zu analysieren. Das Arbeiten mit solchen Texten ermöglicht nicht nur den Ausbau des Wortschatzes, sondern auch die Entwicklung der Fähigkeit, komplexe sprachliche Konstruktionen zu verstehen, zu interpretieren und korrekt zu verwenden.

Didaktische Ansätze zur Arbeit mit juristischen Texten Die Integration von Fachtexten in den Fremdsprachenunterricht sollte auf klaren didaktischen Prinzipien beruhen. Die wichtigsten methodischen Ansätze sind:

1) Der kommunikative Ansatz: Ziel ist es, den Lernenden nicht nur Grammatik und Vokabular zu vermitteln, sondern auch die Fähigkeit, in realen fachlichen Situationen zu kommunizieren. Rollenspiele und Simulationen von Gerichtsszenen fördern aktives Sprechen und Verständnis juristischer Diskurse.

2) Der aufgabenorientierte Ansatz (Task-based learning): Studierende bearbeiten praxisnahe Aufgaben – z. B. das Erstellen einer kurzen Fallanalyse oder das Vergleichen von Paragraphen aus verschiedenen Rechtsordnungen.

3) Das Konzept des Flipped Classroom: Theoretische Inhalte (z. B. über das Strafrechtssystem Deutschlands) werden online vorbereitet, sodass der Präsenzunterricht zur Anwendung und Diskussion genutzt werden kann.

4) der projektorientierte Ansatz: Lernende erstellen gemeinsam Präsentationen oder digitale Projekte, z. B. ein „Mini-Kommentar zum StGB für Lernende des Deutschen“. Dies fördert Teamarbeit und fachbezogene Kreativität.

Methodische Umsetzung im Unterricht Die Arbeit mit dem StGB kann schrittweise erfolgen: Lexikalische Vorentlastung: Einführung der zentralen juristischen Begriffe (Tatbestand, Schuld, Strafe, Versuch, Vorsatz, Fahrlässigkeit).

- Textarbeit: Analyse ausgewählter Paragraphen (§§ 211–223 StGB).

- Diskussion: Interpretation und Anwendung der Normen auf fiktive Fälle; Vergleich mit dem nationalen Rechtssystem der Lernenden.

- Reflexion: Bewertung der sprachlichen Mittel und der juristischen Logik.

Digitale Plattformen, juristische Wörterbücher und Podcasts zum deutschen Strafrecht fördern das multimodale Lernen und die selbstständige Arbeit. Die Beschäftigung mit dem Strafgesetzbuch fördert nicht nur sprachliche und fachliche Kompetenzen, sondern auch interkulturelles Bewusstsein. Lernende erkennen die Werte, auf denen das deutsche Strafrecht basiert – etwa Menschenwürde, Gerechtigkeit und Rechtsstaatlichkeit.

Der Einsatz juristischer Texte im Fremdsprachenunterricht ist besonders effektiv für Studierende juristischer, sicherheitsbezogener oder administrativer Berufe. Er verbindet Sprachpraxis mit Fachwissen, stärkt analytisches Denken und bereitet auf internationale Kommunikation vor.

Schlussfolgerung. Das Strafgesetzbuch kann im Fremdsprachenunterricht nicht nur als juristisches Dokument, sondern auch als didaktisches Werkzeug betrachtet werden. Die Verbindung von Fachinhalten mit modernen Unterrichtsmethoden – wie projektorientiertem Lernen, blended learning und kommunikativer Didaktik – macht den Sprachunterricht lebendig, praxisnah und kompetenzorientiert.

Literaturverzeichnis

1. Fischer, T. Strafgesetzbuch und Nebengesetze. Kommentar. 71. Auflage. München: C.H. Beck, 2024.

2. Glaboniat, M., Müller, M. Deutsch für Juristen: Fachsprache und Kommunikation im Recht. Berlin: Cornelsen, 2020.
3. Krumm, H.-J., Fandrych, C. Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch. Berlin/New York: De Gruyter, 2021.
4. Roxin, C., Greco, L. Strafrecht. Allgemeiner Teil. München: C.H. Beck, 2020.
5. Zydatið, W. Kommunikative Kompetenz und Fachsprachendidaktik. Tübingen: Narr, 2019.

Ірина СКОВРОНСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент

професор кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

COURT DEBATE AS ORGANISATION OF SPEECH ACTIVITY IN COURT

Abstract. *Court debates are a vivid and usually emotional part of court proceedings, which clearly demonstrate the competitive nature of the process, during which the parties summarise the results of the investigation of the factual circumstances of the case, analyse the evidence collected, express and substantiate their opinions on the issues to be resolved by the court.*

Court arguments are a debate based on the materials of a particular case and help the court to better understand its factual circumstances and consist of oral presentations by persons representing the prosecution and defence. Court arguments are conducted by means of a court speech, which is closely related to the results of the court investigation and the evidence obtained during the court investigation. At

the end of the debate, the participants have the right to reply. The right to make the last remark in court debates always belongs to the defendant and the defence counsel.

Keywords: *speech activity, court debate, monologue, dialogue, prosecution, defence.*

Анотація. Судові дебати - яскрава і зазвичай емоційна частина судового розгляду, в якій наочно проявляється змагальний початок процесу, під час якого сторони підбивають підсумки проведеного дослідження фактичних обставин справи, аналізують зібрані докази, висловлюють та обґрунтовують кожна свою думку з приводу питань, що підлягають вирішенню судом. Судові дебати являють собою полеміку за матеріалами конкретної справи і допомагають суду краще розібратися в її фактичних обставинах і складаються з усних виступів осіб, які представляють сторони обвинувачення і захисту. Судові дебати відбуваються за допомогою судової промови, найтіснішим чином пов'язаної з результатами судового слідства і отриманими під час судового слідства доказами. Після закінчення дебатів їхні учасники мають право на репліку. Право останньої репліки в судових дебатах завжди належить підсудному і захиснику.

Ключові слова: *мовленнєва діяльність, судові дебати, монолог, діалог, обвинувачення, захист.*

Introduction. Court debates are part of the court proceedings that follow the conclusion of the judicial investigation, in which the parties to the criminal proceedings summarise the findings of the judicial investigation. S.A. Alperta, M.I. Bazhanova, T.V. Varfolomeeva, V.G. Goncharenko, Yu.M. Groshev, V.V. Dolezhan, M.V. Kostytskyi, V.O. Konovalova, P.P. Mykhailenko, O.R. Mykhailenko, M.M. Mykheienko, V.V. Moldovan, V.T. Nor, O.D. Sviatotskyi, M.Ya. Segai, V.Yu. Shepitko, M.M. Yasynok and others. The speaker's speech must be clear, legally sound and accessible to all participants in the judicial investigation. The art of judicial speech lies in eliciting solidarity with the judges by providing relevant arguments

supported by the evidence available in the case. In order to have the desired effect on judges and jurors, a court speech must be evidence-based and convincing.

Presentation of the main material. According to M.M. Yasynok, today the principle of the rule of law is expanding, deepening and strengthening, which undoubtedly requires an increase in the level of qualification of both lawyers and prosecutors, who must be able to conduct court debates and deliver court speeches at a high professional level. In view of this, court debates are one of the most difficult stages of the judicial process, since the specific content of court speeches is not determined by any of the procedural codes [1, p. 8].

The court is practically the only place where the sequence of speeches has a strictly defined order and procedural regulations. In the absence of a defence lawyer, the defendant participates in the debates between the parties. The victim and his representative may also participate in the debates between the parties. The civil plaintiff, civil defendant, their representatives, and the defendant have the right to request participation in the debates between the parties. The sequence of speeches by the participants in the debates between the parties is determined by the court. In all cases, the prosecutor speaks first, followed by the defendant and his defence counsel. The civil defendant and his representative speak in the parties' debates after the civil plaintiff and his representative. In civil proceedings, the plaintiff and his representative speak first in the court debates, followed by the defendant and his representative. A third party who does not make independent claims regarding the subject matter of the dispute speaks after the plaintiff or after the defendant on whose side he is participating in the case. The prosecutor and defence counsel, the victim and the defendant participating in the court proceedings express their opinions on the established facts of the case, the proven or unproven nature of the charges, the legal assessment of the crime, etc. [2, p. 45]. For the defendant or victim in private prosecution cases, speaking in court debates is a right that they may or may not exercise. If speakers touch upon circumstances that are not relevant to the case, the presiding judge may stop them, but it should be added that, in general, the duration of court debates is not limited by time.

Preparing for a court speech should not boil down to the question of whose advice to listen to: your own or someone else's. A successful court speech is a synthesis of diverse knowledge, including one's own experience, advice from colleagues, and publications [3]. The purpose of a court speech is to have a convincing and reasoned impact on the court. Court debates should not turn into a mutual evaluation of the speeches of the parties involved. The evaluation of the opposing party's speech should be kept to a minimum, because what is important for the court's decision is not the attitude towards the opponent's speech, but the analysis of counterarguments and well-founded objections.

As a monologue, a court speech is part of a dialogue between the prosecutor and the defence lawyer throughout the trial. This dialogue is evident in the examination of the case materials from the perspective of the prosecution and the defence, and in the court debates, when the parties argue their points in the case. One can agree with the view of many scholars that a court speech is a kind of monologue in a dialogue. Being monological in form, it is nevertheless part of a dialogue with a procedural opponent. A similar opinion is expressed by A. Tokarska, who argues that, from a philological point of view, the entire judicial examination is a dialogue that includes micro-dialogues between the participants in the process [4, p. 47].

Western researchers also pay due attention to court debates. According to F. Philbrick, lawyers speak in order to persuade, and there are various types of persuasive discourse in court, as well as techniques of eloquence used by lawyers in their speeches. American scholar W.O. Barr considers everything that happens in the courtroom to be communication. He believes that in a competitive environment, a court case can be won by those who are more skilled with words, i.e., who find and successfully apply a linguistic strategy in accordance with an adequately defined goal. A similar opinion is expressed by J. Atkinson and P. Frenkel. In their monograph 'Order in Court,' they consider the organisation of verbal interaction in court as a dialogue. In their opinion, understanding verbal interaction means understanding the 'mechanism' of the judicial process, the structure of verbal

communication in court, which is the key to understanding what is really happening there.

The entire judicial process is an adversarial one, and no evidence that has been silently examined by the court can form the basis of a judicial decision on a specific legal dispute. This contributes to the democratisation of the process, simplified. Judicial proceedings are conducted on the basis of adversarial proceedings and equality of the parties. When speaking in court, one should strive to ensure that those present not only hear the words, but also see a picture of what happened. It is important to remember that harsh language does not prove anything in itself, and to maintain a neutral tone. The lawyer's task is to present the facts to the court, which is called upon to decide the case. It enhances competitiveness.

It should be remembered that procedural opponents in civil or criminal cases appear in court on equal terms and have the right to object to the claims brought against them in whatever way is most advantageous to them. Therefore, a lawyer needs to know substantive and procedural laws and be able to apply them correctly, as well as possess qualities such as the ability to develop one side of an issue in oral speech, resourcefulness and the ability to argue.

Court debates are conducted within narrow limits. Only circumstances that are relevant to the case are examined. Facts should be separated from each other and their interrelationship, dependence and impact on the main event should be clarified. It is necessary to extract relevant information from the case materials and carefully study it in order to present the facts in a systematic manner, comparing causes and consequences, with a grouping that will help to present the case in your best interests. In order not to miss important details that shape the judges' convictions, from the very beginning to the end of the process, the utmost attention must be paid to everything that happens in court. It is also important that all elements of language in judicial communication are mutually consistent and free of obvious or hidden contradictions and discrepancies. Any inconsistency in speech makes the speaker's position vulnerable, weakens the force of their arguments, and breeds distrust in what is said [5, p. 99].

It should be noted that court debates are a creative process that requires the speaker to have not only legal knowledge, but also rhetorical techniques, communication skills and abilities. Cicero argued that an eloquent speaker is someone who, in the forum and in civil proceedings, speaks in such a way as to convince, delight and win over the listener. Conviction is evoked by necessity, delight depends on the pleasantness of the speech, and winning over the listener is victory [6]. The goal of the speakers is to establish communicative contact with the judges, involve them in the process of their investigation, and make them emotionally and intellectually involved in the content of the speech. Therefore, the monologues of the lawyer and prosecutor in court debates are deeply dialogical. The court is not a passive listener. A process of cognition and formation of the court's opinion takes place, and a speech prepared and delivered in accordance with the requirements of this process, as if in dialogue, in harmony with what is happening, will prove to be the most effective.

Dialogue in court debates is determined by the advisory function of the court speaker's speech, the dependence of the realisation of his claim for the only correct decision of the judges on a huge number of factors, primarily on the persuasiveness of the procedural position, the evidentiality of the lines of development and results of opinion presented to the court. Participants in the dialogue are not required to speak. The court listens to the participants in the debate, usually in silence. The court's response to the parties' speeches is reflected in the court decision.

Leading speakers and researchers of court speeches in the previous century agreed that any court speech is essentially an argument, and the ability to argue is one of the most important and valuable qualities of a speaker. The court is the recipient of the information for which the court proceedings are conducted. It stands above the dialogue between the parties, without participating in the dialogue itself, but only directing it with its questions. A judge who makes a decision after hearing the parties does not act like a machine, but like a living person who has the ability to make a reasoned, well-founded, free, but not arbitrary assessment.

The more convincing the arguments of the parties are to him, the faster he makes his decision. In court debates, parties often use numerous rhetorical techniques. The most common technique is verbal repetition. This method was well known to ancient orators, as evidenced by Demetrius' statements in his treatise 'On Style': For clarity, it is often necessary to repeat the same thing. When used correctly, repetition not only makes a phrase clearer, but also more meaningful, making the statement more convincing [7, p. 47].

To steer the presiding judge and jury in the right direction, a rhetorical technique called ellipsis is super effective—it's a powerful way to convince people. It consists in the speaker not finishing their speech, not 'spelling out' obvious thoughts and final conclusions to professional and non-professional judges, but only providing them with weighty factual data, which, on both a conscious and subconscious level, triggers a thought process in such a way that the listeners, through their own reflections and accompanying subconscious intellectual and emotional associations, come to the final conclusions predicted by the court speaker. Aristotle noted that the most powerful means of persuasion lies in the personal nobility of the orator [8, p. 104]. The speeches of talented court orators were distinguished by their perfect structure, simplicity, precision and expressiveness of language. When preparing for court debates, it is useful for modern lawyers to refer to the speeches of famous lawyers such as F.N. Plevako, A.F. Koni, V.D. Spasovich, A.M. Urusov, and S.L. Aria.

Conclusions. Thus, the state of contemporary courtroom rhetoric primarily testifies to the moral crisis of the Ukrainian legal profession, since the phenomenon of unconvincing defence in criminal proceedings is deeply immoral. Justice cannot be inarticulate (this applies no less to the prosecution). The mission of the defence lawyer requires a convincing speech. The authority of justice is incompatible with the conviction of innocent people due to the communicative incompetence of their defence lawyers.

Participation in court debates is an important part of a lawyer's professional activity. This requires well-developed communication skills, the ability to present

one's position in a convincing and reasoned manner, to find the right words to express one's thoughts, and the ability to use well-constructed speech to attract the attention of judges and jurors and hold it throughout the entire presentation.

References

1. Yasinok M. M. Court debates: law, psychology, rhetoric: monograph. Kyiv: Alerta, 2014. 171 p. URL:<https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Sudovi-debaty-Psykholohiia-Monohrafiia.pdf> (accessed: 01.07.2025).
2. Yasinok M.M. On some provisions that must be known when preparing for speeches in court debates. Law and Security. 2006. No. 5. p. 108.
3. Gryshyn-Hryshchuk R. Court speech: 7 tips for a good performance in court . Legal Newspaper online: All-Ukrainian professional legal publication. 2020. No. 22 (728). 25 November. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/sudova-promova-7-porad-dlya-> (accessed: 01.07.2025).
4. Tokarska, A. Communicative culture and moral philosophy. Bulletin of the National University 'Lviv Polytechnic'. Series: 'Legal Sciences'. Vol. 10. No. 3(39). 2023. Pp. 46-50.
5. Zagursky O.B. Court Debates in Criminal Proceedings: Legal and Psychological Issues: Dissertation ... Candidate of Legal Sciences / Ivano-Frankivsk, 2003. 205 pp. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11380> (accessed: 01.07.2025).

Оксана ФЕДИШИН

старший викладач

кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто сучасні виклики та перспективи навчання іноземних мов у закладах вищої освіти України. Виокремлено ключові проблеми, що впливають на ефективність навчального процесу: низький рівень мотивації студентів, відсутність природного мовного середовища, різнорівневість груп, обмежене використання інформаційно-комунікаційних технологій та недостатній зв'язок мовної підготовки з фаховими дисциплінами. Проаналізовано наукові підходи та дослідження українських і зарубіжних учених, визначено переваги та недоліки сучасних методик викладання іноземних мов. У статті обґрунтовано доцільність застосування комунікативного, компетентнісного, інтерактивного, проєктного та змішаного навчання. Запропоновано шляхи підвищення якості іншомовної освіти у вищій школі шляхом впровадження мультимедійних платформ, мобільних додатків та автентичних ресурсів, створення умов для мовної практики й формування у студентів стійкої мотивації до вивчення іноземних мов.

Ключові слова: іноземна мова, вища освіта, студенти, методика, комунікація, цифрові технології, компетентність, інтерактивне навчання

Abstract. The article explores the current challenges and prospects of foreign language teaching in higher education institutions of Ukraine. The main obstacles to effective language learning are identified: low student motivation, lack of a natural language environment, mixed-level groups, limited use of information and communication technologies, and insufficient integration of language training with

professional disciplines. The paper analyzes the works of Ukrainian and foreign scholars and outlines the strengths and weaknesses of modern teaching approaches. The author emphasizes the importance of communicative, competency-based, interactive, project-based, and blended learning methods. Practical recommendations are given for improving the quality of foreign language education through the implementation of multimedia platforms, mobile applications, and authentic resources, as well as the creation of conditions for regular language practice and the formation of sustainable motivation among students.

Key words: *foreign language, higher education, students, methodology, communication, digital technologies, competence, interactive learning.*

Постановка проблеми. У ХХІ столітті знання іноземних мов стає обов'язковою складовою професійної компетентності фахівця будь-якої сфери. Участь України в міжнародних освітніх і наукових проєктах, активізація академічної мобільності та інтеграція у глобальний ринок праці зумовлюють необхідність удосконалення системи іншомовної підготовки у закладах вищої освіти. Водночас існує низка труднощів: студенти часто не мають внутрішньої мотивації до оволодіння мовою, викладачі змушені працювати з неоднорідними групами, а доступ до автентичних ресурсів і мовного середовища залишається обмеженим [1, с.45]. Також недостатньо використовуються сучасні цифрові інструменти, які здатні значно підвищити ефективність навчання.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблем викладання іноземних мов має багату історію. Українські науковці (О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєва) відзначають важливість комунікативно-орієнтованого підходу, що формує у студентів практичні навички спілкування. Праці Г. Китайгородської акцентують увагу на інтенсивному навчанні, яке передбачає занурення студентів у мовне середовище через рольові ігри, дискусії та колективні форми роботи. Серед зарубіжних дослідників значний внесок зробили Г. Браун і Дж. Річардс, які підкреслюють роль інтерактивних методів і необхідність переходу від викладачоцентричної моделі до студентоцентричної. Д. Хаймс увів поняття

«комунікативна компетентність», яке стало ключовим у сучасній методиці викладання мов. В останні роки велика увага приділяється використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Роботи С. Дьюара та М. Уоршоу розкривають потенціал електронного навчання й онлайн-курсів, які дозволяють студентам навчатися у зручному темпі [2, с.117]. В українському контексті дослідники наголошують на перспективності поєднання традиційних методів із цифровими платформами (Moodle, Zoom, Google Classroom).

Метою статті є визначення актуальних проблем навчання іноземних мов у закладах вищої освіти та аналіз перспективних шляхів їх вирішення з використанням сучасних методичних підходів і цифрових технологій.

Виклад основного матеріалу. 1. Мотивація студентів. Мотивація є провідним чинником успішного навчання. Якщо студент розуміє практичну цінність іноземної мови, його активність у навчанні значно зростає. Для підвищення мотивації ефективним є застосування проєктної роботи: створення презентацій, дослідження професійної літератури, підготовка спільних проєктів іноземною мовою [3].

2. Проблема мовного середовища. Відсутність можливості регулярного використання іноземної мови є серйозним бар'єром. Викладачі створюють «штучне середовище» через розмовні клуби, дебати, театралізовані сценки, листування з носіями мови. Перспективним напрямом є використання програм обміну, участь у міжнародних літніх школах, онлайн-зустрічах із закордонними студентами[4, с.71].

3. Різномірні групи. Студенти приходять до вишу з різною мовною підготовкою. Одні мають базові знання, інші володіють мовою на високому рівні. Це потребує застосування диференційованого підходу. Викладач може пропонувати завдання різної складності, використовувати адаптивні тести та платформи, які автоматично підлаштовуються під рівень знань (Duolingo, LingQ) [5, с.145].

4. Інформаційно-комунікаційні технології. Використання ІКТ є одним із найбільш перспективних напрямів. Мультимедійні матеріали, інтерактивні

завдання, онлайн-тести та відеоконференції сприяють підвищенню ефективності навчання. Особливої популярності набувають мобільні застосунки, що дозволяють студентам практикувати мову у будь-який зручний час. Крім того, цифрові технології сприяють розвитку автономного навчання, формують у студентів навички самоконтролю та самооцінки [6, с.49].

5. Інтеграція з професійною підготовкою. Вивчення іноземних мов у вищій школі не повинно бути відірваним від майбутньої професійної діяльності студентів. Наприклад, студенти технічних спеціальностей мають працювати з іноземною термінологією, читати професійну літературу, брати участь у міжнародних конференціях. Такий підхід формує професійно орієнтовану компетентність і робить навчання більш осмисленим [7, с.198].

6. Перспективи розвитку. Майбутнє навчання іноземних мов у вищій школі пов'язане з поєднанням аудиторних занять і дистанційного навчання (blended learning). Це дозволяє поєднати переваги живого спілкування з гнучкістю онлайн-ресурсів. Перспективним є і масове відкрите онлайн-навчання (MOOC), яке забезпечує доступ до курсів провідних університетів світу [8, с.67].

Висновки. Сучасні умови висувають перед системою вищої освіти нові вимоги щодо навчання іноземних мов. Основними проблемами залишаються недостатня мотивація студентів, обмежені можливості для практики, різнорівневість груп і недостатнє використання ІКТ. Разом із тим, існує низка перспективних шляхів вирішення цих проблем: впровадження комунікативного та компетентнісного підходів, активне використання проєктної діяльності, створення умов для практичного застосування мови, широке залучення цифрових ресурсів і мобільних застосунків. Особливе значення має інтеграція іншомовної підготовки з фаховими дисциплінами та міжнародними освітніми проєктами. Таким чином, навчання іноземних мов у вищій школі має розвиватися в напрямі інноваційності, практичної спрямованості та орієнтації на особистісні потреби студентів. Це дозволить підготувати

конкурентоспроможних фахівців, здатних до активної комунікації у глобальному світі.

Список використаних джерел

1. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов у вищій школі. – Київ: Либідь, 2019.
2. Бориско Н. Ф. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. – Харків: Основа, 2020.
3. Деркач С.П. Методологічні засади кооперативного навчання. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Дніпропетровськ, 2016. № 2 (12).
4. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2014.
5. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – New York: Pearson, 2015.
6. Hymes D. Communicative Competence. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2001.
7. Dewar S., Warschauer M. Computer-Mediated Communication in Language Learning. – Oxford: OUP, 2018.
8. Український освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua>

Богдана ЮСЬКІВ

старший викладач

кафедри мовної підготовки

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РІВЕНЬ ТОЛЕРАНТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЕКСПАНСІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Анотація. У статті розглядається проблема сприйняття англomовних запозичень українським суспільством. Аналізується мовна ситуація в умовах

глобалізації та поширення англійської як мови міжнародного спілкування. Особлива увага приділяється толерантності українців до іношомовних елементів, що поступово інтегруються у побутове та професійне мовлення. Надмірне функціонування іношомовних запозичень є наслідком номінації нових процесів, явищ, предметів та ознак, що з'явилися на сучасному етапі розвитку людства. Зазначено, що іношомовні лексеми здатні замінити та витіснити питомі українські слова. Зосереджено увагу на дослідженні чинників і процесів, що або негативно, або позитивно впливають на стан та розвиток мови як знакової системи.

Зроблено висновки, що лексико-семантична система й надалі продовжує розвиватися в руслі тенденції інтернаціоналізації, або глобалізації, що засвідчує активне запозичення іношомовної лексики, зокрема в мову масмедіа активно проникають англіцизми, що позначають сучасні реалії, пов'язані з наукою й технікою, суспільно політичними процесами та ін.

З'ясовано, що іношомовні слова значно впливають на формування сучасного словника. Однак, часто яскраве та привабливе запозичене слово може бути непродуктивним у системі сучасної української мови та засмічувати її. Наголошується, що вивченням негативних тенденцій у слововживанні іношомовних слів, а також шляхів збагачення і вдосконалення мовлення займається еколінгвістика.

Ключові слова: запозичена лексика, адаптація, розширення, інтернаціоналізація, глобалізація, толерантність, позитивні та негативні тенденції

Abstract. The article examines the problem of perception of English-language borrowings by Ukrainian society. The linguistic situation is analyzed in the context of globalization and spread of English as a language of international communication. A special attention is paid to the tolerance of Ukrainians towards foreign language elements that are gradually integrated into everyday and professional speech. It is noted that foreign lexemes are able to replace and displace specific Ukrainian words. Attention is focused on the study of factors and

processes that either negatively or positively affect the state and development of language as a sign system. Particular attention is paid to the expansion of foreign words, in particular borrowings from English.

It is concluded that the lexical-semantic system continues to develop in line with the trend of internationalization or globalization, which indicates the active borrowing of foreign vocabulary, in particular, Anglicisms are actively penetrating the language of the mass media, denoting modern realities related to science and technology, socio-political processes, etc.

It is found that foreign words significantly influence the formation of modern vocabulary. However, one should not allow any borrowings to enter the language spontaneously and unmotivatedly, because often a bright and attractive borrowed word can be unproductive in the system of the modern Ukrainian language and clog it. It is the ecology of language that studies negative trends in the use of foreign words, as well as ways to enrich and improve speech, which is an important and relevant issue.

Key words: *borrowed vocabulary, adaptation, expansion, internationalization, globalization, tolerance, positive and negative tendency.*

Постановка проблеми. Сучасна українська мова перебуває під впливом інтенсивних процесів глобалізації. Англійська мова як провідний інструмент міжнародної комунікації активно впливає на лексику українців. У повсякденному житті, медійному просторі, діловій сфері дедалі більше вживаються слова на кшталт “менеджмент”, “стартап”, “бренд”, “маркетинг”, “онлайн”, “кежуал”, “фітнес”, “фідбек”, “тайм-аут”, “форвард”, “фешн”, “оверсайз”, “селебріті”, “бекграунд” тощо. Це викликає неоднозначну реакцію суспільства – від повного прийняття до критики і навіть спротиву. Лінгвістичними причинами запозичення іншомовної лексики науковці називають поповнення словникового запасу української мови, потреба в нових одиницях номінації, усунення багатозначності питомого слова, вищий ступінь термінологічної визначеності запозичуваної лексеми. Як зазначає

Клименко Н., основними факторами запозичення лексики – необхідність розмежування понять певної терміносфери, тенденція до номінації цілісного поняття одним словом та соціально-психологічні причини [6, с. 229]. Іншими факторами іншомовних запозичень вважають бажання авторів звучати “модно”, відчувати приналежність до американської масової культури, машинний або неякісний переклад, зниження компетентності в рідній мові, мовна економія. Серед інших чинників поповненню української мови запозиченнями називають процес універсалізації та інтернаціоналізації словникового складу, виявлений через уживання коротких, а отже, економних з погляду мовленнєвих зусиль лексем [8, с. 22]. Водночас існує і протилежна позиція: надмірна кількість англомовних слів може призвести до витіснення питомої української лексики, що несе загрозу ідентичності мови. Прихильники мовного пуризму наголошують на потребі адаптації чи створення власних відповідників.

Аналіз останніх досліджень. Сучасне засвоєння українською мовою слів англійського походження аналізували мовознавці Мартинова Т., Семчинський С., Гудима Г., Слодницька Ю та інші. Серед науковців немає усталеної думки щодо тлумачення поняття “запозичення” та “іншомовні слова”. Одні лінгвісти послуговуються поняттям “запозичення”, інші – “іншомовні або чужомовні слова”; представники діаспори – терміном “ентражизми”. Науковець Стишов О. подає терміни-синоніми, – “запозичення”, “етранжизми” та “іншомовні слова” [10, с. 241]. Опрацьовуючи тексти сучасного українського дискурсу, Мартинова Т. здійснює розподіл англіцизмів за лексико-семантичними групами та узагальнює функціональні характеристики англомовних запозичень у сучасному українському дискурсі. Вона пропонує розподіл англомовних слів у стилістичному аспекті та наголошує, що до них належать здебільшого “екзотизми”, “позначення особливої неукраїнської дійсності”, “синонімічні, але просторічні слова”, “жаргонізми” [7, с. 56].

Функціонування іншомовних слів, що відбивають сферу суспільно-виробничого, політичного життя нації розглядають вчені Туровська Л., Карабута О., Костюк Ю., Навальна М., Снісаренко Я., Яценко Н., Стишов О., Хома Н., Шинкар Т. Існує переконання, що українська суспільно-політична термінологія – це відносно стабільна й закріплена традицією лексико-семантична система, що перебуває в стані безперервного руху й поступового вдосконалення, а розвиток термінології зумовлений чинниками суспільно-політичного, фахового та мовного характеру.

Не викликають сумнівів висловлювання Архипенка Л. про те, що виправданим використання запозичень є лише у випадку, коли ці слова, адаптовані українською мовою, повністю відповідають вимогам мовної культури; органічно вписалися в науковий стиль мовлення; відповідають літературній нормі; їх використання в мові відбувається в рамках теми і мети спілкування (наукової, політичної, економічної) [1, с.70]. Наголошуючи на домінуванні і глобальному поширенні англійської мови в українській мові, мовознавець Шинкар Т. застерігає на створенні негативної мовної ситуації, яка формує лінгвоекологічні порушення і сприяє мовній агресії, а толерантність суспільства до подібних явищ сигналізує про зміни в масовій свідомості, появі нових типів міжособистісних відносин і стереотипів поведінки [11, с.71].

Мета статті в тому, щоб дослідити процеси входження запозичених слів у сучасний лексикон української мови та прослідкувати позитивний та негативний вплив англійських запозичень на толерантність українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Глобальні процеси сприяють тому, що англійська мова стає універсальним кодом спілкування, а запозичення з неї природно проникають у різні сфери українського життя. Розширення культурних, зв'язків, міжнародного бізнесу, електроніки, комп'ютерних розробок зміцнюють її позиції та сприяють впливу на національні мови. Тому природно, що кількість запозичень з англійської в інших мовах постійно

зростає. Проте, наявність запозичень у мові, їхнє вживання та фіксація в словниках може розцінюватися позитивно тільки в тому випадку, якщо вони збагачують мову, сприяють її розвитку. Використання англомовних слів можна виправдати й у разі їхньої необхідності та неможливості заміни відповідними словами мови, яка їх запозичує. Тому, аби протидіяти багатьом негативним тенденціям у слововживанні, у пошуках шляхів збагачення і вдосконалення мовлення варто вивчати екологію мови, що нині є важливим та актуальним питанням [1]. На думку Багана Н. англізація українськомовного комунікативного простору зумовлена низькою мовною свідомістю громадян, їхнім намаганням перейти на “більш статусну мову”, що вподібнює українське мовлення з домішкою англізмів до суржику й свідчить про розвиток англоманії в українському суспільстві. Безпідставне використання англізмів призводить до збіднення лексики української мови, порушення її графічних і граматичних норм. В умовах глобалізації для збереження самобутності рідної мови, підвищення її статусу й комунікативної потужності важливо уникати неконтрольованого поширення в ній запозичень [2, с.38].

Стрімкий технологічний прогрес, технології, Інтернет, соціальні мережі викликали необхідність в універсальності термінів та дали можливість підтримувати комунікацію носіям різних мов. В сучасному міжкультурному просторі неможливо уникнути таких слів як *twit* – англ. tweet (“щебетання пташок”, а в переносному коротке повідомлення до 280 символів, що публікується в соціальній мережі мікроблогів Twitter); *спам* – англ. spam (небажана масова розсилка повідомлень у формі електронних листів, SMS, повідомлень у соцмережах, яка надсилається без згоди адресата іноді з рекламною, шахрайською, нав’язливою метою); *сайт* – англ. site (місце в мережі); укр. *браузер* – англ. Web browser (програмне забезпечення для перегляду веб-сайтів, тобто для запиту веб-сторінок, переважно з Мережі, їх обробки, виведення і переходу від однієї сторінки до іншої); укр. *файл* – англ. file (тека, сукупність зв’язаних записів, яка сприймається як єдине ціле); укр. *принтер* – англ. printer (друкувальний апарат); укр. *сканер* – англ. scanner

(пристрій, який аналізує деякий об'єкт, зазвичай зображення або текст, створює цифрову копію зображення об'єкта); але, крім слів, які мають заміники в українській мові, є слова, у яких їх немає. Серед них – укр. *ноутбук* – англ. *notebook*; укр. *процесор* – англ. *processor*; укр. *монітор* – англ. *monitor* тощо. Вони легко і швидко асимілюються в мовному просторі України, втрачаючи експресію.

Активізація іноземних запозичень стрімко відбувається в професійній сфері працівників засобів масової комунікації. Співрозмовники відповідного профілю в інформаційно-політичній студії активно вживають жаргонно-сленгові лексичні елементи, тим самим наголошуючи на особливостях сучасної політики, визначаючи її рівень, а також рівень її учасників. Найбільш озвучуваними і домінуючими англізмами у медійному середовищі можна назвати: укр. *інтенція* – нгл. *intention* (намір); укр. *дедлайн* – англ. *deadline* (граничний строк, крайній термін). В устах медійників широкоживаними є слова *квіз* – англ. *quiz* (інтелектуальна вікторина); укр. *прайм-тайм* – англ. *prime time* (найкращий час); укр. *фактчекінг* – англ. *fact checking* (перевірка фактів); укр. *нюз рум* – англ. *news room* (кімната, де готують новини); укр. *контент-факторі* – англ. *content factory* (укр. медіаорганізація, медіапідприємство); укр. *інфотейнмент* – англ. *infotainment* (розважальна програма тощо). Активне споживання англійських запозичень у медіапросторі, засвідчує, що в сучасному українському суспільстві високо цінується англійська мова та англо-американська культура, а володіння ними демонструє престижність мовця в певних колах.

Інтернаціональний характер спорту сприяв появі великого і різноманітного пласту нової спортивної лексики, оскільки українські спортсмени беруть участь у різних змаганнях, конкурсах, олімпіадах тощо міжнародного значення, де часто вживають саме англійську мову, яка є мовою міжнародного значення, напр.: укр. *голкипер* – англ. *goalkeeper* (укр. воротар); укр. *лайнсмен* – англ. *linesman* (укр. помічник судді; укр. *хавбек* – англ. *half-back* (укр. півзахисник); укр. *роуп-джампінг* – англ. *ropejumping* (укр. стрибок

із мотузкою; укр. *рафтинг* – англ. rafting (укр. спуск гірською річкою на човні; укр. віндсерфінг – англ. windsurfing (укр. катання на дошці з парусом; укр. *скайдайвінг* – англ. skydiving (укр. парашутизм); укр. *овертайм* – англ. overtime замість українського додатковий час тощо.

Активне домінування англійської лексики відбувається в період змін у політичному житті держави, а також у період соціальних зрушень. Серед таких слів виокремлюємо наступні: укр. *екзитпол* – англ. exit poll (опитування виборців на виході з виборчих дільниць у день голосування з метою спрогнозувати результати виборів до їхнього офіційного оголошення); укр. *кейс* – англ. case (реальний випадок, ситуація або проблема для аналізу та пошуку рішень в бізнесі, судочинстві, освіті, сумка-портфель); укр. *івент* – англ. event (культурно-масовий, розважальний, спортивний, осітній чи бізнесовий захід, напр. концертконференці, виставка, тощо); укр. *прес-реліз* – англ. press release (короткий документ); укр. *брифінг* – англ. briefing (короткий публічний виступ); укр. *спічрайтер* – англ. speechwriter (укр. складач промов); укр. *аплікант* – англ. applicant (заявник, особа, яка подала заяву для участі в певній події, конкурсі або для отримання певного статусу, посади; юр. позивач до суду); тощо. У коло політичного лексикону увійшли лексеми: *тренд* – англ. trend (загальна тенденція, що вказує на домінуючий стиль, манеру, або напрямок руху в певний час,); *провайдер* – англ. provide (компанія, надавач будь-яких послуг, напр. інтернет-провайдер, сервіс-провайдер); *кастинг* – англ. casting (підбір кандидатів на адміністративно-державну посаду, а також аналогічне дійство в кінематографі та шоу-бізнесі (цирковому, телевізійному, модельному); *перфоманс* – англ. performance (виступ на публіку, спектакль, продуктивність, результативність); *клон* – англ. clone (копія, двійник якої-небудь особи, програми), який розвинувся в мові внаслідок узагальнення значення біологічного терміна; сленгізм *фейк* – англ. fake (обман; дезінформація), номінує неправдиві факти, вигадані історії, що подаються в ЗМІ та в соціальних мережах; *булінг* – англ. bullying (системне агресивне переслідування, цькування, залякування із застосуванням фізичної

та моральної сили; *піар* – англ. абривіатура Public Relations (системна діяльність, що спрямована на зміну переконань, ставлення, думок та поведінки різних цільвих груп стосовно замовника, напр. піар-ціль, піар-ліга, піар-радник, піар-ліга); *інавгурація* - англ. inaguration (урочиста церемонія вступу на посаду глави держави та низки інших виборних осіб. Слід зазначити, що деякі з цих термінів належать до міжгалузевої термінології.

Деякі іншомовні терміни вимагають окремих пояснень, наприклад *інсайдер* – англ. insider, від inside (особа, юридична або фізична, яка має доступ до неопублічної конфіденційної інформації про діяльність фірми, банку чи організації, яка недоступна широкому загалу, і може використовувати її для своєї вигоди). Термін “інсайдер” належить до міжгалузевої термінології. З розвитком інформаційних технологій виникає ціла низка проблемних питань, пов’язаних із захистом інформації. Більшість видань схилиються до думки, що найстрашнішою загрозою сьогодні стали “інсайдери”. Перед суспільством постає проблема самого розуміння понять “інсайдер” та “зломщик внутрішніх мереж”, вивчення взаємозв’язку питань захисту інформації від внутрішнього злому та інсайдерських атак [4, с. 201]. Автори зазначають, що у галузі інформаційної безпеки термін “інсайдер” майже скрізь вживається без визначення, ніби його значення є очевидним та знайомим для пересічного громадянина. Терміни “інсайдер” і “зловмисник”, що знаходиться усередині мережі» використовують як синоніми.

Толерантність українців до англомовних запозичень перебуває на високому рівні, особливо серед молодого покоління. Молодь найчастіше демонструє позитивне ставлення до англіцизмів, використовуючи їх як елемент престижності та модерності. Це здебільшого стосується сленгізмів, які емоційно відбивають стиль життя індивіда, особливості взаємодії з навколишнім світом, напр.: укр. *лузер* – англ. looser (сленг. той, кому постійно не щастить у чомусь); укр. *драйв* – англ. drive (муз., жарг. запал, енергія, швидкий рух, виконання чогось у прискореному ритмі); укр. *шерити* – англ. to share (сленг. поширювати інформацію, особливо у соціальних мережах,

натискання кнопки «поділитися» або репосту чужого контенту); укр. *гуглити* – англ. to google (сленг. шукати інформацію за допомогою пошукової системи Google або іншого аналогічного засобу в інтернеті); *лайки/дизлайки* – англ. like/ dislike (сленг. позитивна/негативна оцінка когось або чогось у соціальних мережах); *лайкати* – англ. to like (сленг. віддавати перевагу комусь у програмах інтернет-спілкування; натискати кнопку like); *треш* – англ. trash (жарг. що-небудь неактуальне, неестетичне; непотріб); *хайп* – англ. HYPE і hype (сленг. галас, ажітаж довкола когось або чогось несуттєвого); *хайпити* (активно рекламувати, піарити); *хайпанути* (справити надзвичайне враження; змусити говорити про себе; бути в тренді, роздути хайп, здійснити галас).

Висновки. Дослідження іншомовних запозичень засвідчує той факт, що значна частина українців сприймає іншомовні слова як необхідність, що полегшує інтеграцію в міжнародне середовище. Українське суспільство поступово вчиться шукати баланс: приймати запозичення там, де вони справді функціонально необхідні, і водночас дбати про розвиток рідної лексики. Толерантність суспільства до подібних явищ сигналізує про зміни в масовій свідомості людей, появі нових типів міжособистісних відносин і стереотипів поведінки, засвідчує толерантне ставлення однієї мовної спільноти до інших мовних культур і цивілізацій. Показник “лінгвістичної толерантності” відіграє дуже важливу роль у сучасному глобальному міжкультурному просторі. Проте суспільна думка щодо меж такого впливу залишається актуальною.

Приклади англomовних запозичень дають змогу зробити висновок, що вони переважно з’являються в українській мові через те, що читач більш вагомими вважає складні, незвичні та взагалі неукраїнські слова, які, на думку багатьох соціальних груп, надають значущості мові в сучасних умовах. Аналізовані приклади також підтверджують невиправдані запозичення з англійської мови, які мають еквіваленти в українській мові та принагідно можуть бути замінені на українські відповідники. Подальше формування

мовної політики має базуватися на гармонійному поєднанні відкритості до іншомовних елементів із турботою про власну мовну спадщину.

Список використаних джерел:

1. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця XX – початку XXI ст.) : дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2005. 314 с.
2. Баган М. П. Англізація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки. *Українська мова*. 2020. № 1 (73). С. 38-53.
3. Гудима Г., Слодиницька Ю. Англомовні запозичення в сучасній українській мові. *Молодий вчений*. 2012. № 6 (94), 2012. С. 26–29.
4. Дорда С. В. Англомовні запозичення в українській юридичній термінології. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. РОЗДІЛ IV. Термінознавство 22, 2012. С. 199-202.
5. Живко М. О. Войтович Ю. В. Дотичність понять «інсайдери» та «зловмисники у внутрішніх мережах» в інформаційноправовому полі [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://intkonf.org>
6. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
7. Мартинова Т. І. Англіцизми у сучасній українській мові. *Закарпатські філологічні студії*. Вип 28. Т.1. С. 56-59.
8. Попова Н. О. Структурно-семантичні особливості новітніх лексичних запозичень з англійської в українську мову (90-і рр. XX ст. - початок XXI ст.): автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2005. 19 с.
9. Семчинський С. До питання про сучасне засвоєння українською мовою англіцизмів. Проблеми та перспективи розвитку науки та початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії. 2015. С.137-140.

10. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.

11. Шинкар Т. С. Функціонування англіцизмів у мові сучасних українських масмедіа: *лінгвоекологічний аспект*. Закарпатські філологічні студії. Випуск 25. Том 1. С. 66-71.

ЗМІСТ

Олеся БОЙКО ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	3
Вікторія БОНДАРЕНКО ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	9
Христина ВЕРБИЦЬКА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	16
Валентина ВОЛОШИНА АНГЛІЙСЬКА ДЛЯ ЮРИСТІВ: АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	22
Мар'яна ГДАКОВИЧ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО – МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.....	27
Тетяна ГОЛОВАЧ INTEGRATING AI TOOLS INTO ESP CLASSROOMS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.....	35
Галина ГОРУН ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ.....	42
Роксолана ЗАПОТІЧНА INTEGRATING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES INTO FIRST AID TRAINING FOR FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS.....	47
Мар'яна КАЩУК ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	58
Оксана КЛАК СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ПРИКМЕТНИКІВ <i>ВЕЛИКИЙ</i> І <i>МАЛИЙ</i> У ТВОРАХ Т. ШЕВЧЕНКА.....	68

Юліан КОНЕЧНИЙ, Роксолана ЗАПОТІЧНА INTEGRATING MEDICAL ENGLISH AND MICROBIOLOGY CONTENT: CHALLENGES AND EFFECTIVE APPROACHES.....	78
Тетяна КРАШЕНІННІКОВА МОВНІ ПРОЦЕСИ В СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ ЯК НАЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ.....	89
Марія-Анна КУДЛА МОТИВАЦІЯ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРИЗИ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	98
Любов КУЗЬО МОТИВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКОРДОННОМУ КОНТЕКСТІ.....	109
Тетяна ЛИПЧЕНКО ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ РЯТУВАЛЬНИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	118
Анжела ПОСОХОВА ДИСЦИПЛІНА КУРСАНТІВ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ: ВИКЛАДАЦЬКИЙ ПОГЛЯД.....	124
Мирослава РІЙ DAS STRAFGESETZBUCH UND SEINE DIDAKTISCHE BEDEUTUNG IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT (DaF / FACHSPRACHE RECHT)	129
Ірина СКОВРОНСЬКА COURT DEBATE AS ORGANISATION OF SPEECH ACTIVITY IN COURT.....	134
Оксана ФЕДИШИН СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	142
Богдана ЮСЬКІВ РІВЕНЬ ТОЛЕРАНТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЕКСПАНСІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ.....	146

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

Матеріали опубліковані в авторській редакції